

Πόλεμος

Σουλταίνων καὶ Τουρκοσιπληδων
καὶ καταστροφή τῶν Σουλταίνων

Ὁ πατέρας μου εἶταν προγονολάτρης. Ἀπείροντιν πέν-
τα γιὰ τοὺς προγόνους του, καὶ κληροδότους καὶ σέ
μένα αὐτῆ του τήν ἰδυναμίαν.

Ἀνερπρόνοντας καὶθε Βαγιοῦ καὶ καὶθε Βαγγελισμοῦ, καὶ
μάλιστά θταν τύχαινε ὡτάς οἱ δύο γιοιτέ, νῆαχοντα
μετ' τήν ἴδια μέρα, ὁ πατέρας μου διατάζε "μέγα μνημό-
συνο" καὶ τραγουδοῦσε ἢ τό συστώτερο μυσολογοῦσε
τό τοιγούδι τοῦ θόνου δεκοχτό Μουλιτιάν τῆς ἀπα-
γῆς τῶν κοπεδιῶν μας καὶ τῶν ἀγέλων μας ἀπὸ τοὺς
Τουρκοσιπληδους.

Ὁσπερ ἀπὸ τό μνημόσυνο καί πρίν τοῦ φαγητοῦ, θταν
εἶταν μεζεδένος στό σπῆτι ὅλο τό χωριό κα' ἄλλοι οἱ-
λοι, ποῦδεν τὸ ταχτιῶ μνημόσυνο κατ' ἐκείνη τήν ἡμέ-
ρα, ὁ πατέρας μου διηγῶντας στερεοῦναι γιὰ τὸν
σμένα μῆτιν τό μεγίλο ἱστορικὸ γεγονός γι' αὐτὸν
μας, ποῦχε χάσει τὰ μεδιὰ τοῦ σπῆτι πρὸς πᾶν
... "ἀν εἶχαν περάσει ἔσως δέκα ἡμέρες ἀφόντας ὁ
προσπάτο μου ὁ Φῶς Σουλταίνος, ἐγκαταστάθηκε

κούλα μας, άπάνε στην ράχη τοῦ "Αν. Μιλόλα, μ'όλη του
τήν φάρα καί τά σαράντα ἔξη ντουφέκια του, όταν
μιά βραδυά, ἐημερόνοντες τῶν Βασιλῶν καί τοῦ βαγγε-
λοῦ μαζή, ἐκπτό Τουρκοτσιήρηδες Ἀρβανίτες, ἔχον-
τας ὁ, κινητήρια ὑαγανά τους τοῦς δυό Τουρκοκρε-
τσουνιστιῶτες, αἵμα ποῦχαν γλυτώσει ἀπ' τήν σφαγή
τοῦ ἑξέφρου(1), ἤρθαν καί πάτησαν τί χειράδια καί
τές μάντρες τῶν Ζιουλαταίων, καὶ εἶταν στημένα
ἐδῶ καὶ στήν λακκί, τοῦ ἀρχίζει ἀπ' τόν αὐλόγυρο
τοῦ σημερινοῦ σπιτιοῦ μου.

Παιτικοί τῶν γιδοτροβάτων καί βοσκτοί τῶν ἀλογοφορα-
διῶν καί τῶν γελαδιῶν τοῦ σπιτιοῦ, εἶταν δεμοχτύ-
τό ὕλον, ἄντρες καί παιδιά τοῦ ἴδιου τοῦ σπιτιοῦ
καί κανέννας ξένου μέ πρωτοσιάλεγμα τόν Γιοβ(2)
πρωτανεμῖο τοῦ πομπήκιου μου τοῦ ἴτου.

Αὐτός εἶχαν ὁ Γιοβ, εἶταν ὁ πλεῖο ἡρότος ἄντρες
ὅλης τῆς φάρας, ἐνθός, ψηλός, μέ μακροὺς καὶ κά-
δες, καί παχυά καί μακρυά μουστάκια, τοῦ ἔλενε τί

σα(1) οἱ Ζιουλαταῖοι εἶχαν σκοπίσει μέ μία βραδυά
103 τοῦ κοκρετσουνιστιῶτες, τοῦ ἑξέφρου, γινεῖ εἶταν
Τουρκοί, καί μόνον αὐτοί γλύτωσαν καί τῶν ἐξέφρου
ταν(2)

παραθορᾶ τοῦ Γιάννη.
Εἶχαν

σω ἀπ'τό κεφάλι, γιά νά συγκρατοῦν τό πόσι του.

Ὁ Γιωβᾶς εἶταν ξεχωριστά ρισητός στούς Τουρκοτσιά
μηδες γιατί εἶχε τήν μανία όταν ἔπιανε κανένα
Τουρκοτσιάμη, τοῦ ἔβανε στόν σβέρκο ἕνα σκαδούλι (1)
κι ὅποτε τόν καβαλλίκευε ἀναγκάζοντάς τον νά τόν ἀ-
ναιβάξῃ ἔτσι ἀπό τόν μύλο τόν ἑσπεροβιστινό δέ τά
Μενταλόνια (2) ἀπό τήν μεριά τῶν Φιλιατῶν ἤ ἀπό τή
Μερδιάρια (3) δέ τά Μενταλόνια ἀπό τήν μεριά τῶν
Γιαννίνων, καί τοῦτο γιά νά μπορέσῃ νά κόψῃ τόν με-
γάλο δρόμο Γιαννίνων - Φιλιατῶν τοῦ περνοῦσε κάτω ἀπό
τήν κοῦλα μας καί νά τόν γυρίσῃ ἀπό τήν ξερβιά
ὄχτη τοῦ Μαραῖ, περνώντας κάτω ἀνάμεσα τοῦτοι καί
Γκρίμπορο, καί γιά κήκοσα χρόνια τῷχε κατορθώσει
μ'αὐτήν τήν τρομοκρατία, γι'αὐτό καί παραγκωνίστη-

(1) Βίδος προσκεφάλι ἀπό κρόμειο τομάρι, τοῦ βάνουν
οἱ γευγίτες ἀνάμεσα τοῦ σβέρκου τῶν βοδιῶν καί τοῦ
βουβου, όταν τά γεύτουν γιά νά κάνουν χαράφι, γιά νά
μήν κληγιάξῃ ὁ σβέρκος ἀπό τόν βουβό.

(2) Ψηλή τοποθεσία τοῦ παρεκτεμένου τοῦτοῦ ἑσπεροβι-
στας.

(3) Μεγάλο χαράφι τῶν Μουρατλίων.

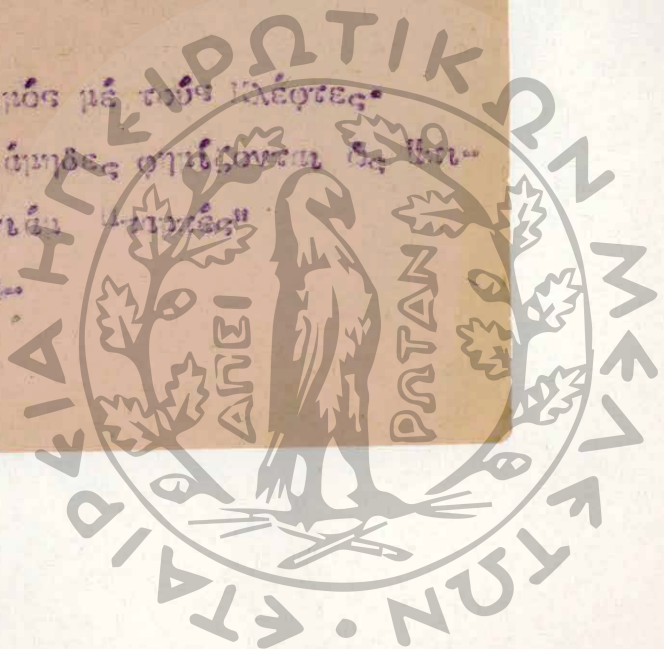

καὶ Σκιαδοῦλας(1) ἀπὸ τὸν ἄστρο γύρι, τὸ δὲ πα-
ραγνώμι αὐτὸ διατηριέται, θάλας ξέρετε, ὅς τῇ σήμερι
στὸ στόμα τοῦ ἄστρο, ὅταν κρῖνεται νῆ μιλήσῃ κανεῖς
κικοπρόθετα ἢ καὶ μὲ κάποια ἔξαρση γιὰ ἕναν ἀπὸ μᾶς.

Γνωρίζοντας οἱ Τουρκοτσιάρηδες, ὅτι δὲν μπορούσαν
νὰ πατήσουν τὰ χειρῶν καὶ τὰς μάντιρες τῶν Μιουλα-
ταίων μὲ παλλημαριὰ, παραφύλαξαν ὅταν θὰ πῆγαιναν οἱ
πλειότεροι Μιουλαταῖοι στὸ σιερῆρι(2) καὶ θῆκαν μόν-
ον οἱ πιστικοὶ καὶ οἱ βοσκοὶ μὲ τὰ κοπῖδια καὶ τὰς
ἀγέλας, καὶ τότε ἀκούρι, φοβοῦμενοι καὶ τὰς γυναῖκες
τὰς Μιουλαταῖσας μεταχειρίστησαν τὴν ἀγαπημένη τους
μαρμεσιλιὰ.(3). Ἦν νύχτα λοιπὸν σὺν ἀγέλας ξημερώνον-
τας βαγγελισμοῦ καὶ βαγιῶν, νύχτα κακὴ καὶ βοοχερὴ
ἀπὸ τοὺς ἀπὸ τοῦ εἶταν, κούφτηκαν οἱ ἐννενηντα
(1) Ὁ ὄνομα αὐτὸ φέρει σήμερι μιὰ μεγάλη οἰκογένεια
τῶν Μαραντών, παλαιάδε τῶν Μιουλαταίων, φευγάτη στὰ
1800.

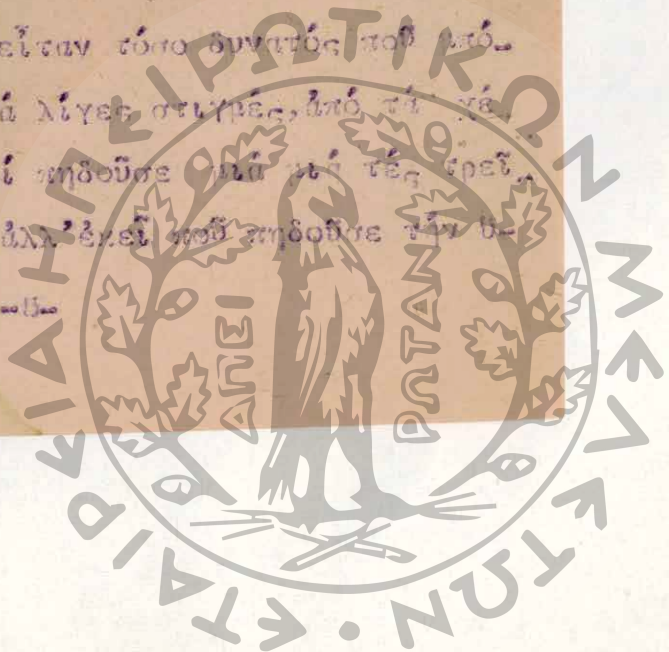
(2) Πόλεμος, ταξείδι, πηγαῖος μὲ τοὺς κλέφτες.

(3) Ἀπιστία. Οἱ τουρκοτσιάρηδες φησίζονται ὅς ἡ ἀ-
στοι γι' αὐτοὺς γιὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτοὶ ἀπὸ τὰς

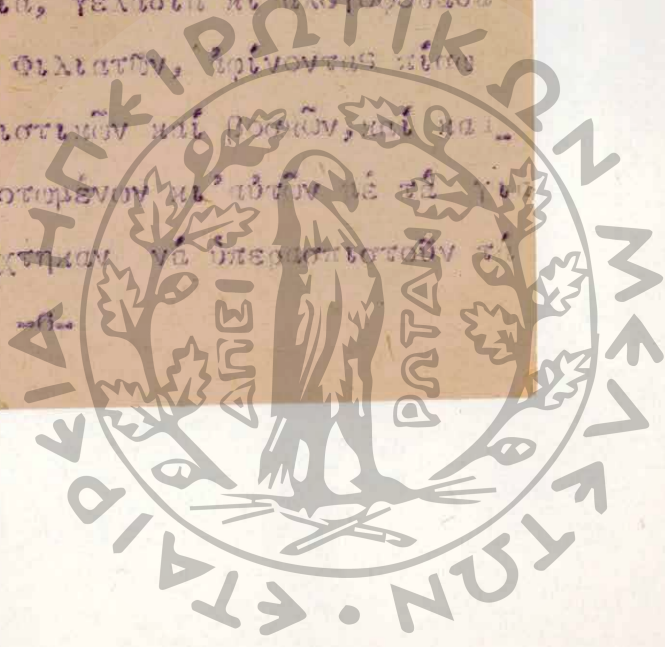

πάτω στήν κοιτίδα καί παρουσιάστηκαν στὸν Γιεβᾶ μό-
νον οἱ δέκα, καί προσκοιτούμενοι τοὺς Χριστιανοὺς
τοῦ ζήτησαν φιλοξενία καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς χερμάδια, ἐναντί-
ον τῆς κακοκαιρίας. Ὁ Γιεβᾶς δὲν μπορούσε παρὰ νὰ
τοὺς δεχτῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πάρῃ τὰ ῥαβὰ, γιατί δὲν ὑπέ-
πευσε κανένα κακό, καί γιατί δὲν κινῆλαβε αὐτὸ σκο-
τεινὰ ὅτι δὲν εἶταν σταυρωμένοι στὸ μέτωπο, ὅπως συ-
ναίθιζαν τότε ὅλοι οἱ Χριστιανοί, γιὰ νὰ μένουν στα-
θεροί στήν πίστιν τους. Ἐν μεσάνυχτα οἱ Τούρκοι, σημέ-
νονται ἐνάλια καὶ ἐνάλια καὶ σκοτώνουν κρυφί μέ τὰς
ραχαῖρας τους, τοὺς πιστικοὺς καὶ τοὺς βοσκούς καὶ
κοιμῶνται ἐν ὑπόπτεσιν, καί προσκαλοῦν τοὺς συντόρους
τους μέ σουργιατιέ, καί γέγοναι κύριοι τῶν κοι-
τιδῶν, τῶν ἀγελῶν καὶ τῶν λαμινιδῶν.

Μόνον τὸν Γιεβᾶ δὲν σκότωσαν, ἀλλὰ προσπάθησαν καὶ
τὸν ἐπίασαν ζωντανό. γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθοῦν μέ σιλη-
ρότερο τρόπο γιὰ τὸ σκαδούλημα πῶσανε στοὺς Τούρ-
κοσιᾶνδες. Ὁ Γιεβᾶς εἶταν τόσο δυνατός καὶ μέ-
ρασε νὰ τοὺς ξεφύγῃ γιὰ λίγας στιγμὰς, ἀλλὰ τὰ γὰ-
ρα του, ξερρίκτος καὶ σηδούσε καὶ μέ τὰς τρεῖς
φράχτες τῶν μαντοῦν, ἀλλ' ἐκεῖ καὶ σηδούσε τὸν θε-

στερη φράχτη, τοῦ πετάχτηκε τό πόσι ἀπ' τό κεφάλι,
καί χύθηκαν στόν ἄερα τὰ πλούσια μαλλιά του, καί ὁ
Λοῦρκος ποῦ τόν κυνηγοῦσε ἀπό πίσω, κηδόντας ὕψους
καί αὐτός τέσ φράχτες, μέ τό δεξιό χέρι ἔτοιμα νά τόν
ἀρπάξῃ ἀπό τήν ξανεραιμένη φουστανέλλα του, ἤδραζε
στήν λάμψη μιᾶς μεγάλης ἀστρωπῆς τοῦς ἀνέρου,
τσιμαπῆδες, του, καί μέ τήν δύναμη ποῦ κηδοῦσε ὁ Λοῦρ-
κος πρὸς τὰ ἔξω τῆς φράχτης, καί ἀκείνη ποῦ τραβοῦ-
σε ὁ Λοῦρκος τοῦς τσιμαπῆδες, πρὸς τὰ μέσα, ξεσπῶν-
θηκαν μαζί μέ τό δέρμα τοῦ κεφαλιοῦ καί χύθηκαν ἀ-
πὺς στήν φράχτη. Ὁ Γλαβῆς ἔπεσε καταγῆς ἔξω ἀπὸ
τὴν ἐξωτερική φράχτη, λιπόθυμος ἀπὸ τόν μαρτυρικό πό-
νο, ποῦ αἰσθάνθηκε ὅταν τοῦ ξεγδάρθηκε τό κεφάλι, καί
οἱ Λοῦρκοι τόν ἔδεσαν χερσποδάσα, καί τόν ὀρότωσαν
σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ξεσπῶντα ἔλλογα τῆς λακωνικῆς ποῦ
λήστεψαν. Ἐστέσα ἔμασαν ὅλα τὰ ζωντανά, γίδια καί
κατσίκια, πρόβατα καί ἄρνιά, γελίδια καί ἄλογα ποῦ
καί πήραν τόν δρόμο τῶν φιλιανῶν, ἀφίγοντας αἰῶς
τοῦς δεκαφτά κουφάρια πιστικῶν καί βοσκῶν, καί καί
μιὰ δεκαεὶ σκυλιῶν, σκοτωμένον καί αὐτὸν μέ τὴν
ταγάνι, τὴν ἔβρα ποῦ ρίχτηκε νά υπεραισθητοῦν τὴν

που μάζευαν οί ἔχτροί. Μιά ντουφεκιὰ δὲν εἶχε
πέσει. Τόσο βόλεψαν καλὰ τὸ σιέδιό τους.

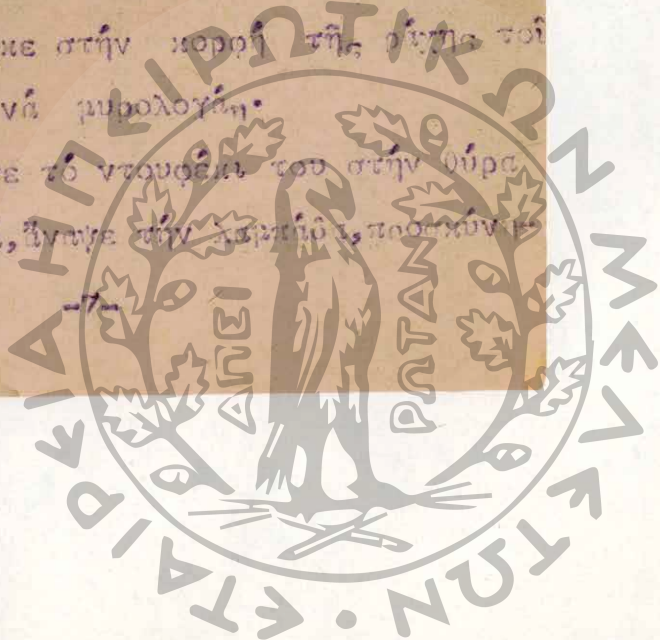
" Τὸ πρῶτ' ὁ προστάπιους μου ὁ Φῶτος, Γιουλιάτη, ξε-
κίνησε μὲ τὴν θύταινα τὴν προσβάβη μου, κι' ὅλε, τὴς
γυφάδας του καὶ τὰ λειανοπαῖδια καὶ πήγ για τὴν ἐκ-
κλησιὰ, τὸν ἄν. Θινάση, κρατῶντας στὰ χέρια του μιὰ
χοντρή καὶ μακρὰ λαμπάδα, στὰν ἀκούει ἐνι μακρὸ
οὐρλητό σκυλιό ἄπάνω στὸ σαχοβοῦνι τοῦ ἄν. Ἰλιά.
... " " ἔτσι καὶ ἔτρεξε ἀπόψε στὰ χερσίδια μου, εἶπε
για νὰ οὐρλιάξῃ ἔτσι αὐτὸ τὸ σκυλί!

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἱερέως, τῆς εἶ-
πε διαταχτικά.

" " Νὰ πῆς ἄρῃσας στὰ χερσίδια καὶ νὰ τὸ ἦς τί
τρέχει.

" Ἐτρεξε ἡ γυναῖκα τὸν κατήφορο, πέρασε τὸ ποταμίον,
τὴν Χερορίτσιανη, καὶ πῆρε τὸν δρόμο τῆς πλιγιῆς, τοῦ
θρόναται κατὰ μῆκος τοῦ Καλαριῦ, για νὰ βγῇ στὰ χερσά-
δια, καὶ σὲ λίγο ἀκούστηκε στὴν κορφή τῆς οἰκίας τοῦ
ἄν. Ἰλιά νὰ σκούξῃ καὶ νὰ μυρολογῇ.

" Τότε ὁ Φῶτος ἀκούστηκε τὸ ντουφεκί του στὴν θύρα
καὶ πῆγε στὴν ἐκκλησιὰ, ἔλαψε τὴν λαμπάδα, προσκύνει

σε κι' ἰσπλάστηκε τέσ, εἰκόνας, κι' ἀφάνοντας μόνον
τό ν Παπᾶ στήν' ἐκκλησιᾷ, τράβηξε γιά τό χειράδι, ὅπου
εἶχαν φτάσει κρατύτερα τοῦ ἢ φῶταινα μέ τέσ νυφῶδες.

« Βγαίνοντας ὁ Φῶτο, στή χειράδια καί βλέποντας
τήν σφαγή τῶν παιδιῶν του καί τῶν ἐνεργιδιῶν του
ποῦ βῆμε σκοτωμένα, τόν κῆραν τά δάκρυα, ἀλλά κλειό-
ταρο πόνεσε ἡ ψυχὴ του, ὅταν ἐντίκρυνε τοῦς κατὰ τῶ
θου, κλοῦσιου, καί μακρυοῦς ται κηλῶδες τοῦ Γιεβᾶ,
χυρένου, σάν χρυσό σύννεφο, ἀπὸν στόν φράχτη·

« ἔβρισε τότε κι' εἶπε στέσ γυναῖκες, πῶλαιγον κιέ
μυρολογοῦσαν τοῦς κειροτᾶσκοτωμένους καί τόν Γιεβᾶ
καί κλειόταρο τόν Γιεβᾶ, ποῦ δέν ἤξεραν τήν τόχη
του.

« " Πάρτε τους καί σύρτε τους, στήν τούλα κιέ
φιῶστε του, (1) κι' ἂν δέν ἔρθω ἐγώ ὡς αὐτοφρατί
ζωντανός ἢ πεθομένος νά τοῦ θῶτε ! ".

« καί λέγοντας αὐτί, φόρεσε τήν φλογάτι του ἰνῆτο-
δα, σ' ἐνδειξί πένθους, φίλησε τοῦς σκοτωμένους, κιέ
ἔβρισε τόν κατήφορο νά πάρη τόν δρόμο τῶν φλογά-
τῶν.

(1) Φίστε τοῦς ὡς νεκροῦς, κλόντε τους καί τῶν ἰνῆτο-
στε του.

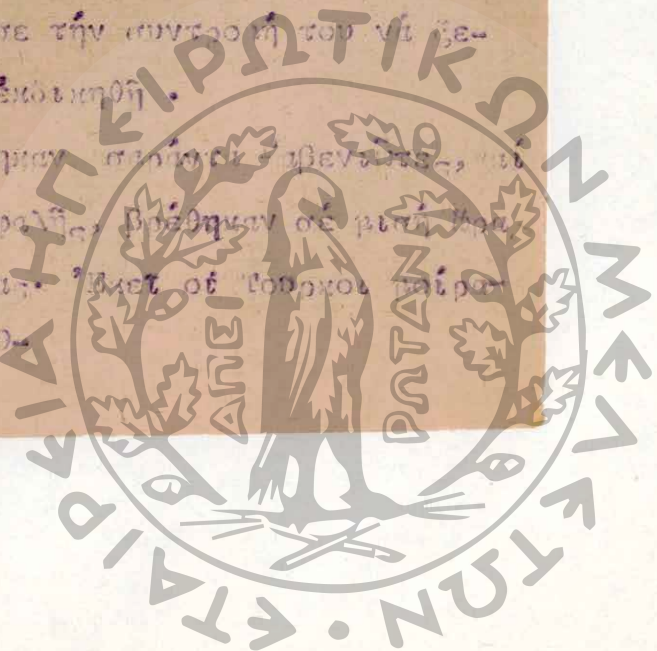
«Σέ δύο ἔρες εἶταν στήν Ραβενή, ἄν κι' ἡ' τιόσση εἶ-
ταν διπλάσια. Ἐκεῖ εἶχεν ἓνα ἀναγλιό του κατεῖνο,
κι' ἡλπιζε στήν συντροφή του.

Βρῆκε τό χωριό ὅτι ἔβγαине ἀπό τήνεκκλησιό. Ἰδόντας
τον ὁ ἀναγλιός του μόνον, καί μέ τήν φλοκίτι φορεμένην
ἀνάποδα, αὐτόν ποῦ δέν ξεκινούσε ποτέ, γιατί νάχη του-
λάχιστον κέντε ντουρένια μπροστά, καί κέντε πίσω, ὁπό-
τευσσε ὅτι κάποιό-μεγάλο κυιό τόν εἶχε βρῆ κι' ἔτρε-
ζε καί τόν ἡγνίλιωσε καί τόν φίλησε, ρωτῶντας τον:

« " τί εἶν' τό μεγάλο κακό πῦλαθεῖς κι' εἶσαι ἔτσι;

« " ὅπως τοῦ διηγῆθηκε τήν σφαγή τῶν δεκαοῦτά ,
τήν ἄγνωστη τύχη τοῦ Ἰωάννη καί τήν ἀπαγή τῶν κοπα-
διῶν , τῶν γελαδιῶν καί τῶν ἁλογοφοραδιῶν, ὅτι οἱ
κλέφτες καί φονεῖς εἶταν ἐξουμοστοιμήδες, γιατί
οἱ τοποῖ τραβοῦσαν τόν κτήφορο πρὸς τὰ ἐξουμοχώρια
τῶν φιλιετῶν , κι' ὅτι οἱ ἄλλοι Μιουλταῖοι ἔλειπαν
στό σφαῖρι, καί τοῦ κήτησε τήν συντροφή του νά ξε-
συλαβῶσῃ τό βιό καί νά ἐκδικηθῇ.

« " τήν στιγμή , εἰς μετόθησαν σπύσσοντες ἡβενίτες, καί
θεῖός κι' ἀναγλιός ἐπὶ κεφαλῇ, βρέθηκαν σέ μιὰ ἄσπρη
στήν Βίγλα τῆς Καρμίσσης. Ἐκεῖ οἱ τοποχοὶ παίρουν

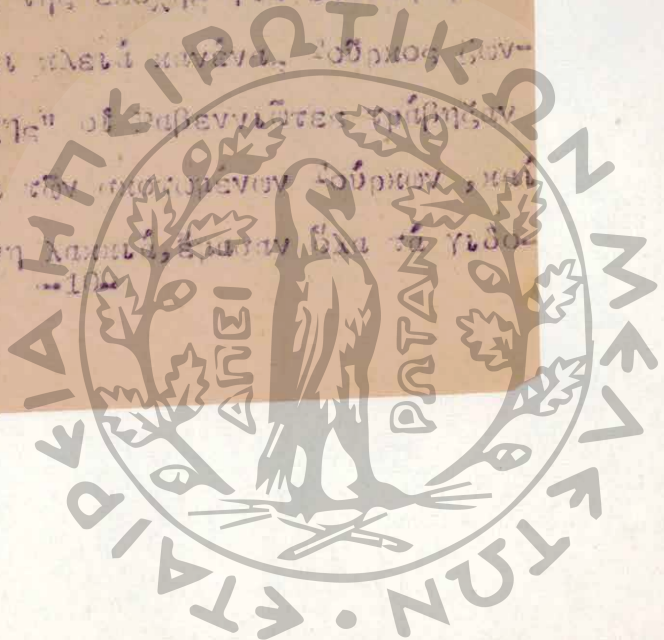

ξαν συνιμεταξύ τους τὰ γιδοποόβια, τὰ γαλάδια,
καὶ τ' ἰλογοφόρια. Βλέποντές τους οἱ Ραβεννῖτες
ἄνοιξαν στρατηγικῶς, καὶ ἔπιασαν τοὺς τέσσερα δρόμους
τῆς Ραβεννῆς, τῆς Ἰλίουστας, τὸν Φιλιατὸν, καὶ τοῦ Πα-
λουνίου, καὶ ἔτσι τοὺς ἀποκλείσαν ἀπ' ὅλας τὰς μεριέας,
ποὺ μπορούσαν νὰ ξεφύγουν μὲ τὸ βεντανό βιό, ποὺ χα-
στὰ χέρια τους, καὶ ἔρχισαν τὸ ντουφέκι.

"Βλέποντας οἱ Κουρκοσιάρηδες ὅτι, ἂν καὶ πλειότερο
ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, τοὺς εἶχαν δύναντο νὰ πάρουν
μετ' αὐτοὺς τὰ βεντανί, ἀνταγμάστηκαν νὰ τ' ἐπάρουν γιὰ
νὰ γλυτώσουν τὰ κεφάλια τους, διὰς θὰ μπορούσε ὁ
καθένας, ἑαυτοῦ ἔλαβαν τὴν φροντίδα νὰ σκοτώσουν τὸν
καυμένο τὸν Γιοβᾶ.

"Μὲ τὰς πρῶτες ντουφεκιὰς του οἱ Ραβεννῖτες γινέ-
ρισαν εἴκοσι τρεῖς Κούρκους, τοὺς πλειότερους λαβα-
μένους, ποὺ τοὺς σκοτώσαν ὕστερα μὲ τὰ γιταγάνια, κα-
τὰ τὴν συνήθειαν ἐκαίνης τῆς ἐποχῆς γιὰ ἐκδίκηση.

"Ὅταν δὲν εἶχε φαίνει πλεῖστα κανόνα, Κούρκους βεν-
τανός στὸ παδίον τῆς μάχης" οἱ Ραβεννῖτες γινέρισαν
τὰ εἴκοσι τρεῖς κουρίτια τὸν σκοτωμένον Κούρκον, καὶ
τῆθησαν στὴν παρακείμενὴ λαμπρὴ, ἔκτισαν ὅλα τὰ γιδο-

πρόβατα, τὰ γελάδια, καὶ τ' ἡλογοφόραδι, ἔφτιασαν ἓνα
πρόχειρο ξυλοκρέβατο γιὰ τὸν σκοτωμένο Γιωβᾶ καὶ τρά-
βηξαν τὸν δρόμο γιὰ τὴν κοῦλα τῶν Κιουλαταίων. Τότε
δ' ὦπτο, ὁ προσκείμενος μου χίρισε ὑπὸ δέκα πρόβατα,
δέκα γίδια, ἓνα γελάδι, καὶ ἓνα ἡλογο, στὸν κᾶθε Παῖβν-
νιέττη, τοῦ πολέμησε μὲ τοὺς Τουρκοτσιάηδες, στὴν
Βίλγα τῆς Κυρμηήτσας, καὶ γύρισε τὴν νύχτα τῆς ἴδιας
μέρας, στὴν κοῦλα. Ἦν ἄλλη μέρα, «μεγάλῃ Δευτέρᾳ», ἔγει-
νε τὸ ξόδι τῶν δεκοχτὸ σκοτωμένων Κιουλαταίων, μὲ σα-
ράντα παπάδες καὶ ὅλα τὰ περίχωρα καὶ τοὺς ἔθαψαν ὁ-
λους σ' ἓνα μεγάλο μνημα μὲ τ' ἄγρατά τους, γιὰ νὰ πᾶν
καὶ στὸν Κάτω Κόσμον ἀρρισωμένοι.....»

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τέλεινε ὁ πατέρας μου τὴν αἰρη-
τηρὴν ιστορίαν τῶν προγόνων του, καὶ ὕστερα ἔβανε τὸν
Πούσια Πανούση ὑπὸ τὴν Κρετσοφνίστα, τοῦ κυρσοῦσιον-
ταν ταχτικᾶ κᾶθε χρόνο στὸ μνημόσυνο αὐτὸ καὶ τραγου-
δοῦσε τὸ σχετικὸ μυρολόγι, ποῦχε συνθέσει ἡ δημοτικὴ
μοῦσα, τοῦ δὲν ἔλειπε τότε ποτέ ὑπὸ καμμιὰ ἡρωική
πράξη αὐτὴ ἀπὸ καμμιὰ μάχη μετὰ Κριττιανῶν, Γκαλῶν
καὶ Τούρκων καὶ Ἀρβανοτούρκων.

"Κλαίνε χωρίς παρηγοριά καί χύνουν μαθρα δάκρυα
"τῶν Ζιουλαταίων τὰ φραχτά καὶ ἄπέραντα χειρᾶδια,
"Γιὰ τὸ μεγάλο φονικό καὶ τὸ κακὸ τὸ μέγα
"ἠμέρουνε Βαγγελισμοῦ καὶ τῶν Βαγιδῶν ἄντάρια
"Διακόσιοι Τουρκοτσιάρηδες ἀντίχριστοι μурτᾶτες
"Πήγμανε μέσα μ' ἀπιστιὰ, μέ ματημεσιὰ μεγάλη,
"καὶ σκότωσαν τοὺς πιστικούς μαζί μὲ τὰ σκυλιὰ τοὺς
"καὶ πήραν σιμάβον τὸν Εἰσαβᾶ, τ' ὄλα του τὰ κοπίδια,
"Πήραν κριάρια καὶ τρηγιά, καὶ δέδεκα φησερία
"Χίλια διακόσια πρόβατα καὶ δυὸ χιλιάδες γίδια,
"Πήραν πρατίνες, μέ τ' ἄρνιά, γίδες μέ τὰ κατσίκια,
"Πήραν τὴν στερφοκάλεσια, μέ τὸ λαμπρὸ μουδοῦνι,
"ποῦ δέκα χρόνια, τίθερνε, καὶ ἄρνι δέν εἶχε κάνει, "

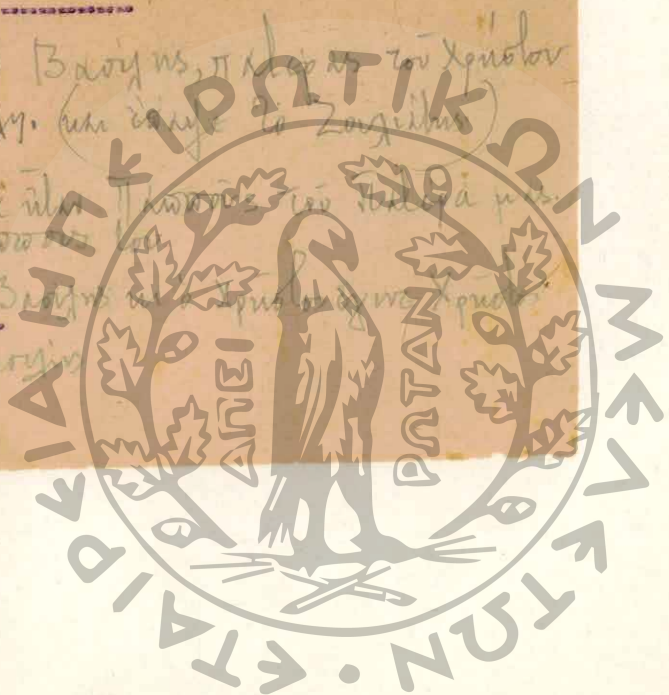
" Ὁ Μέγα Πάσχα ἦρθε ὁ Βασίλης, μέ τὰ εἰκοσιέξι
ἀδερφοξάδερφά του, καὶ θειοῦς του, ποῦ εἶταν «σεφέρι»
στά Γρεβενά, καὶ ἔμαθε τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Τουρκοτσιάρη-
δων, κίθστερα ἀπὸ τρεῖς μέρες ὅλοι οἱ Ζιουλαταῖοι
ἀπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὄντου Κιουλᾶτη, θανατώντα καὶ
σὴν βοήθεια τῶν Πλεσιβιτσίτων, ποῦ βρίσκονταν κί-
τα σὲ ἄρᾶ μὲ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦς ἰσχυρότερος,
γενίνησαν γιὰ τὴν Κότσια, γιὰ νὰ μὴν ἴρῃ τὴν ποδέρη.

ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς, ἀλλὰ δὲν τοὺς σύντρεξαν οἱ
Πλεσιβιτσιῶτες, καὶ ἔμειναν μόνοι τοὺς εἴκοσι πέντε
Μιουλαταῖοι, ἐναντίον ἀνέριου χωριοῦ, πῖβγαζε ἐκατό
ντουφέκια. Ἄμα ἄνοιξε ὁ πόλεμος οἱ Κοτσιῶτες,
ἔβγαλαν ἀνθρώπους στῆς μάχης καὶ προσκάλεσαν τὴν
Λιόγη, τὴν Κονίσκολη, τὴν Γιάνναρη, καὶ τὸ Καρόκι.

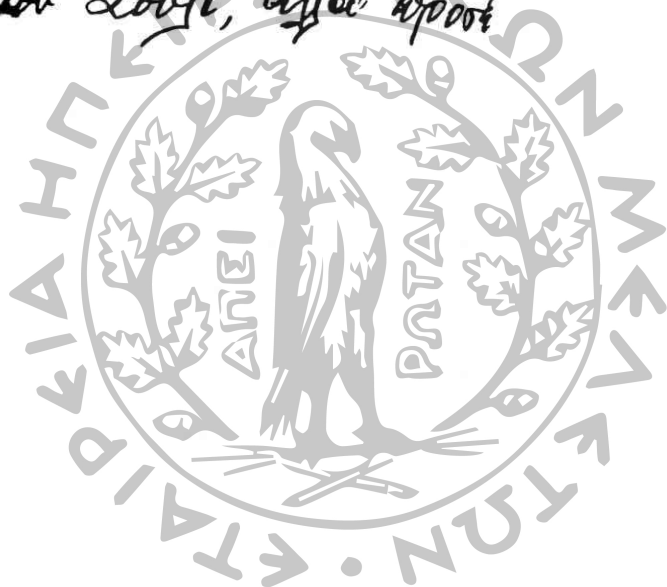
ἦταν καιρὸς ν' ἀποσυρθοῦν οἱ Μιουλαταῖοι καὶ νὰ
γλυτώσουν, ἀλλ' ὁ ὄψτος, ὁ ἀρχηγὸς τοὺς τὸ θεώρησε
ντροπὴ καὶ ἀναντρεΐα ν' ἀποσυρθῇ, καὶ ἔπεσε μαζὶ μὲ
τὰ παιδιὰ του, τ' ἀνίγνια του, καὶ τ' ἀδερφοὺς ξύδεσφά
του ὡς τὸν ἕνα.

Σ' αὐτὴν τὴν μάχη σκοτώθηκε καὶ ὁ Λιονταρόκαρδος
γυιὸς τοῦ ὁ βασιλῆς, πατέρα τοῦ Χρήστου, τοῦ πρώτου
Χρηστοβασιλῆ, καὶ θάφτηκε γιὰ πάντα τ' ὄνομα τῶν Μιου
λαταίων ! ".

Γυιὸς τοῦ Φώτου ἦταν ὁ Βασιλῆς, πλὴν τοῦ Χρήστου
τοῦ πρώτου Χρηστοβασιλῆ. (καὶ εἶχε τὸ Ζιόγκιλις)
Ὁ Χρήστος δὲ πρῶτος γλ' ἦταν τὸν πατέρα μὲς
μὲς ὁ Βασιλῆς προηγουμένως καὶ
τὸ Ζιόγκιλις τὸ ἄφησε ὁ Βασιλῆς καὶ ὁ Χρήστος ἔλαβε τὸ
τὸν Βασιλῆα - Χρηστοβασιλῆ.

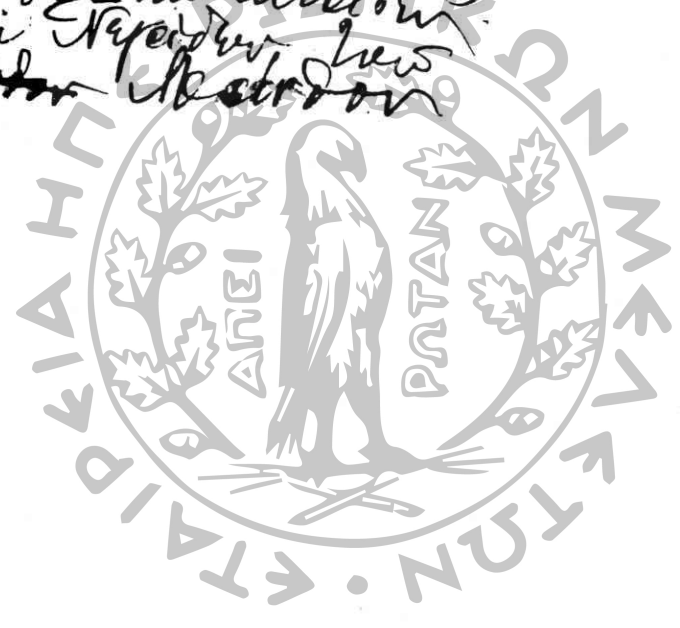

[Handwritten Greek text, likely a manuscript or draft, written in cursive script. The text is dense and covers most of the page.]

3) ὅσοις λαὶ ἐνδοξοῦσιν χρεῖα καὶ
 ἰκνῶσιν αὐτοὺς καὶ ὑπερβαίνει
~~καὶ ὅτι~~ ~~καταναλίσκονται~~ καὶ ἐν τῷ
 γυναικοῦσιν τοῖς ἐν πόλεω καὶ
 τῶν ἐξωτερῶν, ὁδοιπορίας δυνά-
 τασιν ἀποδοῦν εἰς αἰγυπώματα,
~~ἀφ' ὧν~~ ~~ὅσας~~ καὶ ὅσας ἐν
~~αὐτοῖς, ἀποδοῦν ἐν τῇ περὶ τῶν ἀπο-~~
~~δοῦν, καὶ περὶ τῶν ἐνδοξῶν, ἐνδοξῶν~~
 καὶ ἐνδοξῶν τοῦ πολέμου, ἐν 3 τοῖς
 χρεῶσιν ἀποδοῦν τῷ, ὅσοις ἐνδοξῶν
 λαοῖς τοῖς, ἀποδοῦν ἐν τῇ περὶ
 χρεῶν ἀποδοῦν, καὶ ὅσας τοῖς
 πατρίσιν, κοινῶν, καὶ ὅσας τοῖς
 πόλεω, (ἐν τῇ ἀποδοῦν ὅσας καὶ
 τοῖς) καὶ κοινῶν, τοῖς ἀποδοῦν
 τοῖς, τοῖς ἀποδοῦν, τοῖς ἀποδοῦν,
 καὶ τοῖς ἀποδοῦν καὶ τοῖς ἀποδοῦν
 (ἐν τῇ ἀποδοῦν)
 καὶ ὅσας ἀποδοῦν ἐν πόλεω, ἐν
 ἀποδοῦν ἀποδοῦν, ἐν πόλεω, ἀποδοῦν
 ἀποδοῦν ἀποδοῦν, ἐν πόλεω, ἀποδοῦν
 ἀποδοῦν ἐν πόλεω, ἐν πόλεω, ἀποδοῦν
 ἀποδοῦν ἀποδοῦν ἀποδοῦν ἀποδοῦν

ὅσοις καὶ ἐνδοξοῦσιν
 ἀποδοῦν ἐν πόλεω, ἐν πόλεω, ἀποδοῦν

- 1) ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΛΕΥΤΗΡΙΑ 4724.
2) " ΤΙΤΛΟΣ ΜΗΤΑΦΡΑΣΤ.

Ἡρώδης Ἰστορίαι
τοῦ Σαυτίου μου.

ὅτι ἄν οἱ ἀναγράφοντες
αὐτοῦ 7, καὶ οὐκ ἐν βιβλίῳ
τοῦ οὐκ αὐτοῦ τοῦ ἐξοφλήσαντος
καὶ ἀναγράφοντος τοῦ
συμμετέχοντος ὁ Κωνσταντῆς
ἐκ δὲ πάλιν ἀναφύοντος
ὅτι 6 ἢ 7, $\frac{6}{7}$

(2)

ΓΙΑ ΤΗΜ ΤΙΜΗ

43

σου παντοτεινό, γὰρ νὰ ζοῦμε αἰώνια μαζὶ στὰ βασίλεια τῆς τέχνης ;

Τὸν πρῶτο καιρὸ τῆς δημιουργίας, ποὺ ἐπάλευαν τὰ δύο ἀχώριστα καὶ ἀμόνοιαστα στοιχεῖα, ἡ θάλασσα καὶ ὁ ἀγέρας, ἀπλώσε τὸ φῶς, τῇ θεϊκῇ του δυνάμει, καὶ τὰ ἀδελφώσε μὲ τὸ ἐφτάχρωμο φτερωτὸ στεφάνι του, καὶ ἡ τρικυμία ἔπαψε καὶ ἀπλώθηκεν ἀπαλὰ ὁ Ζέφυρος στῆς θάλασσας τῇ γαλανῇ ἀγκαλιά. Ἔτσι καὶ τὸ στεφάνι τῆς ἀγάπης ἐκοίμισε τὰ πάθη τῶν δύο αὐτῶν ψυχῶν καὶ ἐχάθηκε σὰν σύγνεφο ὁ ἐγωϊσμός, καὶ σὰν πνοὴ ἀγέρα ἔσθυσεν ἡ φιλοδοξία.

Σὲ ἓνα μῆνα νεοπαντρεμμένο ζευγάρι ἐταξείδευε γὰρ τὸ Ὠδεῖο τοῦ Μονάρχου.

ΚΟΓΧΥΛΗ

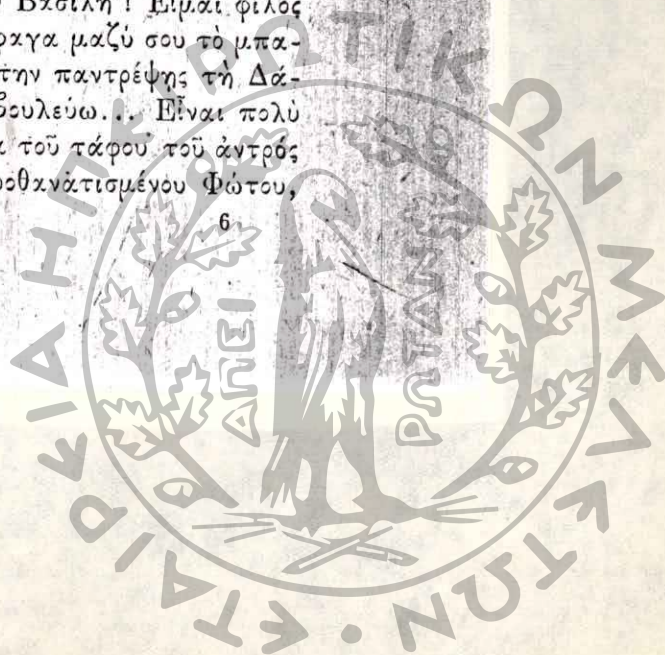
ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΙΜΗ

Μιὰ πὸ τὲς ὑστερνές μέρες τοῦ Ἀλωναριοῦ, κατὰ τὸ δειλινὸ κλιθεμένοι κάτω ἀπὸ γέριες βελανιδιές, κουβέντιζαν ὁ καπετὰν Βασίλης, ὁ φοβερός ἀρματωλὸς τῶν Κουρέντων, καὶ ὁ Μῆτρος, ἓνας ἀπὸ τὰ καλεῖτερα παλληκάρια του, καὶ ὅταν πῆρε φωτιὰ ἡ κουβέντα, εἶπε ὁ Μῆτρος ξάστερα στὸ Βασίλη :

— Καπετὰν Βασίλη ! Καπετὰν Βασίλη ! Εἶμαι φίλος σου εἰλικρινός. Τὸ ξέρεις καλὰ. Ἐφαγα μαζὺ σου τὸ μπαροῦτι μὲ τὴν χοῦρτά... Πρέπει νὰ τὴν παντρέψῃς τῇ Δάφνῃ ! Μὲ συμπλοῖς, γιατί σὲ συμβουλεύω... Εἶναι πολὺ νιά. Ὅσο ποὺ εἶναι νωπὸ τὸ χῶμα τοῦ τάφου τοῦ ἀνδρός της, τοῦ πολυζηλεμένου καὶ ἀγουροθινατισμένου Φώτου,

ΑΤΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

6

πού τον ἔκλαψαν κι' οἱ πέτρες, θά της φαίνωνται ὅλα μαῦρα καὶ σκοτεινά, καὶ δὲ θά θείλῃ ν' ἀκούσῃ γιὰ πν-
τρεῖά, ἀλλά... ἡ ὠμορφιά της... τὰ νιάτά της... εἴκοσι
δύο χρονῶν τσιούπρα... Ποιὸς ξέρει.

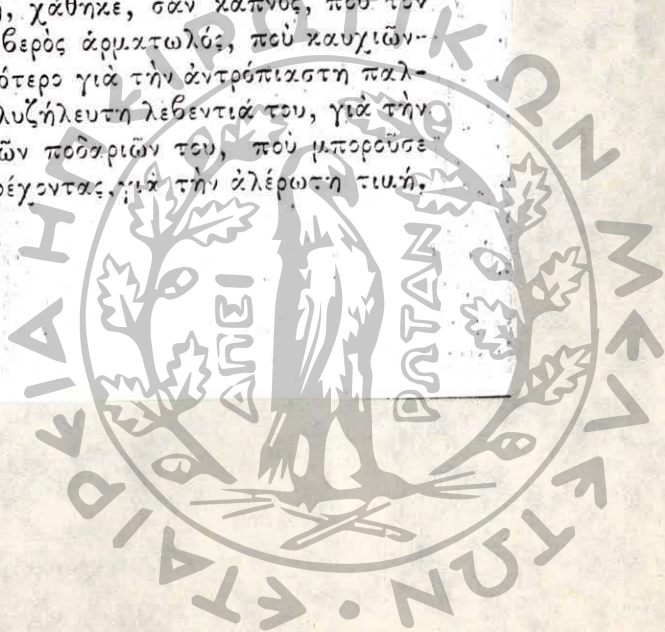
Στὰ λόγια αὐτὰ ξεπετάχτηκε ὁ Βασίλης, σὰ νά τον
εἶχε δαγκάσει οὐχὶ μὲ δύο κεφάλια, καὶ κύτταξε τὸ Δη-
μήτρη, πού τοῦ τα εἶπε, μὲ μάτια γεμάτα ὀργή καὶ φω-
τιά, σὰν ἀστρεπελέχι, πού τον ἔκαναν καὶ μαρμάρωσε
ἀπὸ τὸ φόβο του.

— Τί εἶπες, ὦρέ; Τί εἶπες; Τί εἶπες; (τοῦ ἀπολογή-
θηκε ὁ Βασίλης μὲ θυμό, πού εἶχε κάνει τὸ πρόσωπό του
κόκκινο σὰ πρῶσια). Τί ξέρεις γιὰ τὴν ἀδερφή μου;

Στὴν ἀρχὴ ὁ Μῆτρος κέρωσε ἀπὸ τὸ φόβο του, γιὰτί
νόμισε ὅτι μέσα πὸ τὰ γριεμένα μάτια τοῦ Βασίλη θά-
βγαίνουν χίλια φαρμακερὰ μολύβια νά του μποῦν μὲς στὴν
καρδιά, ὕστερα ὅμως πῆρε θάρρο καὶ ξανάρχισε τὴν κου-
βέντα.

— Μή σου κακοφαίνεται, καπετάν Βασίλη, γι' αὐτὰ
πού σου εἶπα! Ἐγὼ ἀπὸ κλωσύνη μου σοῦ εἶπα ὅ,τι
σοῦ εἶπα. Δὲ ξέρω τίποτε γιὰ τὴν ἀδερφή σου. Καὶ ποιά
εἶναι τιμιώτερη ἀπὸ τὴν ἀδερφή σου; Ἀλλὰ ἤθελα νά
σου εἰπῶ ὅτι θάκκνες καλεῖτερα νά την πάντρευες...
Ποιὸ πρωτόσπιτο δὲ θά σε προσκυνοῦσε γιὰ νά την πάρῃ;
Τέτοια νιάτα... εἴκοσι δύο χρονῶν τσιούπρα...

Στὴ στιγμὴ ἡ ὀργή, πού ἦταν περιχυμένη στὸ φλογι-
σμένο πρόσωπο τοῦ Βασίλη, κι' ἐτοιμὴ νά ξεσπάσῃ ψηλά
στὸ κεφάλι τοῦ Δημήτρη, χάθηκε, σὰν καπνός, πού τον
ἔσυρε ὁ ἀγέρας, κι' ὁ φεβρὸς ἀρματωλός, πού καυχιῶν-
ταν γιὰ πολλά, καὶ πλειότερο γιὰ τὴν ἀνθρώπινη παλ-
ληκχριά του, γιὰ τὴν πολυζήλευτη λεβεντιά του, γιὰ τὴν
ἀκούραστη γρηγοράδα τῶν ποδαριῶν του, πού μπορούσε
νά πιάσῃ τὰ ζαρκάδια τρέχοντας, γιὰ τὴν ἀλέρωτη τιμὴ.

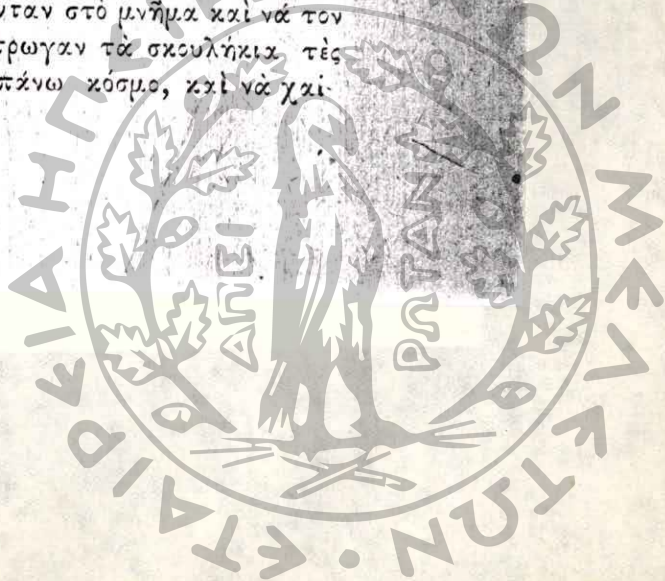

ὄχι μοναχὰ τῆς ἀδερφῆς του καὶ τῆς γυναίκος του, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ συγγενολογιοῦ του, καὶ γιὰ τὸ σκλάβωμα τοῦ γυοῦ τοῦ Πρόνοιου, μέσα ἀπὸ τὴν Παραμυθιά, εἶπε ἡμερὰ ἡμερὰ:

— Τῆς το εἶπα καὶ τῆς το ξανάειπα στὰ παρὰντα, στὰ τρίμηνα, στὰ ἑξάμηνα, στὰ ἐννιάμηνα καὶ στὰ χρόνια, ἀλλὰ δὲ θέλει. Κομμένο καὶ δεμένο! Δὲ θέλω ἐγώ, νομίζεις, ν' ἀποχτήσω ἀδερφό, καὶ νὰ γλέπω τὴν ἀδερφή μου κλικοκαρδισμένη; Τῶς χλε νὰ περάσῃ ὅλη τῆς τῆ ζωὴ χήρα, μ' ἓνα παιδάκι τριῶν χρονῶν. Τί νὰ τῆς κάνω; Κλαίει καὶ μοίρεται ὁλοένα γιὰ τὸ Φῶτό της. Μήνα δὲν ἔχει δίκῃς; Ποιὰ ἄλλη μάνα ἔχει γεννήσῃ Φῶτο; Καὶ μὲ ποιὸν ἄλλο μπορεῖ νὰ ταιριάσῃ ἡ πεντάμορφη Δάφνη μου; Ἔ, ὦρὲ Μῆτρο, τί φκιάνει αὐτὸς ὁ ἔρημος ὁ θάνατος!...

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ὁ Βασίλης, σφογγίσε τὰ δακρυόπνιχτα ματια του μὲ τὴ λερὴ του φουστανέλλα, πού τη φοροῦσε λερὴ δέκα πέντε μῆνες, γιὰ τὸ θάνατο τοῦ μονακριβοῦ γαμπροῦ του, τοῦ Φῶτου.

Ὑστερὰ π' αὐτὴ τὴν κουβέντα ὁ Μῆτρος ἀποχαιρέτησε τὸ Βασίλη, καὶ τράβησε γιὰ τὸ χωριό του. Εἶχε ἔρθει μὲ κάποια ἐλπίδα στὴν καρδιά, κι' ἔφευγε γεμάτος ἀπελπισιὰ καὶ θλίψη. Ἀγαποῦσε τὴ Δάφνη καὶ ἤλπιζε νὰ πείσῃ τὸ Βασίλη νὰ τὴν παντρέψῃ στανικά, ἀλλὰ πῆγαν στὰ χαμένα τὰ λόγια του. Ἡ Δάφνη δὲν ἤθελε νὰ παντρευτῇ, οὔτε μὲ θέλημα, οὔτε μὲ στανιό. Περιφρονοῦσε ὅλους τοὺς γαμπροὺς τοῦ κόσμου μπροστὰ σ' ἓνα βουβὸ μνήμα, πού κλειοῦσε μέσα ἓνα σάπιο κορμὶ καὶ μιὰ χερσιὰ κόκκαλα... Ζήλευε τὴ θέση τοῦ πεθαρμένου Φῶτου καὶ προτιμοῦσε καλείτερα νὰ κοίτωνταν στὸ μνήμα καὶ νὰ τον ἀγαποῦσε ἡ Δάφνη, κι' ὥς ἔτρωγαν τὰ σκουλήκια τὰς σάρκες του, πὰρὰ νὰ ζῇ στὸν ἀπάνω κόσμο, καὶ νὰ χαί-

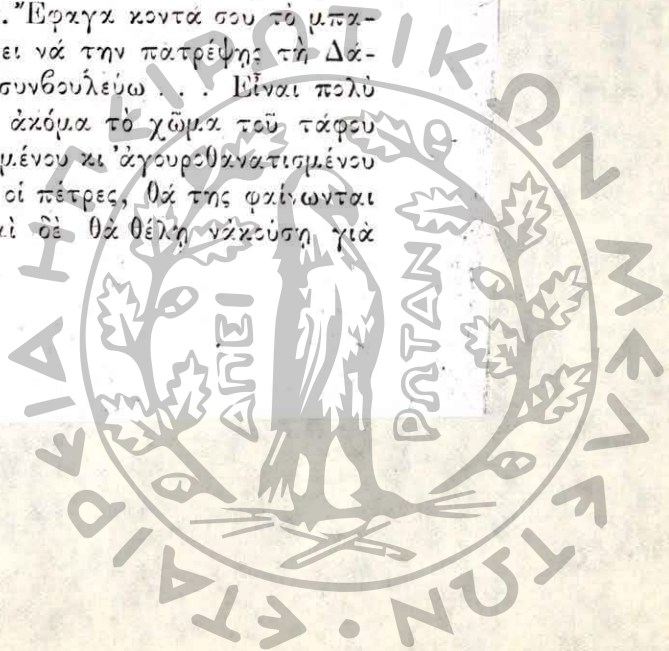

ρεται τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι, τὰ στέρια, τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια καὶ τὸν καταγάλαζιο οὐρανό, χωρὶς τὴν ἀγάπη τῆς Δάφνης.

Ἐνα μῆνα, ὕστερα πὸ τὴν κουβέντα, πού εἶπε ὁ Μῆτρος, μέρα Κυριακή, ὁ Βασίλης κίνησε νὰ πάη στὸ Ἰσιάμικο νὰ ἰδῇ τὴν πολυαγαπημένη του τὴν ἀδερφή, πού την ἔτρωε ἀκατάπαυστα ἡ χηρεία, σὰν πως τρώγει ἡ σάπιλα τὸ ξερριζωμένο δέντρο στὸ λόγγο. Πάγαινε ὁλομώναχος, πεζὸς κι' ἄρματωμένος, γιατί τὸ Ἰσιάμικο ἦταν ξένο ἄρματωλίκι καὶ δὲ μπορούσε νὰ το πατήσῃ μὲ τὸ φουσατό του. Ἐξὸν τοῦτο, ἀφόντας τὸ μαῦρο χῶμα σκέπασε μιὰ γιὰ πάντα τὴ λεβεντιά τοῦ Φώτου, πού ἦταν ἄρματωλὸς τοῦ Ἰσιάμικου, γιατί δὲν του ἔβγαινε κανένας στὸ ὅτι, τὸ ἄρματωλίκι τοῦ Ἰσιάμικου πέρασε σὲ χέρια ὀχτροῦ, κι' ὁ Βασίλης πάγαινε σὰν κλέφτης γιὰ νὰ ἰδῇ τὴν καταμαρκαμμένη ἀδερφή του καὶ τάνήλικο ἀνεψιδάκι του — πού τῶλεγαν κι' αὐτὸ Βασίλη — καὶ νὰ χύσῃ κάμποσα δάκρυα ἀκόμη ψηλά στὸ μνημεῖο τοῦ πολυαγαπημένου του γαμπροῦ Φώτου.

Στὸ δρόμο, πού πήγαινε, θυμήθηκε τὰ λόγια τοῦ φίλου του τοῦ Μήτρου. Βάρεσε ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ νὰ τὰ διώξῃ ἀπὸ τὸ νοῦ του, ἀλλὰ δὲ μπόρεσε. Τὰ λόγια τοῦ φίλου του τοῦ Δημήτρη βούιζαν σὰ μελίσσι σταῦτιά του καὶ του ἔλεγαν πάλι ἀπαράλλαχτα:

— «Καπετὰν Βασίλη! Καπετὰν Βασίλη! Εἶμαι φίλος σου εἰλικρινός. Τὸ ξέρεις καλὰ. Ἐρχεχ κοντὰ σου τὸ μαρροῦτι μὲ τὴ χουφτα... Πρέπει νὰ την πατρέψῃς τὴ Δάφνη! Μὲ συμπλοῖς, πού σε συνβουλεύω... Εἶναι πολὺ νιά... Ὅσο πού εἶναι νωπὸ ἀκόμα τὸ χῶμα τοῦ τάφου τοῦ ἀντρός της, τοῦ πολυζηλεμένου κι' ἀγούροθανατισμένου Φώτου, πού τον ἔκλαψαν κι' οἱ πέτρες, θά της φαίνονται ὅλα μαῦρα καὶ σκότεινα, καὶ δὲ θά θέλῃ νὰ κούσῃ γιὰ

παντρειά, αλλά ή ωμορφιά της... τὰ νιάτά της... εἶκοσι
δυό χρονῶν τσιούπρα... Ποιὸς ξέρει ;»

Ἔκανε μιὰ φορά, δυό, τρεῖς, τὸ σταυρό του ὁ Βασί-
λης, γιὰ νά του διώξη αὐτὰ τὰ κακὰ λόγια, πού του τυ-
ρχισῶσαν ταῦτιά, καὶ τὸ νοῦ, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ! Τὰ λό-
για ἅμα ἔφταναν στὸ τέλος ξανάρχιζαν πάλι ἀπὸ τὴν
ἀρχὴ καὶ δὲν τελείωναν ποτέ.

Αὐτὸ ἔκανε τὸ Βασίλη νά μυγιαστῇ.

— «Κἄτι τρέχει!» Εἶπε φωναχτὰ μόνος του, καὶ στρί-
ζοντας τὰ δόντια του ἀπὸ τὴ βραθυμία του, ἄρχισε νά
τρέχει γληγορώτερα, νά γίνεται καπνὸς ... ἀγέρας, μέσα
στὸ σύδεντρο τοῦ λόγγου. Ἐτρεχε, ἔτρεχε σὰ διψασμένο
ἀλάφι καὶ παραμεροῦσαν τὰ κλαρόδεντρα τρομαγμένα στὸ
διάβη του. Πέρασε τὸ σύνορο τοῦ Ἀρματωλικοῦ του, ζύ-
γωσε στὸ χωριὸ τῆς ἀδερφῆς του, κι' ἔφευγε σὰ μολύβι.
Τὸν εἶδαν ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ τον γνώρισαν ἀπὸ τὸ ξεκά-
μπισμα ἀκόμα, γιὰτὶ δυὸ ἄνθρωποι περβατοῦσαν ἔτσι γλή-
γορα, σὰ νά εἶχαν φτερά, αὐτὸς κι' ὁ Φῶτος.

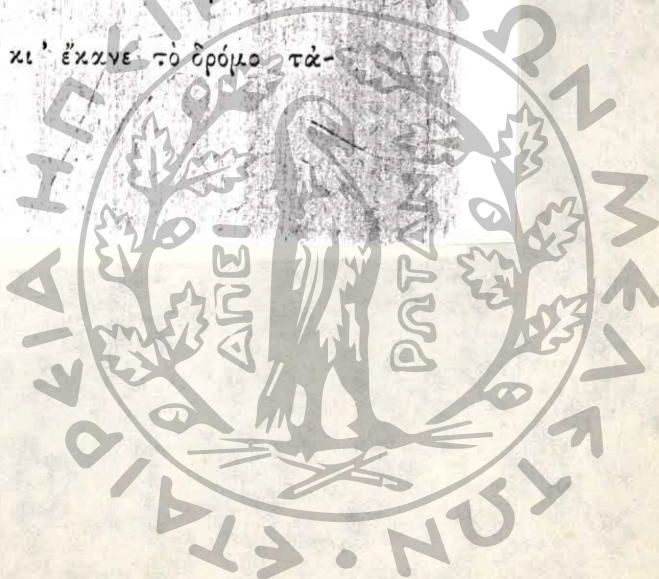
Σὲ λίγο μπῆκε στὸ χωριὸ καὶ χώθηκε στὸ συμπεθερι-
κό του.

— Ποῦ εἶν' ἡ Δάφνη; Φώναξε κι' ἀπὸ τὴν ἄγρια φω-
νὴ του σκιάχτηκαν τὰ λειανοπαῖδια τοῦ σπιτιοῦ καὶ τρύ-
πωσαν πίσω ἀπὸ τὲς κουφίνες κι' ἀπὸ τοὺς γοῖκους τῶν νυ-
φάδων.

Οἱ συννυφάδες τῆς Δάφνης δὲν τόλμησαν νά του ἀπο-
λογηθοῦν, γιὰτὶ ἔβλεπαν μιὰ ἀστραπὴ, νά λάμπη στὰ
μάτια του, καὶ μόνον ἡ πεθερὰ της ἀποκόπησε καὶ του
εἶπε :

— Στάμπέλι εἶναι τὴ, συμπεθερέ μου. Ἔχει κάμποση
ῶρα, πού πάησε, νά γεμίση ἓνα καλάθι σταφύλια. Σὲ
λίγο κι' ἔρχεται...

Ρούπησε ἀπὸ μπροστά τους κι' ἔκανε τὸ δρόμο τὰ-

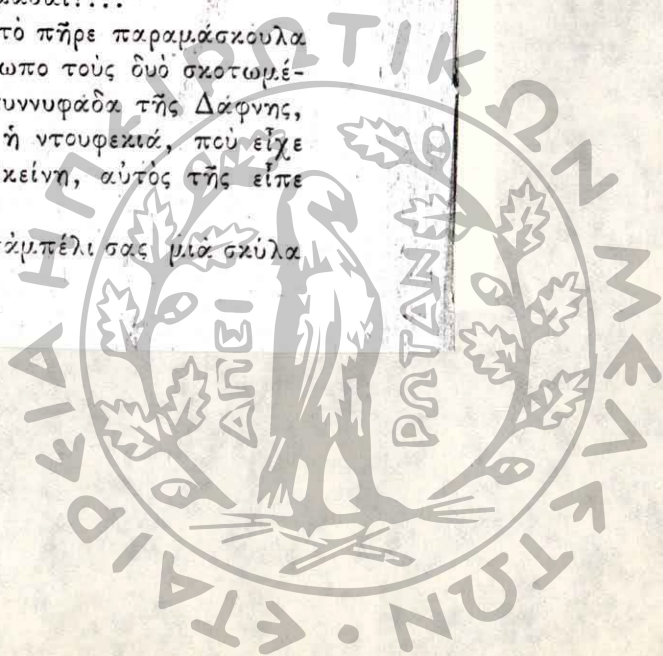
μπελιού, πού ήταν πίσω από τὸ χωριό, στὸ πλάγι μινῆς
 ῥαχούλας. Τὴ στιγμὴ, πού ξεκάμπισε τὰμπέλι ἀπὸ μιὰ
 ντουφεκιὰ τόπο, εἶδε τὴ Δάφνη νὰ δίνη σταφύλια σ' ἓνα
 διαβάτη, καὶ νὰ στέκεται μπροστὰ του, σὰ νὰ του μιλοῦσε.
 Τόσο ἔφτανε στὸ Βασίλη. Τὰ λόγια τοῦ Δημήτρη φώ-
 ναζαν μέσα σταυτιά του, σὰ νὰ βγαίνουν ἀπὸ στόμα γί-
 γαντα, καὶ τα ἤκουγαν ὁ κόσμος ὅλος καὶ μάθαιναν
 τὴν ἀτιμία τῆς ἀδερφῆς του. Στὴ στιγμὴ κάπνισε τὸ
 ντουφέκι του, καὶ μὲ τὸ φοβερό του βρόντημα, πού ἔκανε
 ν' ἀχολογήσουν τὰ λακκώματα, ἔπεσαν κατὰ γῆς ὁ δια-
 βάτης, πού δέχονταν τὰ σταφύλια κι' ἡ Δάφνη, πού τοῦ
 τα ἔδινε στέκοντες μπροστὰ του. Λαντζόδειραν λίγο
 στὴν ἀρχὴ σὰν τὰ ψάρια, πού βγάζει ὁ ψαράς ἀπὸ τὸ
 νερό καὶ τὰφίνει κατὰ γῆς, κι' ὕστερα τεντώθηκαν κι' εἰς
 δύο ξεροὶ κι' ἀκίνητοι, ἔχοντας ὁ ἓνας τὸ κεφάλι κατὰ
 τὴν ἀνατολὴν, κι' ἡ ἄλλη κατὰ τὸ δὺσμα, ἐνῶ ἡ φράχτη
 τοῦ ἀμπελιῦ χῶριζε τὰ δύο κουφάρια.

Στὴ στιγμὴ γύρισε ὁ Βασίλης τὲς πλάτες του κατὰ
 τοὺς δύο νεκροὺς γιὰ νὰ φύγῃ, ἀλλὰ ἤκουσε κλάμματα μι-
 κροῦ παιδιοῦ καὶ κοντοστάθηκε. Κατάλαβε ὅτι ἡ Δάφνη
 πηγαίνοντας στὰμπέλι εἶχε πάρει καὶ τὸ μικρὸ της, γύ-
 ρισε πάλι πίσω καὶ τράβησε ἴσια ἀπάνω στὲς φωνὲς τοῦ
 παιδιοῦ. Τὸ ἤρε ψηλά στὸ κουφάρι τῆς μάννας του, πού
 της φώναζε κλαίοντας :

— Σήκου, μάννα, καὶ μὴ κοιμᾶσαι!...

Ἀρπάξε τὸ παιδί ὁ Βασίλης, τὸ πῆρε παραμάσκουλα
 καὶ χωρὶς νὰ κυττάξῃ κατὰ πρόσωπο τοὺς δύο σκοτωμέ-
 νους ἔφυγε. Στὸ δρόμο ἤρε μιὰ συννυφάδα τῆς Δάφνης,
 πού ἔτρεξε νὰ ἰδῇ τί σκοπὸ εἶχε ἡ ντουφεκιὰ, πού εἶχε
 πέσει, καὶ πρὶν τον ῥωτήσῃ καὶ ἐκείνη, αὐτὸς τῆς εἶπε
 μὲ λυπητερὴ καὶ ἄγρια φωνή.

— Σκότωσα μὲ μιὰ ντουφεκιὰ στὰμπέλι σας μιὰ σκύλα

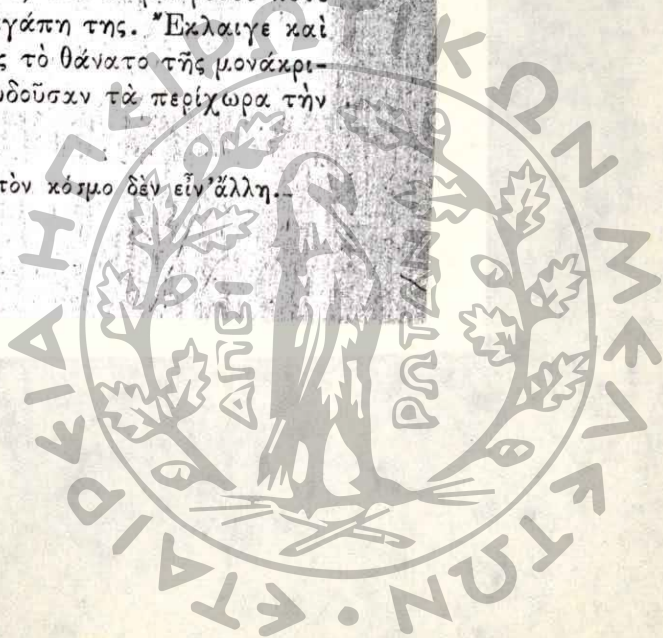
κι' ἓνα σκυλί, πού σας ἔτρωγαν τὰ σταφύλια. Σῦρτε νά τα τραβήσετε καί νά τα παραχώσετε γιά νά μὴ ζωκοπήσουν τὸ δρόμο.

Ὁ Βασίλης, λέγοντας αὐτά, ἄφηκε τὸ χωριὸ πίσω του καὶ πῆρε δρόμο γιά τὸ δικό του, κι' ὅσο νά μαθητευτῇ τὸ διπλὸ φονικό εἶχε σκαπετήσσει τὸ Ἰσιάμικο τὸ σύνερό, κι' ἔμπαινε στὸ Κουρεντινό. Τὸ παιδάκι στὴν ἀρχὴ σκιάχτηκε, γιατί ἦταν τόσο ἀλλαγμένο τὸ πρόσωπο τοῦ θειοῦ του, ὥστε δέν τον γνῶρισε, ὕστερα ὅμως, πού κατάπαψε ἡ ὀργή του κι' ἔμεινε στὸ πρόσωπό του ἡ λύπη μοναχά, τὸν γνῶρισε κι' ἄρχισε νά του μιλάη μὲ παιδιακίσια λόγια.

— Σέλω μάννα μ', μπάμπα!... Μάννα μ' ἀγαπάω... σένα... εἶσαι κακὸς μπάμπας!...

Τάθωζ λόγια τοῦ ἄκακου παιδιοῦ ῥάγισαν τὴν καρδιά τοῦ Βασίλη. Τὸ ἀπόθεκε κατὰ γῆς, καί το ἔβαλε νά κόφτη ἀγριολούλουδα μέσα σέ μιὰ χλωρασιά, κι' αὐτὸς ἄρχισε νά κλαίη μέσα πὸ τὴν καρδιά του. Στὴν ἀρχὴ δὲ μπορούσαν νά βγοῦν τὰ δάκρυα πὸ τὰ μάτια του, καὶ μαζεύονταν σὰ μολύβι μὲς στὴν καρδιά του, ὕστερα ὅμως ἄρχισαν νά τρέχουν σὰ ποτάμι καὶ λίγο λίγο ξαλάφροναν τὰ στήθια του. Ἐκλαιγε, σὰ ξεζευγρωμένη τρυγὸνα τὸ ἀνήμερο τοῦ Σουλιοῦ λιοντάρι, ἐνῶ τὸ μικρὸ παιδάκι τραγουδοῦσε ἀνάμεσα στὰ λουλούδια, λουλουδι, ὠμορφο καὶ μοσκομυρουδάτο κι' αὐτό, χωρὶς νά μπορῇ νά καταλάβῃ ὅτι ἐκεῖνος, πού τάγαπούσε τότε πλεῖστον στὸν κόσμον, ἦταν ὁ φονιᾶς τῆς μαννούλας του, πού δὲ μπορούσε ποτὲ τίποτε νά βάλῃ στὸν τόπο τὴν ἀγάπη της. Ἐκλαιγε καὶ μοίρονταν ὁ κακόμοιρος ὁ Βασίλης τὸ θάνατο τῆς μονάκριβῆς του ἀδερφῆς, πού της τραγουδοῦσαν τὰ περὶ χώρα τὴν ὠμορφιά:

Σὲν τὴν Δαφνοῦλα τοῦ Σουλιοῦ στὸν κόσμον δὲν εἶν' ἄλλη.

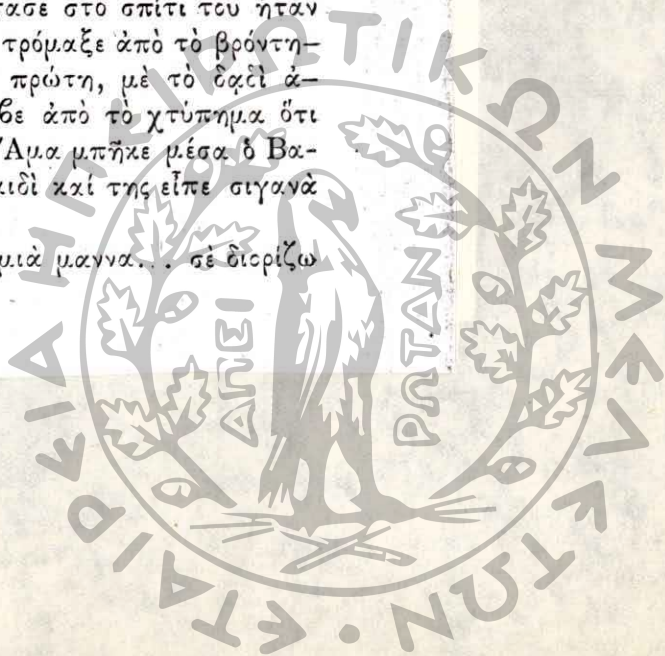
Σὲ λίγο παραλόγησε ὁ νοῦς του. Εἶδε μὲ μάτις ἀνοιχτά τὸ Μῆτρο, σὰ στὸ εἶνερ, νὰ χάνη ἀπὸ λίγο λίγο τὸ ἀνθρώπινό του πρόσωπο καὶ νὰ λαβχίνη πρόσωπο φιδοῦ, καὶ τὸ μεταμορφωμένο αὐτὸ φίδι ξακολούθε νὰ του λέγῃ τὰ ἴδια λόγια μὲ ἀνθρώπινη φωνή :

— « Καπετὰν Βασίλη! Καπετὰν Βασίλη! Εἶμαι φίλος σου εἰλικρινός. Τὸ ξέρεις καλὰ. Ἐφαγα μαζὺ σου τὸ μπαρροῦτι μὲ τὴ χοῦφτα... Πρέπει νὰ τὴν πατρέψῃς τὴ Δάρφνη! Μὲ συμπαθᾷς γιατί σὲ συνβουλεύω... Εἶναι πολὺ αἰνιά. Εἴκοσι δυὸ χρονῶν τσιούπρα... Ποιὸς ξέρει;... »

Πετάχτηκε ἀπάνω ὁ Βασίλης καὶ «μπάμ!» ντουφεκάει μὲ τὴ φλωροκαπνισμένη πιστόλα του πρὸς τὸ μέρος, ποῦ ἦταν τὸ παιδί κι' ἔκοβε λουλούδια, κουβεντιάζοντας μοναχό του. Τὸ παιδί κατατρόμαξε κι' ἔμπηξε τὰ κλάμματα, ἐνῶ στὰ πεδaráκια του κλωθογύριζε λαβωμένο στὸ κεφάλι ἓνα μεγάλο ἀληθινὸ φίδι! Τότε κάνοντας τὸ σταυρό του ἄρπαξε πάλι τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά καὶ πῆρε δρόμο.

Ὁ ἥλιος ἄρχισε νὰ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ κι' ὁ Βασίλης κρατῶντας στὴν ἀγκαλιά του τὸ παιδάκι τῆς ἀδικοθανατισμένης ἀδερφῆς του, ἔτρεχε ἔτρεχε γιὰ νὰ φτάσῃ μιὰ ὥρα μπροστίτερα στὸ σπίτι του. Σὲ λίγο ἀκόμα ἡ νύχτα σκέπασε μὲ τὰ κατὰμυρα φτερά της τὴ γῆς, τὸ παιδί κοιμήθηκε στὴν ἀγκαλιά τοῦ θείου του σὰν ἄγγελος, κι' ὅταν ὁ Βασίλης ἔφτασε στὸ σπίτι του ἦταν βαθεῖα μεσάνυχτα. Ἡ ὀξώθυρα τρόμαξε ἀπὸ τὸ βρόντημά του, κι' ἡ Βασίλαινα ἔτρεξε πρώτη, μὲ τὸ ὄχι ἀναμμένο ν' ἀνοιξῇ, γιατί κατάλαβε ἀπὸ τὸ χτύπημα ὅτι ἦταν ὁ Βασίλης καὶ ὄχι ἄλλος. Ἀμα μπῆκε μέσα ὁ Βασίλης, τῆς ἔδωκε τὸ κοιμάμενο παιδί καὶ τῆς εἶπε σιγανὰ καὶ μελαγχολικά:

— Χρωστῶ σ' αὐτὸ τὸ παιδί μιὰ μαννά... σὲ διορίζω

μάννα του για να βγῶ από τὸ χρέος. "Αν καταλαβῶ, ὅτι ἀγαπᾷς πλεῖότερο τὰ παιδιὰ σου ἀπ' αὐτό, τὸ κεφάλι σου εἶναι κομμένο!

Ἡ Βασίλαινα, ἡ χιλιόγνωνμη καπετάνισσα, πού πρώ-
τευε καὶ στὴν ὠμορφιά καὶ στὸ νοικοκυριό, κατὰλαβε τὸ
κακὸ πού εἶχε γείνει, ἄρπαξε τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά της
καὶ το ἔλουσε μὲ τὰ δάκρυά της καὶ μὲ τὰ φιλήματά
της, ἐνῶ ὁ Βασίλης τραβήχτηκε γιὰ νὰ κοιμηθῇ. Κοι-
μήθηκε βαρεῖα. Ἡ λύπη κι' ἡ κόυραση τὸν εἶχαν νική-
σει. Στὸν ὕπνο του εἶδε τὴ Δάφνη ἀσπροφρεμένη νὰ τον
ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τον φιλῇ λέγοντας:

— «Εἶμαι ἀθῶα, ἀδερφέ μου! Βάλε τὸ πόσι σου ψηλά.
Ἄδ' σ' ἀντρόπιασα. Νὰ μῶχης ἔγνοια τὸ παιδί...»

Εἶχε βαρέσει μέρα ὅταν ὁ Βασίλης ξύπνησε. "Αμα νί-
φτηκε καὶ σταυροκοπήθηκε, ἔτρεξε τὸ σπίτι ὅλο γιὰ νὰ
μάθῃ τὸ κακὸ. Ὁ Βασίλης εἶπε ὅτι ἔκανε σὰν ἄνθρωπος,
πού λέγει ἕνα καλοκαμωμένο πρᾶμμα. Οἱ ἄντρες ἄρχισαν
νὰ κλαῖνε κι' οἱ γυναῖκες νὰ μοιρολογοῦν. "Αμα ἀκούστη-
καν τὰ κλάμματα καὶ τὰ μοιρολόγια, ἔτρεξε καὶ τὸ χωριό
ὅλο, καὶ μὲ ξαποριά του ἔμαθε τὸν ἄδικο θάνατο τῆς Δά-
φνης, πού ἦταν ξακουσμένη στὴν τιμὴ. Τὴν ἴδια μέρα
πλάκωσαν καὶ τὰ περίχωρα, καὶ ὅλοι φόρεσαν λερά καὶ
τὲς φλοκάτες ἀνάποδα.

Ὁ ἥλιος ἔτρεμε νὰ βσιλέψῃ κι' ὅλο τὸ δῶμα ἦταν
κατὰχρυσο σὰν ἀπέραντη χρυσαφένια λίμνη, κι' ἐκεῖ, πού
κάθονταν ὅλοι στὴν κρεβάτα, ξάνοιξαν ἀπὸ μακριά, ἕνα
ξύλοκρέβατο, πού ἔρχονταν ἴσια γιὰ τὸ σπίτι μὲ συνοδεία
ὀχτῶ ἀντρῶν. Ἐπαψὰν πρὸς στιγμὴ τὰ κλάμματα καὶ τὰ
μοιρολόγια γιὰ νὰ ἰδοῦν τί εἶχε μέσα τὸ ξύλοκρέβατο. Ὁ-
λοι πίστεψαν στὴν ἀρχή, ὅτι ἔφερναν τὴ Δάφνη γιὰ νὰ
θαφτῇ στὸ χωριό της. Τὸ ξύλοκρέβατο σταμάτησε στὴν
αὐλὴ τοῦ Βασίλη. Δὲν ἦταν μέσα ἡ πεθαμένη ἡ Δά-

φνη, ἀλλ' ὁ Μῆτρος, ὁ φίλος τοῦ Βασίλη, πού την ἀγαποῦσε κρυφα, χωρὶς νὰ το ξέρη κανεὶς. οὔτε κι' ἐκεῖνη.

Ὁ Μῆτρος ἦταν ὁ διαβατής, πού εἶδε ὁ Βασίλης νὰ του δίνει ἡ Δάφνη σταφύλια καὶ νὰ του μιλά. Ὁ Μῆτρος ἦταν, πού ξαπλώθηκε κατὰ γῆς σὰν πεθαρμμένος, κοιτᾶ στήν πεθαρμμένη τὴ Δάφνη, κι' ὅταν τὸν κουβάλησαν κι' αὐτὸν ἀπὸ τὰμπέλι, σὰ πεθαρμμένο μαζὺ μὲ τὴ Δάφνη στὸ χωριό, ἀνάθληε λίγο λίγο, ἀνοιξε τὰ μάτια του, κι' ἄμα ἔμαθε, ὅτι ὁ Βασίλης μὲ μιὰ ντυρεϊκιὰ ἔρριξε κάτω κι' αὐτὸν καὶ τὴ Δάφνη, παρεκάλεσε νὰ τον βάλουν σὲ ξυλοκρέβατο καὶ νὰ τον πᾶν στὸ σπίτι τοῦ Βασίλη γιὰ νὰ του εἰπῇ δυὸ λόγια πρὶν πεθάνῃ.

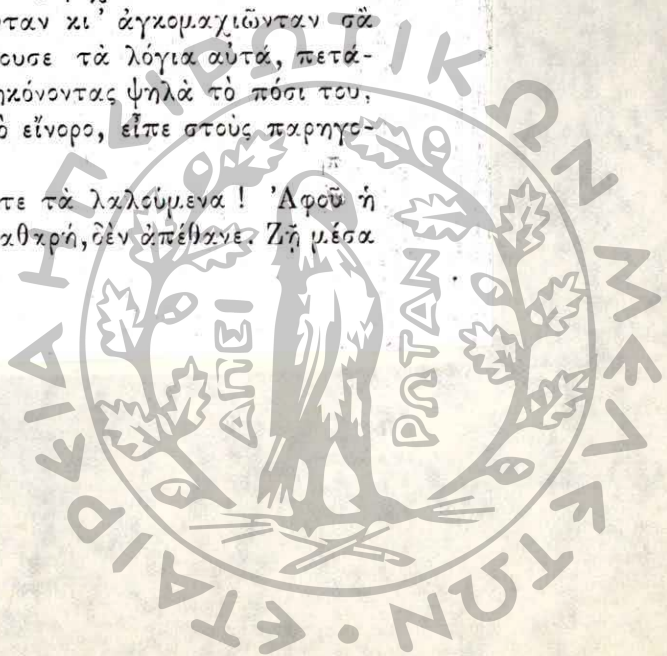
Ἄμα λοιπὸν τὸ ξυλοκρέβατο τοῦ Βασίλη μπῆκε στὸν αὐλόγυρο τοῦ Βασίλη, πού ἦταν γεμάτο κόσμος, σηκώθηκε στὰ γόνατα καὶ φώναξε ὅσο μποροῦσε γιὰ ν' ἀκούσουν ὅλοι:

— Σχώρεσέ με, Καπετὰν Βασίλη! Ἡ Δάφνη ἦταν ἀθώα. Ὅ,τι σοῦ εἶχα εἰπῇ ἦταν συβᾶλματα. Ἀγαπῶσα τὴ Δάφνη καὶ γι' αὐτὸ σοῦ τᾶλεγα! Σχώρεσέ με! Ἐκεῖνη τὴ σκότωσες ἄδικα! Ἐμένα μοναχὰ μὲ σκότωσες δίκαια, κι' ἐπειδὴ δέ με πῆρε καλὰ τὸ μολύδι σου, ἀποτελειώνω τὸ ἔργο σου!

Καὶ λέγοντας αὐτά, ἔσυρε ἀπὸ τὸ χρυσοκεντημένο σελάχι του ἀργυρομάνικο κοφτερὸ μαχαῖρι, τὸ βύθισε στὰ στήθια του, καὶ μ' ἓνα «ὦχ!» ξεψύχησε!

Ὁ Βασίλης, πού κοιτάζονταν κι' ἀγομαχιῶνταν σὰ λαβωμένο λιοντάρι, ἄμα ἄκουσε τὰ λόγια αὐτά, πετάχτηκε ὅξω σὰν ἀγέρας καὶ σηκώνοντας ψηλὰ τὸ πόσι του, ὅπως τοῦ ἔλεγε ἡ Δάφνη στὸ εἶνός, εἶπε στοὺς παρηγορητάδες:

— Φέρτε τὰ βιολιά! Φέρτε τὰ ληλούμενα! Ἀφοῦ ἡ ἀδερφή μου ἦταν τίμια καὶ καθήρη, δὲν ἀπέθανε. Ζῇ μέσα

στήν καρδία μου καὶ θὰ ζῇ, ὅσο πού θὰ ζῶ κι' ἐγώ. Ἡ χαρά μου ἦρθε ὅλη ἅμα ἄκουσα τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν τιμιότητά της. Φέρτε γρήγορα τὰ λαλούμενα. Πάει ἡ λύπη! Ἔχομε χαρά! ἔχομε πανηγύρι.

Ἀπὸ μιὰ μεριά τὸ ξυλοκρέβιτο ξεκίνησε γιὰ τὸ χωριὸ τοῦ Μήτρου, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐμπκιναν τὰ βιολιά. Τὸ ξόδι ἔγεινε πανηγύρι, καὶ εἰς πρηγορητάδες πανηγυριῶτες. Ἔπαψαν τὰ κλάμματα καὶ τὰ μοιρολόγια, γυρίστηκαν εἰς φλοκάτες ἀπὸ τὴν ἠρόθῃ, καὶ μέσα στὸν πλατύχωρο αὐλόγυρο τοῦ Βασιλῆ, τοῦ ἀρματωλεῦ τῶν Κουρέντων, στήθηκε λαμπρὸς χορὸς, καλεῖτερος ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ εἶχε γείνει ὅταν ἦρθε τὸ ψύκι νὰ πάρῃ νύφη τῇ Δάφνῃ. Τὸ χορὸ τὸν ἔσερνε ὁ Βασιλῆς, κρατῶντας στήν ἀγκαλιά τὸ παιδάκι τῆς Δάφνης, κι' ἓνα τραγοῦδι ἀντηχοῦσε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, τὸ τραγοῦδι τῆς τιμημένης ἀδερφῆς:

«Ὁ βασιλιάς κι' ὁ Μαυριανός, κι' ὁ Μικροκωσταντῖνος

Ἀντάμα πρῶγαν κι' ἔπιναν, ἀντάμα ζαμπετοῦσαν.

Ἀντάμα ἔχοῦν τοὺς γρίβους τους σ' ἓναγ ταβλᾶ δεμένους.

Ὁ ἓνας παῖναι τᾶσπρά του κι' ὁ ἄλλος τὰ φλωριά του.

Κι' ὁ Μαυριανὸς ἐπαίνεσε τὴν ὥμορφη ἀδερφή του.

—Ἐγὼ'χω ὥμορφη ἀδερφή, ποὺ μ' ἄσπρα δὲν πλανιέται.

Κι' ὁ βασιλιάς ἐγύρισε τοῦ Μαυριανοῦ καὶ λέγει;

—Ἄν την πλανέψω, Μαυριανέ, τί στοίχημα θὰ χάσης;

—Ἄν την πλανέψῃς, βασιλιά, πᾶρέ μου τὸ κεφάλι!

Μ' ἂν δὲν μ'πορέσης, βασιλιά, τί στοίχημα θὰ χάσης;

—Ἄν δὲν μ'πορέσω, Μαυριανέ, πᾶρέ μου τὸ βασίλειο.

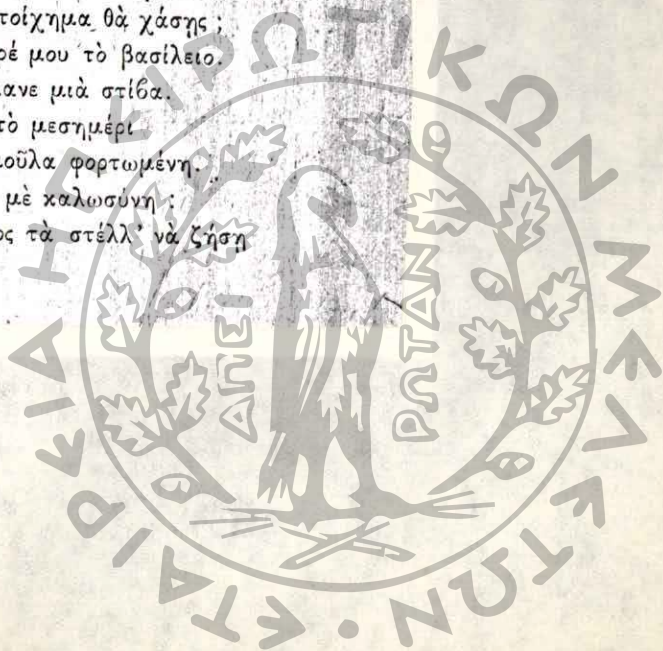
Μάζεψε ὁ βασιλιάς φλωριά καὶ τᾶκανε μιὰ στίβα.

Χίλια γῆς στέλλει τὸ πρωί, διπλὰ τὸ μεσημέρι.

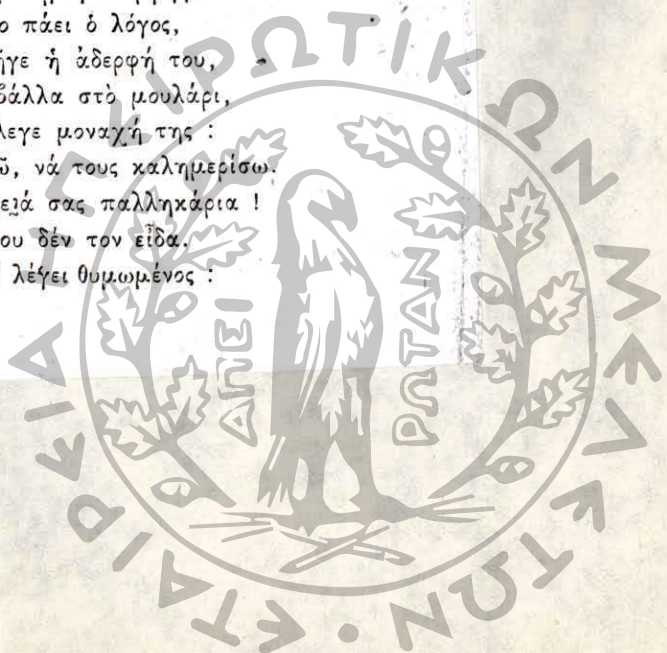
Καὶ πρὸς τὸ δῶσμα τοῦ ἡλιοῦ μιὰ μοῦλα φορτωμένη.

Κι' αὐτὴ δεχόντας τὰ φλωριά λέγει μὲ καλωσύνη;

—Καλὸ στὸν ὅπου τᾶφερε, κι' ὅποιος τὰ στέλλ' νὰ ζήσῃ

Κι' ὁ ἀδελφός μου ὁ Μαυριανὸς θά τοῦ τα ξαντινέψη.
 —Δὲ θέλει αὐτὸς ξαντίνεμα νά τοῦ τα ξαντινέψης,
 Μόν' θέλει ἐσένα μιὰ βραδυὰ νὰ κοιμηθῇτε ἀντάμα.
 Τὲς δοῦλες φώναζε κρυφά, τὲς τετρακόσιες σκλάβες,
 Καὶ λέει : —Ποιὰ ἀρματόνεται, ποιὰ βάνει τὰ χρυσά μου ;
 Ποιὰ πλέγει καὶ τὴν κόσσα της μὲ τὲς χρυσὲς πλεξίδες ;
 Ποιὰ βάνει καὶ στὸ δάχτυλο διαμάντι δαχτυλίδι ;
 Ποιὰ πάει καὶ στὸ βασιλιᾶ, νὰ κοιμηθῇ μαζύ του ;
 Μιὰ δούλα ἀπολογήθηκε. μιὰ σκλάβη ἀπολογιέται :
 —Γὼ ντύεμε καὶ στολίζομαι καὶ βάνω τὰ χρυσά σου,
 Γὼ πλέγω καὶ τὴν κόσσα μου μὲ τὲς χρυσὲς πλεξίδες.
 Γὼ βάνω καὶ στὸ δάχτυλο διαμάντι δαχτυλίδι,
 Γὼ πάω καὶ στὸ βασιλιᾶ, νὰ κοιμηθῶ μαζύ του.
 Ντύθηκε καὶ στολίστηκε, κι' ἔβαλε τὰ χρυσά της,
 Ἐπῆγε καὶ στὸ βασιλιᾶ νὰ κοιμηθῇ μαζύ του.
 Τὴ νύχτα κοιμηθήκανε σ' ἂν τὰ γλυκὰ τ' ἀδέρφια,
 Κι' αὐτοῦ στὰ ξημερώματα ὁ βασιλιᾶς μὲ τρόπο
 Τῆς ἔκοψε τὴν κόσσα της μὲ τὲς χρυσὲς πλεξίδες,
 Καὶ τὸ μικρὸ τὸ δάχτυλο, ποῦχε τὸ δαχτυλίδι.
 Κι' ὕστερα πάει στὸ Μαυριανὸ νὰ τ' κόψῃ τὸ κεφάλι !
 Καὶ λέγει : Στάσου, Μαυριανέ, νὰ σ' κόψω τὸ κεφάλι.
 Κι' ὁ Μαυριανὸς τ' ἀπήντησε, κι' ὁ Μαυριανὸς τοῦ λέγει :
 —Γιὰ στάσου, στάσου, βασιλιᾶ, κᾶνα δυό, τρεῖς ἡμέρες
 Νὰ διαλαλήσω στὰ χωριὰ νὰ μάθῃ ἡ ἀδερφή μου.
 Παρασκευὴ διαλάλησε, σαββάτο πάει ὁ λόγος,
 Καὶ τὸ πρωτὶ τὴν Κυριακὴ ἐπῆγε ἡ ἀδερφή του,
 Στὸν δρόμον ὅπου πήγαινε, καβάλλα στὸ μούλαρι,
 Κουθέντιαζε μονάχη της, κι' ἔλεγε μοναχὴ της :
 —Θυμαίνομαι πῶς νὰ τους πῶ, νὰ τους καλημερίσω.
 Καλὴμερά σας ἄρχοντες, καὶ γεῖά σας παλληκάρια !
 Ἐκεῖνον μὲ τὰ κόκκινα ποτέ μου δέν τον εἶδα.
 —Γυρίζει τότε ὁ βασιλιᾶς καὶ λέγει θυμωμένος :

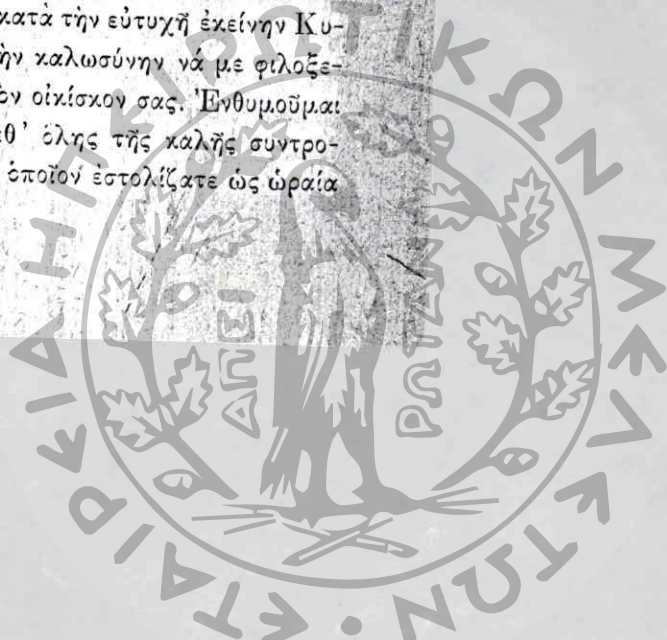
—Τί λές, μώρ' σκύλα ἄνομη, καὶ σκυλοβυζασμένη ;
 Δὲν κοιμηθήκαμε μαζὺ προφῆς τῇ νύχτα ὅλη ;
 Δὲν σῶκοψα τὴν κόσσα σου, μὲ τὲς χρυσὲς πλεξίδες ;
 Δὲν σῶκοψα τὸ δάχτυλο, ποῦχες τὸ δαχτυλίδι ;
 Κι' αὐτὴ τ' ἀπολογήθηκε, κι' αὐτὴ τ' ἀπολογιέται :
 —"Ἄν λείπη ἐμένα ἢ κόσσα μου, νὰ λείψῃ ὁ ἀδερφός μου,
 "Ἄν λείπη καὶ τὸ δάχτυλο κι' ἐγὼ μαζὺ νὰ λείψω !
 Σείστηκε καὶ λυγίστηκε, καὶ φάνηκεν ἡ κόσσα,
 "Ἐδεῖξε καὶ τὸ δάχτυλο, ποῦχε τὸ δαχτυλίδι.
 Κι' ὁ Μαυριανὸς ἐρρίχτηκε στὸ βασιλιᾶ ἀπάνω !
 —Καταίβει κάτω, βασιλιᾶ, καὶ κάτσε παρακάτω,
 Καὶ δός μου αὐτὰ τὰ κόκκινα, καὶ πᾶρε τὰ γαλάζια !
 Καταίβηκεν ὁ βασιλιᾶς, κι' ἔκατσε παρακάτω,
 Τοῦ ἔδωκε τὰ κόκκινα, καὶ πᾶρε τὰ γαλάζια !
 Καὶ βασιλιᾶς ἐγένηκεν ὁ Μαυριανὸς μὲ δόξα
 Γιὰτὶ εἶχεν ὡμορφὴ ἀδελφή, πού μ' ἄσπρα δὲν πλανιῶνταν.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΕΡΩΣ

Εὐγενεστάτη Κυρία Δόλα.

Δὲν ἔχω τί νὰ πρωτοενοθυμῶ κατὰ τὴν εὐτυχὴ ἐκείνην Κυ-
 ριακὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχατε τὴν καλωσύνην νὰ με φιλοξε-
 νήσητε εἰς τὸν ἐν Κηφισίᾳ ποιητικὸν οἰκίσκον σας. Ἐνθυμοῦμαι
 προσέτι ὅτι, πρὶν ἢ μεταδῶμεν μεθ' ὅλης τῆς καλῆς συντρο-
 φίας εἰς τὸν εὐανθὴ κήπὸν σας, τὸν ὁποῖον ἐστολίζατε ὡς ὠραία

(2)

13

Γ Ι Α _____ Γ Η Ν _____ Τ Ι Μ Η .

Μιά πό τέσ ύστερνές μέρες τοῦ Ἀλωναριοῦ, κατὰ τό δειλινό καθι-
σμένοι κάτω ἀπό γέρινες βαλανιδιές, κουβέντιαζαν ὁ καπετάν Βασίλης,
ὁ φοβερός ἄρματωλός τῶν Κουρέντων, κι' ὁ Μῆτρος, ἕνας ἀπό τά καλείτε-
ρα παλληκάρια του, κι' ὅταν πῆρε φωτιά ἡ κουβέντα, εἶπε ὁ Μῆτρος ξά-
στερα στό Βασίλη. -

Καπετάν Βασίλη, Καπετάν Βασίλη. Εἶμαι φίλος σου εἰλικρινός. Το
ξέρεις καλά. "Ἐφαγα μαζί σου τό μπαροῦτι μέ τή χοῦφτα... Πρέπει νά
τήν παντρέψης τή Δάφνη. Μέ συμπαθᾷς, γιατί σέ συμβουλεύω... Εἶναι πο-
λύ νιά. "Ὅσο πού εἶναι νωπό τό χῶμα τοῦ τάφου τοῦ ἀντρός της, τοῦ πο-
λυζηλεμένου κι' ἀγουροθανατοσμένου φώτου, πού τόν ἔκλαψαν κι' οἱ πέ-
τρες, θά τῆς φαίνωνται ὅλα μαῦρα καί σκότεινά, καί δέ θά θέλῃ ἀκού-
σῃ γιά παντρειά, ἀλλά... ἡ ὠμορφιά της... τά νιάτα της... εἴκοσι δυό
χρονῶν τσιούπρα... Ποιός ξέρει. -

Στά λόγια αὐτά ξεπετάχτηκε ὁ Βασίλης, σά νά τόν εἶχε δαγκάσει
οὐχί μέ δυό κεφάλια, καί κύταξε τόν Δημήτρη, πού τοῦ τα εἶπε, μέ μά-
τια γεμάτα ὀργή καί φωτιά, σάν ἀστροπελέκι, πού τόν ἔκαναν καί μαρ-
μάρωσε ἀπό τό φόβο του.

Τί εἶπες, ὦρέ; Τί εἶπες; Τί εἶπες; (τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ Βασίλης
μέ θυμό, πού εἶχε κάνει τό πρόσωπό του κόκκινο σά προύσια). Τί ξέ-
ρεις γιά τήν ἀδερφή μου;

Στήν ἀρχή ὁ Μῆτρος κέρωσε ἀπό τό φόβο του, γιατί νόμισε ὅτι μέ-
σα πό τάγριεμένα μάτια τοῦ Βασίλη θάβγαιναν χίλια φαρμακερά μολύ-
βια νά του μποῦν μέσ στήν καρδιά, ὕστερα ὅμως πῆρε θάρρο καί ξανάρ-
χισε τήν κουβέντα. -

Μή σου κακοφαίνεται, καπετάν Βασίλη, γι' αὐτά πού σου εἶπα. "Εγώ
ἀπό καλwsσύνη μου σοῦ εἶπα ὅ, τι σοῦ εἶπα. Δέ ξέρω τίποτε γιά τήν ἀ-
δερφή σου. Καί ποιά εἶναι τιμιώτερη ἀπό τήν ἀδερφή σου; Ἀλλά ἤθε-
λα νά σου εἰπῶ ὅτι θάκανες καλείτερα νά την πάντρευες.... Ποιά προ-
τόσπιτο δέ θά σε προσκυνοῦσε γιά νά τήν πάρῃ; Τέτοια νιάτα..... εἴ-
κοσι δυό χρονῶν τσιούπρα....

Στή στιγμή ἡ ὀργή, πού ἦταν περιχυμένη στό φλογισμένο πρόσωπο
τοῦ Βασίλη, κι' ἔτοιμη νά ξεσπάσῃ ψηλά στό κεφάλι τοῦ Δημήτρη, χάθη-
κε, σάν καπνός, πού τον ἔσυρε ὁ ἀγέρας, κι' ὁ φοβερός ἄρματωλός, πού
καυχιῶνταν γιά πολλά, καί πλείότερο γιά τήν ἀντρόπιαστη παλληκαριά
του, γιά τήν πολυζήλευτη λεβεντιά του, γιά τήν ἀκούραστη γρηγοράδα
τῶν ποδαριῶν του, πού μπορούσε νά πιάσῃ τὰ ζαρκάδια τρέχοντας, γιά
τήν ἀλέρωτη τιμή, ὅχι μοναχά τῆς ἀδερφῆς του καί τῆς γυναικός του,
ἀλλά καί ὅλου τοῦ συγγενολογιοῦ του, καί γιά τό σκλάβωμα τοῦ γιοῦ
τοῦ Πρόνοιου, μέσα ἀπό τήν Παραμυθιά, εἶπε ἡμερα ἡμερα:

Τῆς τό εἶπα καί τῆς τό ξανάειπα στά σαράντα, στά τρίμηνα. στά ἐ-
ξάμηνα, στά ἐννιάμηνα καί στά χρόνια, ἀλλά δέ θέλει. Κομένο καί δεμέ-
νο.

Δέ θέλω ἐγώ, νοιάζεις, ν' ἀποχτήσω ἰδερφό, καί νά γλέπω τήν ἔδερφή μου καλοκαρδισμένη; Τῶβαλε νά περάσῃ ὅλη της τή ζωή χήρα, μ' ἓνα π δάκι τριῶν χρονῶν. Τί νά της κάνω; Κλαίει καί μοίρεται ὀλοένα γι τό πῶτό της. Μήνα δέν ἔχει δίκιο; Ποιά ἄλλη μάννα ἔχει γεννήσει π το; Καί μέ ποιόν ἄλλο μπορεῖ νά ταιριάσῃ ἡ πεντάμορφη Δάφνη μου; "Ε, ὦρξέ Μήτηρ, τί φιλάνει αὐτός ὁ ἔρημος ὁ θάνατος;... ..

Καί λέγοντας αὐτά ὁ Βασίλης, σφούγγισε τά δακρυόπνιχτα μάτια του μέ τήν λερή του φουστανέλλα, πού τη φοροῦσε λερή δέκα πέντε μῆνες, γιά τό θάνατο τοῦ μονάκριβου γαμπροῦ του, τοῦ Φώτου.

"Ὑστερα π' αὐτή τήν κουβέντα ὁ Μήτρος ἀποχαιρέτησε τό Βασίλη, καί τράβησε γιά τό χωριό του. Εἶχε ἔρθει μέ κάποια ἐλπίδα στήν καρδιά, κι' ἔφευγε γεμῆτος ἀπελπισιά καί θλίψη. Ἀγαποῦσε τή Δάφνη καί ἤλπιζε νά πείσῃ τό Βασίλη νά τήν παντρέψῃ στανικά, ἀλλά πῆγαν στά χαμένα τά λόγια του. Ἡ Δάφνη δέν ἤθελε νά παντρευτῇ, οὔτε μέ θέλημα, οὔτε μέ στανιό. Περιφρονοῦσε ὅλους τούς γαμπρούς τοῦ κόσμ μπροστά σ' ἓνα βουβό μνημα, πού κλειοῦσε μέσα ἓνα σάπιο κορμί καί μιά χεριά κόκκαλα... Ζήλευε τή θέση τοῦ πεθαμμένου Φώτου καί πρ τιμοῦσε καλεῖτερα νά κοίτωνταν στό μνημα καί νά τόν ἀγαποῦσε ἡ Δάφνη, κι' ἄς ἔτρωγαν τά σκουλήκια τέες σάρκες του, παρὰ νά ζῇ στόν ἀπάνω κόσμο, καί νά χαίρεται τόν ἥλιο, τό φεγγάρι, τά στέρια, τά ξέντρα, τά λουλούδια καί τόν καταγάλαζιο οὐρανό, χωρίς τήν ἀγάπη τῆς Δάφνης.-

"Ἐνα μῆνα, ὕστερα πό τήν κουβέντα, πού εἶπε ὁ Μήτρος, μέρα Κυριακή, ὁ Βασίλης κίνησε νά πάῃ στό Τσιάμικο νά ἰδῇ τήν πολυαγαπημέν του τήν ἀδερφή, πού τήν ἔτρωε ἀκατάπαυστα ἡ χηρειά, σάν πως τρώγει ἡ σαπίλα τό ξερριζωμένο δέντρο στό λόγγο. Πάγαινε ὀλομόναχος, πεζός καί ἀρματωμένος, γιάτί τό Τσιάμικο ἦταν ξένο ἀρματωλίκι καί δ μποροῦσε νά τό πατήσῃ μέ τό φουσατό του. Ἐξόν τοῦτο, ἀφόντας τό μαῦρο χῶμα σκέπασε μιά γιά πάντα τή λεβεντιά τοῦ Φώτου, πού ἦταν ἀ ματωλός τοῦ Τσιάμικου, γιάτί δέν τοῦ ἔβγαινε κανένας στό ὅ, τι, τό ἀρματωλίκι τοῦ Τσιάμικου πέρασε σέ χέρια ὀχτροῦ, κι' ὁ Βασίλης πάγαινε σάν κλέφτης γιά νά ἰδῇ τήν καταμαραμμένη ἀδερφή του καί τά νήλικο ἀνεφιδάκι του - πού τῶλεγαν κι' αὐτό Βασίλη - καί νά χῦσῃ κάμποσα δάκρυα ἀκόμη ψηλά στό μνημα τοῦ πολυαγαπημένου του γαμπροῦ Φώτου.-

Στό δρόμο, πού πήγαινε, θυμῆθηκε τά λόγια τοῦ φίλου του Μήτρος Βάρεσε ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ νά τα διώξῃ ἀπό τό νοῦ του, ἀλλά δέ μπόρεσε. Τά λόγια τοῦ φίλου του τοῦ Δημήτρη βούτζαν σά μελίσσι σταῦ τιά του καί του ἔλεγαν πάλι ἀπαράλλαχτα:

" Καπετάν Βασίλη! Καπετάν Βασίλη! Εἶμαι φίλος σου εἰλικρινός Τό ξέρεις καλά." Εἶφα κοντά σου τό μπαροῦτι μέ τή χοῦφτα... Πρέπει νά την παντρέψῃς τή Δάφνη! Μέ συμπαῖς, πού σε συμβουλεύω... ... Εἶναι πολύ νιά... "Ὅσο πού εἶναι νωπό ἀκόμα τό χῶμα τοῦ τάφο τοῦ ἀνδρός της, τοῦ πολυζηλεμένου κι' ἀγουροθανατισμένου Φώτου, πού

τον έκλασαν κι' οί πέτρες, θά της ραίνωνται όλα μαύρα και σκότεινα, και θέ θα θέλουνάκούση για παντρειά, αλλά ή ωμορφιά της... τά νιύτα της... εΐκοσι δύο χρονών τσιούπρα ... Ποιός ξέρει;"

"Έκανε μία φορά, δύο, τρεΐς, τό σταυρό του ό Βασίλης, για να του διώξη αυτά τά κακά λόγια, πού του τυραγνούσαν ταύτιά, και τό νοϋ, αλλά του κάκου. Τά λόγια άμα έφταναν στό τέλος ξανάρχιζαν πάλι από τήν άρχή και δέν τελείωναν ποτέ.-

αυτό έκανε τό Βασίλη να μυγιστη.-

- " Κάτι τρέχει." Εΐπε φωναχτά μόνος του, και στρίζοντας τά δύν-
τια του από τή ραθυμιά του, άρχισε να τρέχη γληγορώτερα, να γίνεται καπνός... άγέρας, μέσα στό σύδεντρο του λόγγα. "Έτρεχε, έτρεχε σά δι-
φασμένο αλάφι και παραμερούσαν τά κλαρόδεντρα τρομαγμένα στό διά-
βα του. Πέρασε τό σύνορο του Αρματωλικού του, ζύγωσε στό χωριό της αδερφής του, κι' έφευγε σά μολύβι. Τόν είδαν από τό χωριό και τον γνώ-
ρισαν από τό ξεκάμπισμα ακόμα, γιατί δυό άνθρωποι περβατούσαν έτσι γλήγορα, σά να είχαν φτερά, αυτός κι' ό Φώτος.

Σέ λίγο μπήκε στό χωριό και χώθηκε στό συμπεθερικό του.

- Ποϋ εΐν' ή Δάφνη; Φώναξε κι' από τήν άγρια φωνή του σκιάχτηκαν τά λειανοπαΐδια του σπιτιού και τρύπωσαν πίσω από τές κουφίνες κι' από τούς γοΐκους των νυφάδων.-

Οί συννυφάδες της Δάφνης δέν τόλμησαν να του απολογηθοϋν, γιατί έβλεπαν μια άστραπή να λάμπη στα μάτια του, και μόνον ή πεθερά της αποκότησε και του εΐπε;

- Στάμπέλι εΐναι τη, συμπέθερέ μου." Έχει κάμποση ώρα, πού πήσε, να γεμίση ένα καλάθι σταφύλια. Σέ λίγο κι' έρχεται...

Ρούπησε από μπροστά τους κι' έκανε τό δρόμο τάμπελιου, πού ήταν πίσω από τό χωριό, στό πλάγι μιανής ραχούλας. Τή στιγμή, πού ξεκάμ-
πισε τάμπέλι από μια ντουφεκιά τόπο, είδε τή Δάφνη να δΐνη σταφύ-
λια σ' ένα διαβάτη, και να στέκεται μπροστά του, σά να του μιλούσε. Τόσο έφτανε στό Βασίλη. Τά λόγια του Δημήτρη φώναζαν μέσα σταύτιά του, σά να βγαίνουν από στόμα γίγαντα, και τα ήκουγαν ό κόσμος όλος και μάθαιναν τήν άτιμία της αδερφής του. Στή στιγμή κάπνισε τό ντουφέκι του, και μέ τό φοβερό του βρόντημα, πού έκανε ν' άχολογήσουν τά λακκώματα, έπесαν κατά γής ό διαβάτης, πού δέχονταν τά σταφύλια κι' ή Δάφνη, πού του τά έδινε στέκοντας μπροστά του. Λαντζόδειραν λίγο σπήν άρχή σάν τά φάρια, πού βγάξει ό φαράς από τό νερό και τά-
φίνει κατά γής, κι' ύστερα τεντώθηκαν κι' οί δυό ξεροί κι' ακίνητοι, έ-
χοντας ό ένας τό κεφάλι κατά τήν ανατολή, κι' ή άλλη κατά τό δύσμα, ενώ ή φράχτη του άμπελιού χώριζε τά δύο κουφάρια.-

Στή στιγμή γύρισε ό Βασίλης τές πλάτες του κατά τούς δυό νε-
κρούς για να φύγη, αλλά ήκουσε κλάμματα μικρού παιδιού και κοντοστά-
θηκε. Κατάλαβε ότι ή Δάφνη πηγαίνοντας στάμπέλι είχε πάρει και τό
μικρό της, γύρισε πάλι πίσω και τράβησε ΐσια άπάνω στές φωνές του

παιδιοῦ, τό ἤρε φηλά στό κουφάρι τῆς μάννας του, τοῦ της ρώνας κλαίοντας:

- Ζήκου, μάννα, καί μή κοιμᾶσαι!....

"Ἀρπαξε τό παιδί ὁ Βασίλης, τό πήρε παραμάσκουλα καί χωρίς νά κυττάξῃ κατά πρόσωπο τούς δύο σκοτωμένους ἔφυγε. Στό δρόμο ἤρε μιά συννυφάδα τῆς Δάφνης, πού ἔτρεξε νά ἰδῇ τί σκοπό ἔἴχε ἡ ντουφεκιά, πού εἴχε πέσει, καί πρίν τον ρωτήσῃ ἄν ἐκείνη. αὐτός τῆς εἶπε μέ λυπητερή καί ἄγρια φωνή.-

- Σκότωσα μιά ντουφεκιά στάμπέλι σας μιά σκύλα κι' ἓνα σκυλί, πού σας ἔτρωγαν τά σταφύλια. Σῦρτε νά τά τραβήσετε καί νά τα παρῶστετε γιά νά μή ζωκοπίσουν τό δρόμο.-

Ὁ Βασίλης, λέγοντας αὐτά, ἄφηκε τό χωριό πίσω του καί πήρε δρόμο γιά τό δικό του, κι' ὅσο νά μαθευτῇ τό διπλό φονικό εἴχε σκαπετήσῃ τό Τσιάμικο τό ἄνоро, κι' ἔμπαινε στό Κουρεντινό. Τό παιδάκι στήν ἀρχή σκιάχτηκε, γιατί ἦταν τόσο ἀλλαγμένο τό πρόσωπο τοῦ θειοῦ του, ὥστε δέν τον γνῶρισε, ὕστερα ὅμως, πού κατάπαθε ἡ ὀργή του κι' ἔμεινε στό πρόσωπό του ἡ λύπη μοναχά, τόν γνῶρισε κι' ἄρχισε νά του μιλάῃ μέ παιδικίσια λόγια.-

- Σέλα μάννα μ',μπάρμπα!... Μάννα μ'ἀγαπάω...σένα ... εἶσαι κακός μπάρμπα!....

Τάθφα λόγια τοῦ ἄκακου παιδιοῦ ράγισαν τήν καρδιά τοῦ Βασίλη. Τό ἀπόθηκε κατά γῆς, καί το ἔβαλε νά κόφτῃ ἀγριολούλουδα μέσα σέ μιά χλωρασιά, κι' αὐτός ἄρχισε νά κλαίῃ μέσα πό τήν καρδιά του. Στήν ἀρχή δέ μποροῦσαν νά βγοῦν τά δάκρυα πό τά μάτια του, καί μαζεύονταν σ'αὐτό μολύβι μέσ στήν καρδιά του, ὕστερα ὅμως ἄρχισαν νά τρεχουν σ'αὐτό ποτάμι καί λίγο λίγο ξαλάφροναν τά στήθια του. "Ἐκλαιγε, σ'αὐτό ξεζευγαρωμένη τρυγόνα τό ἀνήμερο τοῦ Σουλίου λιοντάρι, ἐνῶ τό μικρό παιδάκι τραγουδοῦσε ἀνάμεσα στά λουλούδια, λουλοῦδο ὡμορφο καί μοσκομουρουδατο κι' αὐτό, χωρίς νά μπορῇ νά καταλάβῃ ὅτι ἐκεῖνος, πού τάγαποῦσε τότε πλειότερο στό κόσμο, ἦταν ὁ φονιᾶς τῆς μαννούλας του, πού δέ μποροῦσε ποτέ τίποτε νά βάλῃ στόν τόπο τήν ἀγάπη της. "Ἐκλαιγε καί μοῖρονταν ὁ κακόμοιρος ὁ Βασίλης τό θάνατο τῆς μονάκριβῆς του ἀδερφῆς, πού τῆς τραγουδοῦσαν τά περίχωρα τήν ὡμορφιά:

Σ'αὐτήν Δαφνοῦλα τοῦ Σουλίου στόν κόσμο δέν εἶν' ἄλλη. Σέ λίγο παραλύγησε ὁ νοῦς του. Εἶδε μέ μάτια ἀνοιχτά τό Μῆτρο, σ'αὐτό εἶνоро, νά χάνῃ ἀπό λίγο λίγο τό ἀνθρώπινό του πρόσωπο καί νά λαβαίνει πρόσωπο φιδιοῦ, καί τό μεταμορφωμένο αὐτό φίδι ἔακολουθε νά του λέγῃ τά ἴδια λόγια μ' ἀνθρώπινη φωνή:

- "Καπετάν Βασίλη! Καπετάν Βασίλη! Εἶμαι φίλος σου εἰλικρινός. Τό ξέρεις καλά. "Ἐφαγα μαζύ σου τό μπαροῦτι μέ τήν χοῦφτα...Πρέπει νά την παντρέψῃς τῇ Δάφνῃ. Μέ συμπαῖς γιατί σέ συμβουλεύω...Εἶναι πολύ νιά. Εἴκοσι δύο χρονῶν τσιούπρα...Ποιός ξέρει;..."

Πετάχτηκε ἀπάνω ὁ Βασίλης καί "μπάμ." ντουφέκῃ μέ τήν φλωρο-

καπνισμένη πιστόλα του προς τό μέρος, πού ήταν τό παιδί κι' έκοβε λουλούδια, κουβεντιάζοντας μοναχό του. Το παιδί κατατρόμαξε κι' έμπηξε τά κλάμματα, ένῳ στά ποδαράκια του κλωθογύριζε λαβωμένο στό κεφάλι ένα μεγάλο αληθινό φίδι. Τότε κάνοντας τό σταυρό του άρπαξε πάλι τό παιδί στην άγκαλιά καί πήρε δρόμο. -

Ο ήλιος άρχισε νά κρύβεται πίσω από τά βουνά κι' ο Βασίλης κρατώντας στην άγκαλιά του τό παιδάκι της άδικοθαντισμένης άδερφής του, έτρεχε έτρεχε για νά φθάση μιά ῥα προτύτερα στό σπίτι του. Δέ λίγο ακόμα ή νύχτα σκέπασε μέ τά κατάμαυρα φτερά της τή γή, τό παιδί κοιμήθηκε στην άγκαλιά του θειού του σαν άγγελος, κι' όταν ο Βασίλης έφτασε στό σπίτι του ήταν βαθειά μεσάνυχτα. Η οζώθυρα τρόμαξε από τό βρόντημά του, κι' ή Βασίλαινα έτρεξε πρώτη, μέ τό δαδί άναμμένο ν' άνοίξη, γιατί κατάλαβε από τό χτύπημα ότι ήταν ο Βασίλης καί όχι άλλος. "Αμα μπήκε μέσα ο Βασίλης, της έδωκε τό κοιμάμενο παιδί καί της ειπε σιγανά καί μελαγχολικά:

- Χρωστῶ σ' αυτό τό παιδί μιά μάννα... σέ θεωρίζω μάννα του για νά βγῶ από τό χρέος. "Αν καταλάβω, ότι αγαπᾶς πλειότερο τά παιδιά σου απ' αυτό, τό κεφάλι σου είναι κομμένο."

Η Βασίλαινα, ή χιλιόγνημη καπετάνισσα, πού πρώτευε καί στην ὡμορφιά καί στό νοικοκυριό, κατάλαβε τό κακό πού είχε γίνει, άρπαξε τό παιδί στην άγκαλιά της καί το έλουσε μέ τά δάκριά της καί μέ τά φιλήματά της, ένῳ ο Βασίλης τραβήχτηκε για νά κοιμηθῇ. Κοιμήθηκε βαρειά. Η λύπη κι' ή κούραση τόν είχαν νικήσει. Στόν ύπνον του είδε τή Δάφνη άσπροφορεμένη ν' α τόν άγκαλιάζει καί νά τόν φιλή λέγοντας:

- " Είμαι άθῶα, άδερφέ μου. Βάλε τό πόσι σου ψηλά. Δέ σ' άντρώπιασα. Νά μῶχης έγνοια τό παιδί...."

Είχε βαρέσει μέρα όταν ο Βασίλης ξύπνησε. "Αμα νύφτηκε καί σταυροκοπήθηκε, έτρεξε στό σπίτι ὅλο για νά μάθῃ τό κακό. Ο Βασίλης ειπε ότι έκανε σαν άνθρωπος, πού λάει ένα καλοκαμωμένο πᾶμμα. Οι άντρες άρχισαν νά κλαῖνε κι' οι γυναῖκες νά μοιρολογοῦν. "Αμα ακούστηκαν τά κλάμματα καί τά μοιρολόγια, έτρεξε καί τό χωρῶ ὅλο, καί μέ εξαποριά του έμαθε τόν άδικο θάνατο της Δάφνης, πού ήταν εξακουσμένη στην τιμή. Τήν ἴδια μέρα πλάκωσαν καί τά περίχωρα, καί ὅλοι φόρεσαν λερά καί τέες φλοκάτες ανάποδα. -

Ο ήλιος έτρεμε νά βασιλέψῃ κι' ὅλο τό δῶμα ήταν κατάχρυσο σαν άπέραντη χρυσαφένια λίμνη, κι' εκεί, πού κάθονταν ὅλοι στην κρεβάτα, ξάνοιξαν από μακρυά, ένα ξυλοκρέβατο, πού έρχονταν ἴσια για τό σπίτι μέ συνοδιά ὀχτώ ανθρῶν. "Επαφαν προς στιγμή τά κλάμματα καί τά μοιρολόγια για νά ἴδουν τί είχε μέσα τό ξυλοκρέβατο. "Ολοι πίστεψαν στην αρχή, ότι έφερναν τή Δάφνη για νά θαφτῇ στό χωριό της. Τό ξυλοκρέβατο σταμάτησε στην αύλή του Βασίλη. Δέν ήταν μέσα ή πεθαμένη ή Δάφνη, άλλ' ο μητρος, ο φίλος του Βασίλη, πού τήν αγαπούσε κρυφά, χωρίς νά τό ξέρῃ κανείς, οὔτε κι' εκείνη. -

Ὁ Μῆτρος ἦταν ὁ διαβάτης, πού εἶδε ὁ Βασίλης νά του δίνει ἡ Δάφνη σταφύλια καί νά του μιλά. Ὁ Μῆτρος ἦταν, πού ξαπλώθηκε κατὰ γῆρας ὡς πεθαμένος, κοντά στήν πεθαμένη Δάφνη, κι' ὅταν τόν κουβάλησαν κι' αὐτόν ἀπό τὰμπέλι, σά πεθαμένο μαζί μέ τή Δάφνη στό χωριό, ἀνάθηλε λίγο λίγο, ἀνοιξε τά μάτια του, κι' ἅμα ἔμαθε, ὅτι ὁ Βασίλης μέ μιὰ ντουφεκιά ἔρριξε κάτω κι' αὐτόν καί τή Δάφνη, παρακάλεσε νά τον βάλουν σέ ξυλοκρέβατο καί νά τον πᾶν στό σπίτι τοῦ Βασίλη γιά νά του εἰπῇ δυό λόγια πρίν πεθάνῃ. -

Ἄμα λοιπόν τό ξυλοκρέβατο τοῦ Δημήτρη μπῆκε στόν αὐλόγυρο τοῦ Βασίλη, πού ἦταν γεμάτο κόσμος, σηκώθηκε στά γόνατα καί φώναζε ὅσο μποροῦσε γιά ν' ἀκούσουν ὅλοι:

- Σχῶρεσέ με, Καπετάν Βασίλη! Ἡ Δάφνη ἦταν ἀθῶα. Ὁ, τι σοῦ εἶχα εἰπῇ ἦταν συβάλματα, Ἀγαποῦσα τή Δάφνη καί γιά αὐτό σοῦ τᾶλεγα Σχῶρεσέ με! Ἐκείνη τή σκότωσες ἄδικα! Ἐμένα μοναχά μέ σκότωσες δίκη, κι' ἐπειδῆς δέ με πῆρε καλά τό μολύβι σου, ἀποτελειῶνω τό ἔργο σου!

Καί λέγοντας αὐτά, ἔσυρε ἀπό τό χρυσοκεντημένο σελάχι του ἀργυρομάνικο κοφτερό μαχαῖρι, τό βύθισε στά στήθια του, καί μ' ἓνα "ὦχ" ξεψύχησε!

Ὁ Βασίλης, πού κοιτάζονταν κι' ἀγκομαχιῶνταν σά λαβωμένο λιοντάρι, ἅμα ἄκουσε τά λόγια αὐτά, πετάχτηκε ὅξω σάν ἀγέρας καί σηκόνοντας ψηλά τό πύσι σου, ὅπως τοῦ ἔλεγε ἡ Δάφνη στό εἴνορο, εἶπε στούς παρηγορητάδες:

- Φέρτε τά βιολιά! Φέρτε τά λαλούμενα! Ἀφοῦ ἡ ἀδερφή μου ἦταν τίμια καί καθαρή, δέν ἀπέθανε. Σῆ μέσα στήν καρδιά μου καί θά ζῇ, ὅσο πού θά ζῶ κι' ἐγώ. Ἡ χαρά μου ἦρθε ὅλη ἅμα ἄκουσα τήν ἀθώοτητά καί τήν τιμιότητά της. Φέρτε γρήγορα τά λαλούμενα. Πάει ἡ λύπη! Ἐχομε χαρά, ἔχομε πανηγύρι. -

Ἀπό μιὰ μεριά τό ξυλοκρέβατο ξεκίνησε γιά τό χωριό τοῦ Μῆτρο, κι' ἀπό τήν ἄλλη ἔμπαιναν τά βιολιά. Τό ξόδι ἔγεινε πανηγύρι, καί οἱ παρηγορητάδες πανηγυριῶτες. Ἐπαφάν τά κλάμματα καί τά μοιρολόγια, γυρίστηκαν οἱ φλοκάτες ἀπό τήν ὀρθή, καί μέσα στόν πλατύχωρο αὐλόγυρο τοῦ Βασίλη, τοῦ ἀρματωλοῦ τῶν Κουρέντων, στήθηκε λαμπρᾶ χορός, καλεῖτερος ἀπό ἐκεῖνον, πού εἶχε γείνει ὅταν ἦρθε τό φύκι καί πάρῃ τή Δάφνη νύφη. Τό χορό τόν ἔσερνε ὁ Βασίλης, κρατῶντας στήν ἀγκυλιά τό παιδάκι τῆς Δάφνης, κι' ἓνα τραγοῦδι ἀντηχοῦσε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, τό τραγοῦδι τῆς τιμημένης ἀδερφῆς. -

"Ὁ βασιλιάς κι' ὁ Μαυριανός, κι' ὁ Μικροκωσταντῖνος

Ἀντάμα τρῶγαν κι' ἔπιναν, ἀντάμα ζαμπετοῦσαν

Ἀντάμα ἔχοῦν τούς γρίβους τους σ' ἓναν ταβλᾶ δεμένους

Ὁ ἓνας παινάει τᾶσπρά του κι' ὁ ἄλλος τᾶ φλωριά του.

Κι' ὁ Μαυριανός ἐπαίνεσε τήν ὡμορφὴν ἀδερφῆς του.

- Ἐγώ χω ὡμορφὴν ἀδερφή, πού μ' ἄσπρα δέν πλανιέται.

Κι' ὁ βασιλιάς ἐγύρισε τοῦ Μαυριανοῦ καί λέγει:

- "Αν την πλανέσω, Μαυριανέ, τί σ' τοίχημα θά χάσης;
- "Αντήν πλανέφης, βασιλιᾷ, πᾶρέ μου τό κεφάλι.
Ἡ' ἄν δέν μπορέσης, βασιλιᾷ, τί στοίχημα θά χάσης;
- "Αν δέ μπορέσω, Μαυριανέ, πᾶρέ μου τό βασίλειο
Μάζεψε ὁ Βασιλιᾷς φλωριάκαῖ τᾶκαμε μιά στίβα
Χίλια τῆς στέλλει τό πρωῒ, διπλά τό μεσημερι
Καί πρός τό δύσμα τοῦ ἡλίου μιά μοῦλα φορτωμένη.
Κι' αὐτῇ δεχόντας τά φλωριά λέγει μέ καλωσύνη:
- Καλό στόν ὅπου τᾶφερε, κι' ὅποιος τά στέλλ' νά ζήσῃ
Κι' ὁ ἀδερφός μου ὁ Μαυριανός θά τοῦ τα ξαντινέφῃ.
- Δέ θέλει αὐτός ξαντίνεμα νά τοῦ τα ξαντινέφης,
Μόν' θέλει ἐσένα μιά βραδυά νά κοιμηθῆτε ἀντάμα.
Τέῃ δοῦλες φώναξε κρυφά, τές τετρακόσιες σκλάβες,
Καί λέει: - Ποιά ἀρματόνεται, ποιιά βάνει τά χρυσά μου;
Ποιά πλέγει καί τήν κόσσα της μέ τές χρυσές πλεξίδες;
Ποιά βάνει καί στό δάχτυλο διαμάντι δαχτυλίδι;
Ποιά πάει καί στό βασιλιᾷ, νά κοιμηθῇ μαζύ του;
Μιά δούλα ἀπολογήθηκε, μιά σκλάβα ἀπολογιέται:
- Γώ ντύσῃ καί στολίζομαι καί βάνω τά χρυσά σου,
Γώ πλέγω καί τήν κόσσα μου μέ τές χρυσές πλεξίδες.
Γώ βάνω καί στό δάχτυλο διαμάντι δαχτυλίδι,
Γώ πάω καί στό βασιλιᾷ, νά κοιμηθῶ μαζύ του.
Ντύθηκε καί στολίστηκε, καὶ ἔβαλε τά χρυσά της,
Ἐπῆγε καί στό βασιλιᾷ νά κοιμηθῇ μαζύ του.
Τή νύχτα κοιμηθήκανε σᾶν τά γλυκά τᾶδέφφια,
Κι' αὐτοῦ στά ξημερώματα ὁ βασιλιᾷς μέ τρόπο
Τῆς ἔκοψε τήν κόσσα της μέ τές χρυσές πλεξίδες,
Καί τό μικρό τό δάχτυλο, ποῦχε τό δαχτυλίδι.
Κι' ὕστερα πάει στό Μαυριανό νά τ' κόψῃ τό κεφάλι.
Καί λέγει: Στάσου Μαυριανέ, νά σ' κόψω τό κεφάλι.
Κι' ὁ Μαυριανός τ' ἀπήντησε, κι' ὁ Μαυριανός τοῦ λέγει:
- Γιά στάσου, στάσου, βασιλιᾷ, κᾶνα δυό, τρεῖς ἡμέρες
Νά διαλαλήσω στά χωριά νά μάθῃ ἡ ἀδερφή μου.
Παρασκευή διαλάλησε, Σαββάτο πάει ὁ λόγος,
Καί τό πρωῒ τήν Κυριακή ἐπῆγε ἡ ἀδερφή του,
Στόν δρόμο ὁπού πήγαινε, καβάλλα στό μολάρι,
Κουβέντιαζε μονάχη της, κι' ἔλεγε μοναχή της:
- Θυαμαίνομαι πῶς νά τους πῶ, νά τοὺς καλημερίσω.
Καλήμεράσας ἄρχοντες, καί γειά σας παλληκάρια.
Ἐκεῖνον μέ τὰ κόκκινα ποτέ μου δέν τόν εἶδα
- Γυρίζει τότε ὁ βασιλιᾷς καί λέγει θυμωμένος:
- Τί λές, μῶρ' σκύλα ἄνομη, καί σκυλοβυζαμένη;
Δέν κοιμηθήκαμε μαζύ προφές τή νύχτα ὅλη;

Δέν σῶκοφα τήν κόσσα σου, μέ τέσ χρυσές πλεξίδες;
Δέν σῶκοφα τό δάχτυλο, ποῦχε τό δαχτυλίδι;
Κι' αὐτή τ' ἀπολογήθηκε, κι' αὐτή τ' ἀπολογιέται:
- "Ἄν λείπη ἐμένα ἡ κόσσα μου, νά λείψῃ ὁ ἀδερφός μου.
"Ἄν λείπη καί τό δάχτυλο κι' ἐγώ μαζύ νά λείψω
Σείστηκε καί λυγίστηκε, καί φάνηκεν ἡ κόσσα,
"Ἐδειξε καί τό δάχτυλο, ποῦχε τό δαχτυλίδι.
Κι' ὁ Μαυριανός ἐρρίχτηκε στό βασιλιᾶ ἀπάνω:
- Καταίβα κάτω, βασιλιᾶ, καί κάτσε παρακάτω,
Καί δός μου αὐτά τά κόκκινα, καί πᾶρε τά γαλάζια.
Καταίβηκεν ὁ βασιλιᾶς, κι' ἔκατσε παρακάτω,
Τοῦ ἔδωσε τά κόκκινα, καί πῆρε τά γαλάζια.
Καί βασιλιᾶς ἐγίνηκεν ὁ Μαυριανός μέ δόξα
Γιατί εἶχεν ὡμορφὴ ἀδερφή, πού μ' ἄσπρα δέν πλανιῶνταν.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ.-

-----%/%/%/%/%-----

Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

[ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ]

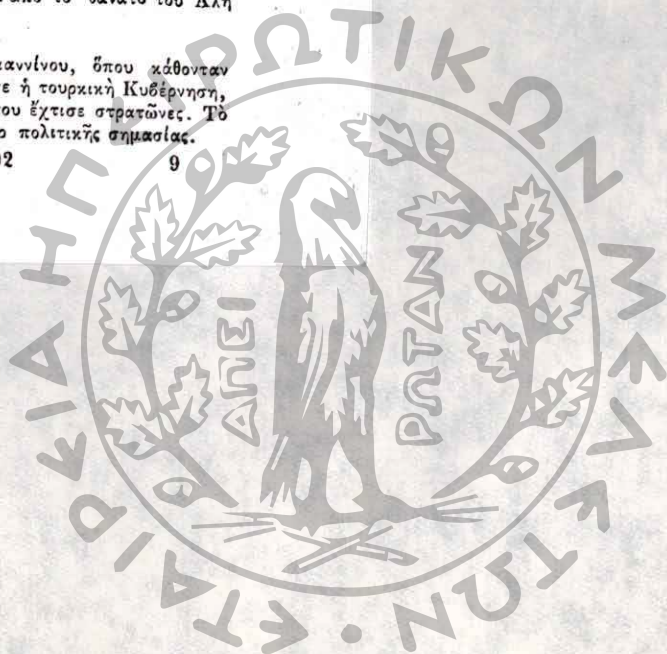
 ΤΟ σεράγι του Έμιν-Πασιά, γιου του Σατραζάμη, (1) στά Γιάννινα, γένονταν μεγάλη διασκέδαση για την καταστροφή των Αρματωλών και Κλεφτών, όπου είχαν κάμει οι διάφοροι ντερβενάγδες (2) τῇ Θεσσαλίας. Σαράντα κεφάλια είχαν φέρει στά Γιάννινα, καὶ τὰ είχαν στήσει σὲ παλούκια ἀράδα—ἀράδα στὴν πλατεία τῶν Λιθαριτισίων (3) γιὰ νὰ τὰ βλέπουν οἱ Χριστιανοί, οἱ Ἕλληνες δηλαδή, καὶ νὰ τρομάζουν. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ κεφάλια εἶταν καὶ κεφάλια μὲ τραγούδια δοξασμένων Ἀρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν, ποὺ προστάτευαν τὴν χριστιανωσύνη, καὶ ἔλεγαν ὅτι τὰ ἐλληνικὰ σύνορα, ποὺ είχαν βαλθῇ ψηλὰ στ' Ἀγραφα καὶ στὸ Ραδοβύζι, εἶναι προσωρινά, ὅτι γλήγορα ἢ ἤπειρο, καὶ ἡ Θεσσαλία θὰ ἐλευτερωθοῦν καὶ ὅτι μιὰ μέρα, Θεοῦ θέλοντα, θὰ ἐλευτερωθῇ καὶ ἡ Πόλη μὲ τὴν Ἀγιά—Σοφιά.

Ὁ Έμιν-Πασιάς εἶταν παιδὶ ἀκόμα, εἶταν ἢ δὲν εἶταν δέκα τεσσάρων χρονῶν, καὶ κάθε μέρα διασκέδαζε, καὶ ἀντηχοῦσαν οἱ αὐλὲς τοῦ σεραγιοῦ ἀπὸ τραγούδια, βιολιά καὶ λαλούμενα. Δὲ γλεντοῦσε ὅμως μόνος του. Ὅλοι οἱ μπέιδες τοῦ Γιαννίνου καὶ τῆς Ἀρβανιτιᾶς τοῦ ἔκαμαν συντροφιά. Ἄν δὲν ἔβλεπε κανεὶς τὰ κομμένα τὰ κεφάλια, ποὺ συχνὰ—πυκνὰ ἔφεραν καὶ στιοῦσαν στά παλούκια, τοὺς χριστιανούς, ποὺ ἄλλους κρεμοῦσαν στὸν

(1) Ὁ Έμιν-Πασιάς, γιὸς τοῦ Κιουταχῆ, παιδὶ 13—14 ἐτῶν, εἶταν ὁ πρῶτος εἰδικὸς σατράπης τοῦ Γιαννίνου, ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἀλῆ Πασιά, καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας.

(2) Ὁδοφύλακες.

(3) Λιθαρίτσια: Τὸ πασιαδικὸ σεράγι τοῦ Γιαννίνου, ὅπου κάθονταν καὶ ὁ Ἀλῆ-Πασιάς. Τὸ σεράγι αὐτὸ τὸ γκρέμισε ἡ τουρκικὴ Κυβέρνηση, ἐδῶ καὶ τριάντα πέντε χρόνια καὶ στὸν τόπο του ἔχτισε στρατώνες. Τὸ γκρέμισμα αὐτοῦ τοῦ σεραγιοῦ δὲν εἶναι ἄσχετο πολιτικῆς σημασίας.

Πλάτανο, (4) κι' άλλους έρρίχναν στὰ τσιγγέλια (5) κι' άλλους άλυσοφορεμένους στὰ μπουντρούμια (6), κι' ήκουε μόνον τές διασκεδάσεις που γένονταν στο σεράγι του Πασιᾶ, θά νόμιζε, ότι αυτός ο τόπος ήταν ο πλιό εύτυχισμένος τόπος του κόσμου, ή γ ή τ ή ς έ π α γ γ ε λ ί α ς.

Έπάνω στές διασκεδάσεις και στὰ έργια γένονταν κι' ή ύπηρεσία. Έπογράφονταν θανατικές καταδίκες, δικαστικές απόφασεις, οί διαταγές προς τούς ντερβεναγάδες, και τούς μουσελίμδες, και διαβάζονταν και γένονταν ή επίσημη άλληλογραφία. Ο Έμίν-Πασιᾶς, ως γυιός του Σατραζάμη, του Κιουταχί, έκαμε ό,τι ήθελε, κι' ό,τι έκαμε ήταν καλώς καμωμένο.

Δύο μεγάλοι μπεΐδες, που ήταν τό κλειδί (7) του Πασιᾶ, μιλούσαν ύπηρεσιακά :

— Δε μου λές, Μετκό-μπεη τί έκαμες για τὰ τρία άδέρφια τούς Ζιουλαταίους, τό Χρήστο, τό Φώτο και τό Γιώτη ; Μου έλεγαν ότι αυτό τό σπίτι είναι τό μόνο σουλιώτικο σπίτι, που έμεινε εδώ από τό Κακосуλί. Χρειάζεται καταστροφή.....

— Έπειδή ήταν δύσκολο νά πιαστούνε ή νά σκοτωθούν, κάναμε μιᾶ διαταγή και τούς προσκαλούμε και τούς τρεΐς νάρθουν εδώ, τάχα για νά τούς δώσωμε άρματωλίκια. Χτές ξεκίνησαν οί τζοχανταράοι (8) νά πάν στο χωριό τους....

— Έχουν κάμει και χωριό ;

— Όχι μόνον χωριό, αλλά και τό λέν... πώς νομίζεις ;

— Ξέρω κ' έγώ ;

— Σούλι ! (9).

(4) Πλάτανος : θέση των θανατικών εκτελέσεων. Αυτόν μαρτύρησαν πολλοί Άρματωλοί και Κλέφτες, κι' ό περίφημος Κατσαντώνης.

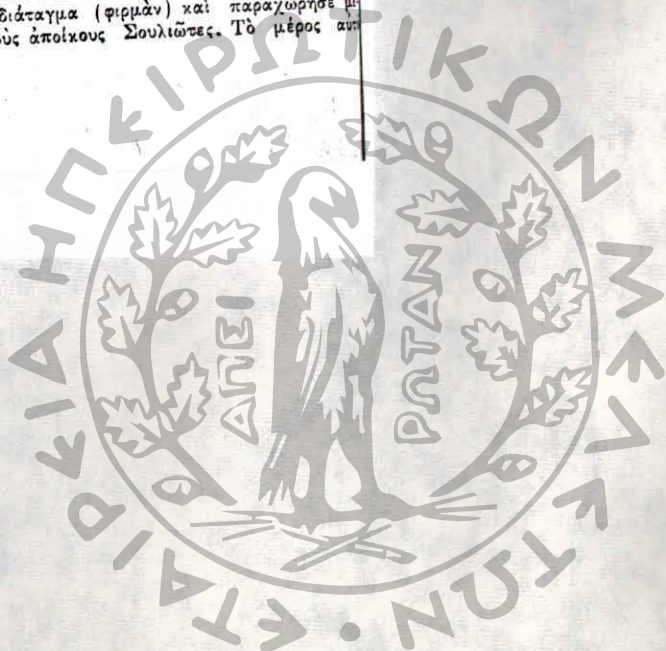
(5) Τσιγγέλια: Είδος θανατικής ποινής. Μέσα σε πηγάδι, ή σε μέρος πολύ κατηφορικό, ήταν καρφωμένα τσιγγέλια (= άρπάγες) κι' όταν ήθελε νά θανατώσουν κανένα κατάδικο με την ποινή των τσιγγελιών, τον έδιναν και τον έρρίχναν άπάνω στὰ τσιγγέλια. Τὰ τσιγγέλια χώνονταν στη κορμί του κατάδικου, και τον κρατούσαν στὰ δόντια τους, ως που βεβαίωνταν ο θάνατός του. Τὰ τσιγγέλια ήταν ή φριχτότερη θανατική ποινή εκείνου του σκοτεινού καιρού.

(6) Σκοτεινές και στενές φυλακές του φρουρίου του Γιαννίνου.

(7) Τό κλειδί... = μυστικισσύμβουλος.

(8) Οί χωροφυλάκοι εκείνης της εποχής.

(9) Είνε αληθινό ιστορικώς, ότι ο Σουλτάν-Μαχμούτης κατάργησε τὸ Σούλι (φέτ) με αυτοκρατορικό διάταγμα (φερμάν) και παραχώρησε μέρος νά χτιστῇ νέο χωριό για τούς άποίκους Σουλιώτες. Τό μέρος αυτό

— Σούλι : — και ανατινάχτηκε από τὸ μέρος ποῦ κάθονταν, σὰ νὰ τὸν εἶχε δαγκάσει φαρμακερὸ φεῖδι.

— Καὶ μετὰ διαταγὴ βασιλικὴ τοῦ Σουλτάνου μάλιστα (10).

— Διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου !!! Τί λές, βρὲ ἀδερφέ ; "Εἰδωκε ἄδεια ὁ Σουλτᾶνος ν' ἀναστηθῇ τὸ Κακοσούλι, ποῦ ἔχει ἐξολοθρεύσει τὴν Τουρκιά ;

— Ὃταν ὁ Σουλτᾶνος ἔβγαζε αὐτὴ τὴ διαταγὴ, εἶχε σκοπὸ νὰ τοῦς μᾶση ὅλους τοὺς Σουλιώτες ἐκεῖ, νὰ τοῦς κάμῃ ραγιᾶδες του, κι' ὅποτε ἤθελε νὰ τοῦς πετσοκόβῃ. Τὸ σχέδιο εἶταν καλὸ, ἀλλὰ δὲν τὸ ἀκολούθησαν οἱ Σουλιώτες, καὶ μόνον οἱ Ζιουλαταῖοι (11) πῆγαν καὶ κατοίκησαν στὸ Νέο-Σούλι. "Αν πῆγαιναν οἱ Σουλιώτες ὅλοι νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, δὲ θὰ πῆγαιναν στὸ Μωριά (12) νὰ πολεμήσουν μαζὺ με τοὺς Μωραίτες, καὶ δὲ θὰ γένονταν τὰ Μωριά Ρωμαῖικο. Ὁ Σουλτᾶνος ἔχει μυαλό, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἔχομε !...

— "Εχεις δίκιο ! "Ετσι εἶναι....

— Τώρα, ποῦ λές, Χασάν-μπεη, μιὰ φορὰ, ποῦ οἱ Σουλιώτες ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἑλλάδα, Βραχώρι καὶ Νέπαχτο, ὁ σκοπὸς τοῦ Σουλτάνου δὲν ἐπέτυχε, καὶ τὸ Νέο-Σούλι πρέπει νὰ ἐξολοθρευτῇ, νὰ μὴ μείνῃ πέτρα στὴν πέτρα, γιατί....

— Γιατί τὸ Νέο-Σούλι μπορεῖ νὰ γείνῃ σὰν τὸ παλιό....

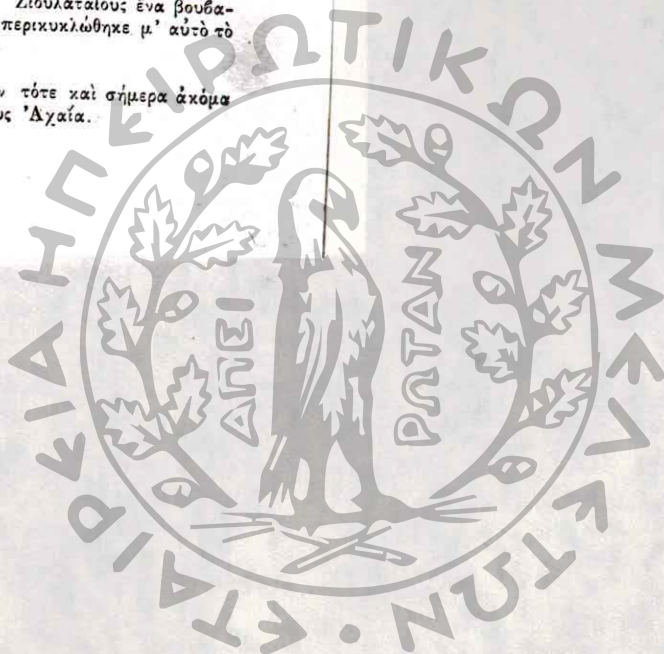
— Εὐγέ σου ! Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ.

εἶναι δύο ράχες ἐξη ὥρες δυσμικὰ τοῦ Γιαννίνου, ἀπάνω στὸν ποταμὸ Κалаμά, ἡ μιὰ ἀπὸ τὴ δεξιὰ του κι' ἡ ἄλλη ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ του ὄχτη. Σ' αὐτὲς τὲς ράχες βρίσκονται σήμερα δυὸ μικρὰ χωριά, ποῦ φέρουν καὶ τὰ δυὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἐνδοξοῦ Σουλιοῦ

(10) Τὸ μέρος αὐτὸ, ποῦ παραχωρήθηκε ἀπὸ τὸ Σουλτᾶνο γιὰ τὸ Νέο-Σούλι, εἶταν ἰδιοκτησία κάποιας χανούμισσας γιαννιώτισσας, γριᾶς τυφλῆς καὶ πολὺ φιλάργυρης, ποῦ δὲν ἐννοοῦσε με κανέναν τρόπο νὰ τὸ δώσῃ καὶ μάλιστα δωρεάν, ὅπως ἀπαιτοῦσε ἡ Κυβέρνηση. Γιὰ νὰ τὴν καταπείσουν τὴ γριὰ χανούμισσα, τὴν ἐξαπάτησαν, λέγοντάς της, ὅτι ὁ Σουλτᾶνος τῆς ζητοῦσε ἕνα βουβαλοπέτσι τόπο (δηλαδὴ τόσον τόπο ὅσον μπορεῖ νὰ σκεπᾶσθαι ἕνα δέρμα βουβαλίου). Ἡ γριὰ χανούμισσα συναίνεσε, καὶ παρουσιάστηκε στὸ Μεχμεμέ (Δικαστήριον) κι' ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν της, καὶ γιὰ νὰ πληρωθῇ τὸ πνεῦμα τοῦ γράμματος, ἡ Κυβέρνηση ἔδωκε στοὺς μόνους ἀποίκους Σουλιώτες Ζιουλαταίους ἕνα βουβαλοδέρμα, τὸ ἔκαμαν φιλὸ λωρί, κι' ὅσοι τόπος περικυκλώθηκε μ' αὐτὸ τὸ λωρί, δόθηκε γιὰ τὸ Νέο Σούλι.

(11) Ὅνομα γνωστῆς σουλιωτικῆς φάρας.

(12) Ὅλη ἡ ἐλευθερωμένη Ἑλλάδα λέγονταν τότε καὶ σήμερα ἀκόμα «Μωριά», ὅπως ἄλλοτε στοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους Ἀχαΐα.

— Ξέρεις τί μαθαίνω γι' αὐτὰ τὰ τρία ἀδέρφια, τοὺς Ζιου-
λαταίους; Ὅτι ὁ ἕνας κάνει τὸν κριτὴ, ὁ ἄλλος μεγαλόνει τὰ
κοπάδια τους, κι' ὁ τρίτος κάνει τὸν καπετάνο.

— Τί ἄλλο θὰ κάμουν; Γίνονται τὰ γουρούνια πρόβατα;

— Ὁ Σουλιώτης δὲ βάνει τὸ κεφάλι κάτω· δὲ γίνεται ρα-
γιᾶς, καὶ πρέπει νὰ λείψῃ....

Κι' ὕστερα ἀπὸ μικρὴ διακοπὴ ὁ Χασάν-μπεης ἐξακολούθησε:

— Καὶ τὸ χωριό τους, καὶ τὰ κοπάδια τους, κι' οἱ λακκι-
νιές (13) τους καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους τί θὰ γένουν;

— Ὁ Πασιᾶς μας—ζωὴ νᾶχῃ— τὸ χωριό τους μοῦ τὸ χά-
ρισε ἐμένα. Τὸ Σούλι αὐτὸ γράφτηκε στὴν πλάκα ὡς Σούλι
Μετκό-μπεη (14).... Τ' ἄλλα τους, ὅ,τι κι' ἂν ἔχουν, θὰ τὰ μοι-
ραστῇ τὸ Συμβούλιο, καὶ σὺ θὰ ἔχῃς τὸ μοιράδι σου.....

— Ναί, ἀλλὰ τὸ χωριό τὸ πῆρες ἐσύ!...

— Τί χωριό, ὦρέ, νομίζεις ὅτ' εἶναι; Ἐνα βουδαλοπέτσι
τόπος!

Ἀφόντας οἱ δύο μπείδες ἄρχισαν νὰ ὀμιλοῦν, ἕνας νιούτσικος
ἀπὸ τοὺς μουσικούς, ποὺ βερροῦσαν τὰ βιολιά, ὁ τραγουδιστής,
εἶχε καρφωμένο τ' αὐτί του στὸ τί ἔλεγαν. Δὲν τοῦ εἶχε φύγει
οὔτε μιὰ λέξη ἀπ' ὅτι ἔλεγαν. Κι' ὅταν ἄλλαξαν ὀμιλία ἔκαμε
ὅτι τὸν εἶχε πιάσει ἕνα κόψιμο στὴν κοιλιά, καὶ μαζεύονταν
σὰν κουβάρι.

— Γιατί ἔπαψε τὸ τραγούδι; — ρώτησε ὁ Πασιᾶς μισομε-
θυσμένος.

— Ἀρρώστησε ὁ τραγουδιστής μας — τοῦ εἶπαν οἱ ἄλλοι μου-
σικοί.

— Ἀμὰν ἀφέντη μου! — φώναξε ὁ τραγουδιστής στὸν Πα-
σιᾶ—δός μου τὴν ἄδεια νὰ πάω νὰ ἡσυχάσω, γιατί πεθαίνω....

— Τί λέει; — ρώτησε ὁ Πασιᾶς τούρκικα τοὺς μπείδες, ποὺ
εἶχε γύρα του καὶ ζαμπετοῦσε (15) μαζὺ τους.

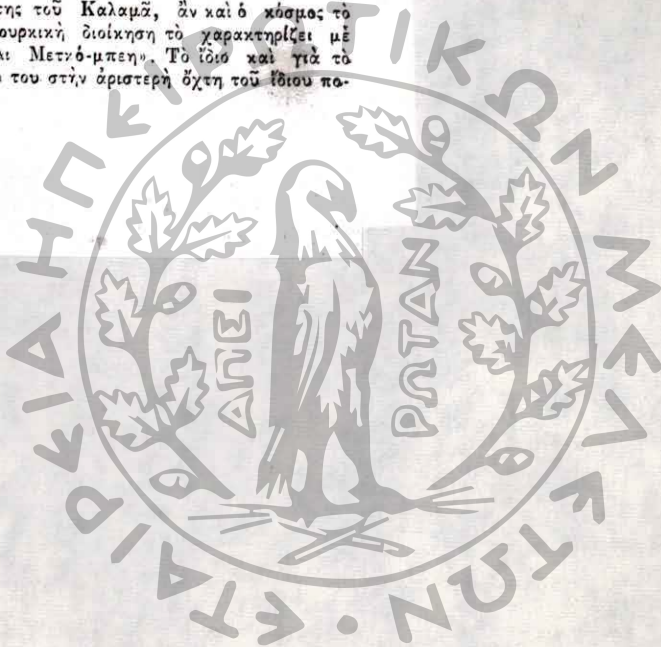
Ἐνας μπέης τοῦ ξήγησε τί τοῦ ἔλεγε ὁ τραγουδιστής, κι' ὁ
Πασιᾶ; τοῦ ἔδωκε ἄδεια νὰ πάῃ νὰ ἡσυχάσῃ.

Ὁ τραγουδιστής ξεκίνησε νὰ βγῇ ἔξω, κρατούμενος ἀπὸ τὸν
τοῦχο, σὰ νὰ εἶχε τὴν ψυχὴ στὰ δόντια κι' ὅταν βγῆκε ἔξω

(13) Λακκινιές = ἀγέλες.

(14) Τὸ Σούλι τῆς δεξιᾶς ὁχτῆς τοῦ Καλαμά, ἂν καὶ ὁ κόσμος τὸ
λέγει μὲ χριστιανικὸ ὄνομα, ἡ τουρκικὴ διοίκηση τὸ χαρακτηρίζει μὲ
τούρκικο, ἦτοι μὲ τ' ὄνομα «Σούλι Μετκό-μπεη». Τὸ ἴδιον καὶ γιὰ τὸ
ἄλλο Σούλι ποὺ βρίσκεται ἀντικρὺ του στὴν ἀριστερὴ ὁχτῇ τοῦ ἴδιου πο-
ταμοῦ.

(15) Ἐτρωγαν κι' εἶπαν.

ἀπὸ τὴν αὐλόθυρα τοῦ σεραγιοῦ ἄρχισε νὰ τρέγῃ σὰ ζαρκάδι
στοὺς δρόμους τοῦ Γιαννίνου, πρὸς τὸ δυτικὸ μέρος, πέρασε τὸ
κριθαροπάζαρο, τὸν Πλάτανο, τὸ γάνι τοῦ Κούμπλου καὶ βγῆκε
ὀλως διόλου ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτείαν. Πᾶν ἀκόμα πέρα, ὡς τὴν
Προσκύνηση. Ἐκεῖ στάθηκε κι' ἀγνάντεψε πρὸς τὰ ἔξω
κατὰ τὸν κάμπο. Ὁ ἥλιος ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἤθελε μιὰ δικέν-
τρα νὰ βασιλέψῃ. Ἀγναντεύοντα-ἀγναντεύοντας παρατήρησε
μακριὰ μιὰ συνοδείαν ἀπὸ καθαλαραίους. Ἀνάμεσα στοὺς καθα-
λαραίους ἄστραφταν τρεῖς πεζοὶ μὲ τὰ φλωροκαπνισμένα τους τ'
ἄρματα καὶ μὲ τὰς χρυσοκεντημένες τους τὰς φέρμελες κι' τὰ
γελέκια, καὶ μὲ τὰς γιονόλευκες φουστανέλλες τους. Εἴταν τὰ
τρία τ' ἀδέρφια οἱ Ζιουλαταῖοι, ὁ Χρῆστος, ὁ Φῶτος καὶ ὁ
Γιώτης, ποὺ πῆγαιναν νὰ παρουσιαστοῦν στὸν Πασιᾶ νὰ τοὺς
δώσῃ ἄρματα-ωλίκια, ἐνῶ πῆγαιναν σὰν τὰ παχυὰ κριάρια στὸ
μακελλεῖο.

Ὁ ψευταρρωστημένος τραγουδιστὴς σκέφτηκε νὰ τοὺς φω-
νάξῃ :

— Ποῦ πᾶτε, μπρὲ σκυλιά ! Σὺς περιμένουν τὰ τσιγγέλια ἢ
ἡ κρεμάλα τοῦ Πλατάνου. . .

Ἄλλὰ κινδύνευε τὸ κεφάλι του, καὶ θὰ τὸν ἐνοιοῦσαν κι' οἱ
τσοχανταραῖοι, καὶ δὲ θὰ ἐπετύγχανε ὁ σκοπός. Τί νὰ κά-
μῃ ὁ καημένος ; Πῶς νὰ τοὺς τὸ σιουρίξῃ στ' αὐτὴ ὅτι δὲν τοὺς
καρτεροῦσαν ἄρματα-ωλίκια, ἀλλὰ θάνατος ; Ἡ συνοδεία ὅσο πῆ-
γαινε καὶ ζύγανε, ὅσο πῆγαινε καὶ ζύγανε, κι' ἡ καρδιά τοῦ
τραγουδιστῆ γτυποῦσε δυνατὰ, σὰ νάθελε νὰ σκιστῇ. Ζύγανε
ζύγανε ἡ συνοδεία νὰ φτάσῃ στὸ διάσελλο τῆς Προσκύνησης,
ἀπ' ὅπουθε φαίνεται ἡ λίμνη καὶ τὸ κάστρο τοῦ Γιαννίνου,
κι' ὅπου στέκουνταν ὁ καημένος ὁ τραγουδιστὴς, μὴ γνωρίζον-
τας μὲ τί τρόπο θὰ κατάρθονε νὰ γλυτώσῃ τοὺς τρεῖς Ζιουλα-
ταίους, ποῦ τοὺς καμάροναν τὰ Κούρεντα καὶ τὰ Ζαγό-
ρια (16) γιὰ τὴ λεβεντιά τοὺς καὶ τὴν ἀντρεία τους, οἱ μόνοι
Σουλῆτες, ποὺ βρίσκονταν στὴν Ἡπειρὸ (17). Λίγες δρασκέλες
δρόμος ἔμενε ἀκόμα ἀπ' ἐκεῖ ποῦ βρίσκονταν ἡ συνοδεία, ὡς
ἐκεῖ ποῦ βρίσκονταν ὁ τραγουδιστὴς.

(16) Ἐπαρχίαι τῆς Ἡπειρώς.

(17) Τότε μόνον οἱ Ζιουλαταῖοι βρίσκονταν, ὕστερα ὁμοῦς ἦρθε κι' ἓνας
ἐξάδερφος τοῦ Μάρκου Μπότσιαρη, ποῦ τὸν εἶχαν πάρει σκλάβο οἱ Ἀρβα-
νίτες, καὶ ἐγκαταστάθηκε, στὸ χωριὸ Παλιοχώρι, κοντὰ στὸ ἡρώϊκὸ Σούλι.
Ἀπόγονοι τοῦ Μποτσαρικοῦ αὐτοῦ κλάδου σώζοντα ὡς τὰ σήμερα.

Ἡ συγκίνησή του, ποῦ ἔβλεπε τρία ἀδέρφια, τρεῖς Σουλιῶτες τουρκοφάγους, νὰ πηγαίνουν ξέγνοιαστοί καὶ λαμπροφορεμένοι στοῦ θανάτου τὴν ἀγκαλιά, κι' ἡ ἀδυναμία του, ποῦ δὲν μπορούσε νὰ τοὺς τὸ εἰπῇ, διότι ἂν τοὺς τὸ ἔλεγε, χάνονταν ἀμέσως κι' ἐκεῖνοι οἱ τρεῖς κι' αὐτὸς μαζὺ τους τέσσερες, ξέσπασαν σ' ἓνα εἶδος τραγούδι, τραγούδι γλυκόφωνο, ποῦ οἱ στίχοι του εἴταν παρμένοι ἀπὸ διάφορα ἔθνη καὶ τραγούδια, ποῦ ἤξερε αὐτὸς νὰ τραγουδάη στοὺς γάμους καὶ στὰ πανηγύρια καὶ στὲς διασκεδάσεις τῶν μπέιδων καὶ τῶν πασιάδων τοῦ Γιαννίνου καὶ τῆς Ἀρβανιτιᾶς. Ἀκουμπημένος πανήδρμα σ' ἓνα μεγάλο κοτρώνι καὶ κάμοντας πῶς δὲν πρόσεχε καθόλου στοὺς διαβάτες ποῦ περνοῦσαν ἀπὸ μπροστά του, ἄρχισε τὸ τραγούδι μὲ μιὰ ἀγγελικὴ φωνή, σπάνια σὲ κάθε τραγουδιστῇ. Κι' ἔλεγε τὸ τραγούδι:

«Γιὰ ἰδέτε τρία ἀγγελικὰ κορμιὰ κυπαρισσένια,
 «Πῶς πᾶνε γιὰ τὸ μακελλεῖο, ὡτὰν σὲ πανηγύρι.
 «Γιὰ ἰδέτε τρία ἀγγελικὰ, πανέμορφα κεφάλια,
 «Ποῦ θὰ στολίζουν αὐριο τὰ μαῦρα Λιθαρίτσια.
 «Δὲν σᾶς καλοῦνε γιὰ καλὸ, κι' οὐδὲ γι' ἀρματωλίκια
 «Μὲν σᾶς καλοῦν γιὰ κρέμασμα»...

Οἱ τζοχανταραῖοι γινώριζαν ἐλληνικά, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσα, ὥστε νὰ πονηρευτοῦν ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ· τὰ τρία ἀδέρφια ὅμως, ποῦ γινώρισαν τὴ φωνὴ τοῦ τραγουδιστῇ, ποῦ εἶχε μεγαλώσει στὸ σπίτι τους, κι' ἄκουαν τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ, ποῦ τοὺς μάντευε τὴν τύχη, ποῦ τοὺς περίμενε στὰ Γιάννινα, κυττάχτηκαν ἀναμεταξύ τους, μὲ τὸ κύτταγμα συνεννοήθηκαν, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ πετάχτηκαν μέσα ἀπὸ τοὺς δέκα τζοχανταραίους, ποῦ τοὺς συνώδευαν, καὶ πῆραν φτεροπόδαροι τὸν ἀνήφορο τοῦ βουνοῦ, ποῦ ἀγκαλιάζει τὰ Γιάννινα, ὅπου τὰ κουρασμένα τ' ἄλογα τῶν τζοχανταραίων δὲ μπορούσαν νὰ τοὺς πάρουν ἀπὸ τὸ κοντό. Οἱ τζοχανταραῖοι, ὅσο νὰ καταλάβουν τὸ τί εἶχε τρέξει, οἱ τρεῖς Ζιουλαταῖοι εἶχαν γίνοι ἀφαντοί.

Τὴν ἄλλῃ ἡμέρα οἱ Ζιουλαταῖοι βρίσκονταν ὠχυρωμένοι στὸ Νέο-Σούλι κι' ἔθιναν καρπούλια μὴ τοὺς πατήσῃ ἄξαφνα τουρκιὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα, οἱ τζοχανταραῖοι ἀνάφερναν στὸν Πασιᾶ ψέματα, ὅτι τάχα οἱ Ζιουλαταῖοι εἴταν κατὰ φευγάτοι ἀπὸ τὸ Νέο-Σούλι, κι' ὁ τραγουδιστῇ γλυκοτραγουδοῦσε στὰ Λιθαρίτσια, μπροστὰ στὸν Ἐμὴν-Πασιᾶ, τὸ γυιὸ τοῦ Σατραζάμη, καὶ σὲ τόσοις μπέιδες:

«Διψοῦν οἱ κάμποι γιὰ νερὸ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνι,
«Κι' οἱ Ζιουλαταῖοι τὰ σκυλλιά γιὰ τούρκικα κεφάλια» (18)

Ἕνας μπέης ποῦ ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ εἶπε :
— Τί λές αὐτοῦ, ὦρὲ παλιογκιαούρη ;

— Τὸ τραγοῦδι τὸ λέει, μπέη μου, νὰ πάρω τὸ κακὸ σου, (19)
δὲν τὸ λέγω ἐγώ, ἀπολογήθηκε τρομαγμένος ὁ τραγουδιστής,
βλέποντας ὅτι πάρα πολὺ εἶχε προχωρήσει.

— Ἀφοῦ τὸ λέει τὸ τραγοῦδι, πέτο ! — τοῦ εἶπε ὁ μπέης
μισομεθυμένος, καὶ κατέβασε ἓνα ἀσημένιο τάσι γεμάτο ρακί.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

(18) Αὐτὸ δὲν τὸ παράθεσα γιὰ ν' ἀντιγράψω τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Κολοκο-
τρῶνη, ἀλλὰ θέλησα νὰ παραστήσω σ' αὐτὸ τὸ διήγημα τὴν ἀλήθεια, ὅτι
οἱ Ἕλληνες τραγουδιστὰδες, ποῦ προσκαλοῦνταν σὲ τουρκικοὺς γάμους καὶ
διασκεδάσεις, δὲν ἔλεγαν ἄλλα τραγοῦδια, παρὰ ἀρματωλικά καὶ κλέφτικα,
ὅπου ζωγραφίζονται νίκες τῶν Χριστιανῶν, ἐναντίον τῶν Τούρκων, διότι
τέτοια τραγοῦδια τραγουδοῦνται στὴν Ἠπειρὸ, καὶ δὲν ὑπάρχουν ἄλλα
σ' ἐλληνικὴ γλῶσσα, ποῦ νὰ ἐξυμνοῦνται νίκες τῶν Τούρκων ἐναντίον
τῶν Ἑλλήνων, κι' ἂν ὑπάρχουν τέτοια τραγοῦδια, δὲν τραγουδοῦνται,
ἀλλὰ θεωροῦνται ὡς ἐθνικὰ μοιρολόγια

(19) Ἐγὼ αὐτὸς θυμοῦμαι, σ' ἓναν ἐλληνικὸ γάμο εἶχε παραβρεθῇ κι'
ἓνας Τουρκαρβανίτης, κι' ὅταν ἤκουσε ἓνα τραγοῦδι ποῦ ἔλεγε:

«Βρῆτε τοὺς παλιότουρκους....»

θύμωσε, ἀλλ' ὁ προσεστὸς τοῦ γάμου τοῦ εἶπε ἀπαράλλαχτα:

— Μή, ἀγᾶ μου, θυμόνῃς ! Δὲν τὸ λέμε ἡμεῖς, τὸ τραγοῦδι τὸ λέει.

Συζυγικαὶ ἀδρότητες

— Ξέρεις, γυναῖκα ; Ὁ γείτονάς μας ὁ Νῆκος λέγει καὶ ὑπο-
στηρίζει ὅτι, ἂν ᾔθελε, θὰ σ' ἐπαιρνε αὐτός !

— Γιατί λοιπὸν δὲν μ' ἐπῆρε ;

— Γιατί, λέει, κάποτε — πρὸ ἐτῶν, τὸν εἶχα δεῖρει καὶ ᾔθελε,
λέει, νὰ μ' ἐκδικηθῇ....

Διορθώσεων

Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

[ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ]

ΤΟ σεράγι του 'Εριν-
πασιά στα Γιάννινα
γέγονταν μεγάλη δια-
σκεδάση για την κατα-
στροφή των 'Αρματω-
λῶν και Κλεφτῶν ἀπὸ
διαφόρους ντερεναγῆ-
δες ⁽¹⁾ τῆς Θεσσαλίας. Σαράντα κεφάλια ἔχαν
φέρει στὰ Γιάννινα και τὰ ^{ἔστησαν} ὅλα σ' τα-
λούκια ἀράδα-ἀράδα στὴν πλατεία τῶν Λιθα-
ρισιῶν ⁽²⁾ γιὰ νὰ τὰ βλέπουν οἱ Χριστιανοί, δη-
λαδὴ οἱ 'Ελληνες, και νὰ τρομαζοῦν, κι' οἱ Τοῦρ-
κοι νὰ χαίρωνται.

'Ανάμεσα σ' αὐτὰ τὰ κεφάλια εἶταν και κε-
φάλια τραγουδημένα δοξασιμένων 'Αρματωλῶν
και Κλεφτῶν, ποὺ προστάτευσαν τὸν 'Ελληνι-
σμό και προσπαθοῦσαν νὰ μετατοπίσουν τὰ
ἐλληνοτουρκικὰ σύνορα ἀπὸ τὸ Ραδοβύζι και τὰ
τ' 'Αγραφα και νὰ κλείσουν μέσα στὴν ἐλευθε-
ρωμένη 'Ελλάδα πρῶτα-πρῶτα τὴν 'Ηπειροθε-
σαλία κι' ὕστερα τὴν Μακεδονία, τὰ νησιά και τ'
ἄλλα μέρη και τελευταία τὴν Πόλη μὲ τὴν 'Α-
γιά Σοφιά ⁽³⁾.

'Ο 'Εριν-πασιάς, ἄν και παιδί ἀκόμα—εἶταν
δὲν εἶταν δέκα τεσσάρων χρονῶν—εἶπειδὴ εἶταν
γυιὸς τοῦ Σαντραζάμη, τοῦ Κιουταχῆ-πασιά,
εἶχε διοριστῇ πασιᾶς στὰ Γιάννινα στὸν τόπο
τοῦ φοβεροῦ και τρομεροῦ 'Αλη-πασιά τοῦ Τεπε-
λενιάστη, κι' ¹⁰³ παιδί ποῦ εἶταν ^(καθεμέρα) διασκε-
δαζε μὲ τοὺς μεγαλύτερους μπένδες τοῦ Γιαννί-
νου και τῆς 'Αρβανιτιάς κι' ἀντηχοῦσαν οἱ αὐλὲς
τοῦ σεραγιοῦ του ἀπὸ χοροὺς, τραγούδια, βιολιά
και λαλούμενα, κι' ἂν δὲν ἔβλεπε κανεὶς τὰ κομ-
μένα κεφάλια, ποῦ συχνὰ-πυκνὰ ἔφεραν οἱ ντερε-
ναγῆδες και ἔστηναν στὰ παλούκια, κι' ἂν
δὲν ἔβλεπε τοὺς σκλαβωμένους 'Ελληνες και
τοὺς ἐπαναστάτες, ποῦ ἄλλους κρεμοῦσαν στὸν
Πλάτανο ⁽⁴⁾ κι' ἄλλους ἔρριχναν στὰ τσιγκέ-
λια ⁽⁵⁾ κι' ἄλλους στὰ μουντρούμια τοῦ Κά-

στρου ⁽⁶⁾ ἀλυσσοφορεμένους, κι' ἤκουε μόνον τὲς
διασκεδάσεις, ποῦ γέγονταν στὰ σεράγια τοῦ Πασιά,
ὅα νύμιζαν ὅτι αὐτὸς ὁ τόπος εἶταν ὁ πλειὸ εὐτυχι-
σμένος τύπος τοῦ κόσμου, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

'Επάνω στὲς διασκεδάσεις και στὰ ὄργια τοῦ
Πασιά γέγονταν κι' ἡ τρεχούμενη ὑπηρεσία.
'Υπογράφονταν θανατικὲς καταδικές, δικαστικὲς
ἀποφάσεις, προσταγὲς πρὸς τοὺς δημογερόντους
τῶν χωριῶν και τοὺς ντερεναγῆδες και τοὺς
μουσελήμδες ⁽⁷⁾ και διαβάζονταν και συντάσ-
σονταν ἡ ἐπίσημη ἀλληλογραφία. 'Ο 'Εριν-πα-
σιᾶς, ὁ γυιὸς τοῦ Σαντραζάμη, ἔκανε ὅτι ἤθελε
κι' ὅ,τι ἔκανε εἶταν καλῶς καμωμένο.

'Ενῶ ὁ Πασιάς χόρευε και πηδοῦσε κι' ἔκανε
λογῆς λογῶν ἀνοησίες, ὅαν μεθυμένο παιδί,
ποῦ εἶταν, δυὸ μπένδες, τὸ κλειδί ὅλης τῆς ὑπη-
ρεσίας, μιλοῦσαν ὑπηρεσιακά:

"Ελεγε ὁ ἓνας, ρωτῶντας τὸν ἄλλον:

— Δὲν μοῦ λὲς Μετκό μπεν, τί ἔκανες γιὰ τὰ
τρία ἀδέρφια τοὺς Ζουλαταίους ⁽⁸⁾, τὸν Γιώτη,
τὸν Φῶτο και τὸν Χρήστο; Μοῦ ἔλεγαν, ὅτι αὐ-
τὸ τὸ σπίτι, εἴναι τὸ μόνο σουλιώτικο σπίτι, ποῦ
ἔμεινε ἀπὸ τὸ Κακοσούλι. Χρειάζεται κατα-
στροφή....

— 'Επειδὴ εἶταν δύσκολο νὰ πιαστοῦν ζων-
τανοί, ἢ νὰ σκοτωθοῦν, κάναμεν μιὰ προσταγή
και τοὺς προσκαλοῦμε και τοὺς τρεῖς νάρθουν ἰδῶ
τάχα γιὰ νὰ τοὺς δώσουμε ἀρματωλικία.... Χτὲς
ξεκίνησαν μὲ τὴν προσταγή οἱ τζοχαντάρατοι γιὰ
τὸ χωριό τους....

'Αποκρίθηκε ὁ Μετκό-μπεν:

— "Εχὼν κάνει και χωριό;

Ρώτησε ὁ ἄλλος ὁ Μπένς μ' ἀπορία.

— "Οἱ μόνον ἔχουν κάνει χωριό, ἀλλὰ τὸ
λένε... πῶς νομίζεις;

— Πῶς; Πῆ το ν' ἀκούσω στὸ Μωσμέτη σου!

— Σούλι! ⁽⁹⁾

— Σούλι!

Κι' ἀνατινάχτηκε ἀπὸ τὸ μέρος, ποῦ κάθον-
ταν, ὅαν γὰ τὸν εἶχε δαγκάσει φεῖδι φαρμακερὸ
στὴν καρδιά.

ΜΠΕΤΟΒΕΝ

ὑπὸ Ναοὺμ Αἰγόνσον

— Καί μέ διαταγή τοῦ Σουλτάνου μάλιστα!
Πρόσθεσε ὁ Μετκό-μπης.

— Διαταγή τοῦ Σουλτάνου! Τί λές, βρ' ἀ-
δερφέ! "Εδῶκε ἄδεια ὁ Σουλτάνος ν' ἀναστηθῇ
τὸ Κακσοῦλι, πῶχει ξολοθρέψει τὴν Τουρκία;

— "Όταν ὁ Σουλτάνος ἔβγαζε αὐτὴν τὴν
προσταγή, εἶχε σκοπὸ νὰ τοὺς μάση ὅλους ἐκεῖ,
νὰ τοὺς κἀνὴ ραγιαδῆς του, κι' ὅποτε ἤθελε νὰ
τοὺς πετσοκόβῃ. Τὸ σχέδιο εἶταν καλὸ, ἀλλὰ
δὲν τὸ ἀκολούθησαν οἱ Κακσοσυλιῶτες, καὶ μόνον
αὐτοί, οἱ Ζουλαταῖοι πῆγαν καὶ κατοίκησαν
στὸ Νέο-Σούλι. "Αν πῆγαιναν οἱ Σουλιῶτες ὅλοι
νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, δὲν θὰ πῆγαιναν στὸ Με-
σολόγγι, νὰ πολεμήσουν μαζί μὲ τοὺς ἄλλους
"Ελληνας, καὶ δὲν θὰ γένονταν τὸ ἐλληνικὸ βε-
σαίλειο. "Ησύχασε ὁ Σουλτάνος ἔχει μυκλὸ. "Εμεῖς
δὲν ἔχομε.

— "Εχεις δίκιο... "Ετσι εἶναι...

— Τώρα, ποῦ λές, Χασάν-μπη, μιὰ φορὰ
ποῦ οἱ Σουλιῶτες ἐγκαταστάθηκαν στὸ Βραχῶρι,
στὸ Μεσολόγγι, στὸν "Επαχτο καὶ στὴν ἄλλη
ἐλευθέρῃ! "Ελλάδα, ὁ σκοπὸς τοῦ Σουλτάνου δὲν
ἐπέτυχε, καὶ τὸ Νέο-Σούλι δὲν ἔχει πλεῖον σκοπὸ
καὶ πρέπει νὰ ξολοθρευτῇ, καὶ νὰ μὴν μείνῃ
πῶς ἀπάν' σὲ πέτρα, γιατί...

— Γιατί τὸ Νέο-Σούλι μπορεῖ νὰ γείνῃ μιὰ
μέρα μὲ τὸν καιρὸ σὺν τὸ παλιό.

— Εὐγέ σου! Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ!

— Ξέρεις τί μαθαίνω γι' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς
Ζουλαταῖους; "Ότι ὁ ἕνας κἀνὴ τὸν καπετάνο,
ὁ ἄλλος μεγαλώνει τὰ κοπάδια του, ὁ τρίτος
κἀνὴ τὸν κριτῇ.

— Τί ἄλλο θὰ κἀνουν; Γέγονται τὰ γουρού-
νια πρόβατα;

— "Ο Σουλιῶτης, μπέη μου, δὲν βάνει ποτὲ
τὸ κεφάλι κάτω, ὅ,τι κι' ἂν τοῦ κἀνῃς. Ραγιαδῆς
δὲν γένετο, πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ λείψῃ
ἀπὸ τὸν μαζὶ μὴ ἢ βαρὺ ἢ ῥομφαλῇ.
"Υστερὰ ἀπὸ μικρὴ διακοπή, ὁ Χασάν-μπης
ἐξακολούθησε:

— Καὶ τὸ χωριὸ τους, καὶ τὰ κοπάδια τους
κι' οἱ λακινιές τους, καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους τί
θὰ γένουν;

— "Ο Πασιᾶς μας—ζωὴ νᾶχρ—μου τὸ χά-
ρισε ἐμένα. Τὸ Σούλι αὐτὸ γράφτηκε στὴν πλάκα
ὡς Σούλι Μετκό-μπη. (ῥ) Τ' ἄλλα τους, ὅ,τι κι'
ἂν ἔχουν, θὰ τὰ μοιραστῇ τὸ Συμβούλιο καὶ μ'
αὐτὸ θᾶχρς κι' ἐσὺ τὸ μοιράδι σου...

— Ναι, ἀλλὰ τὸ χωριό μου εἶπες, ὅτι τὸ πῆ-
ρες ἐσὺ.

— Τί χωριὸ νομίζεις, καημένε, ὅτ' εἶναι αὐτὸ
τὸ χωριό; "Ενα βουβαλοπέτσι τόπος. (ῥ).

"Απότου οἱ δύο μπέηδες ἄρχισαν νὰ ὁμιλοῦν,
ὁ τραγουδιστὴς τοῦ σεραγιοῦ εἶχε καρφωμένο τ'
αὐτί του σ' ὅ,τι ἔλεγαν αὐτοί. Δὲν τοῦ εἶχε φύγει
οὔτε μιὰ λέξη ἀπ' ὅσα εἶχαν εἰπῇ, κι' ὅταν ἄλλα-
ξαν αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν, ἔκανε πῶς τὸν εἶχε πιᾶσει
κόψιμο στὴν κοιλιὰ καὶ μαζεῦονταν σὺν κουβάρι.

— Γιατί ἔπαψε τὸ τραγοῦδι;
Ρώτησε ὁ Πασιᾶς μισομεθυμένος.

— "Αρρώτησε, Πασιᾶ μου, ὁ τραγουδιστής...
"Απολογήθηκε ὁ ἀρχιμουσικός.

— "Αμάν, ἀφέντη μου, φώναζε ὁ τραγουδι-
στὴς, δός μου τὴν ἄδεια νὰ πᾶω νὰ κοιταχτῶ
γιατί μὲ πεθάνει ὁ πόνος μὲς στ' ἄντερά μου.

— Τί λείει αὐτός ὁ γκιαούρης;

Ρώτησε τούρκικα ὁ Πασιᾶς τοὺς μπέηδες,
πῶχε γύρα του κι' ἔπινε μαζί τους.

"Ενας μπέης τοῦ ἐξήγησε τί ἔλεγε ὁ Τραγου-
διστής, κι' ὁ Πασιᾶς τοῦ ἔδωκεν ἄδεια νὰ πᾶῃ
νὰ ἡσυχάσῃ.

"Ο Τραγουδιστὴς ξεκίνησε νὰ βγῇ ἔξω, κρᾶ-
τούμενος ἀπὸ τὸν τοῖχο, σὺν νὰ εἶχε τὴν ψυχὴ
στὰ δόντια, κι' ὅταν βγῇκε ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλό-
θυρα τοῦ σεραγιοῦ, ἄρχισε νὰ τρέχῃ σὺν ζαρκάδι
στοὺς δρόμους τοῦ Γιαννίνου, πρὸς τὸ δυτικὸ
μέρος. Πέρασε τὸ κριθαροπάζαρο, τὸν Πλάτανο,
τὸ χάνι τοῦ Κούμπλου καὶ βγῇκε ὁλωσδιόλου
ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτείαν. Τράβηξε ἀκόμα παραπέρα
ὡς τὴν Προσκύνηση. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ ἀγνάν-
τεψε πρὸς τὰ ἔξω, κατὰ τὸν κάμπο. Εἶταν δειλι-
νάκι. "Αγναντεύοντας-ἀγναντεύοντας, παρατή-
ρησε μακριὰ μιὰ συνοδείαν ἀπὸ καθαλλαραίους.
"Ανάμεσα στοῖς καθαλλαραίους ἄστραφτάν τρεῖς
πεζοὶ μὲ τὲς χρυσοκέντητες τοὺς τὲς φέρμελες,
τὰ γελέκια, τὰ τσιαπραζωτά, καὶ τὲς χιονάτες
φουστανέλλες τους. Εἶταν οἱ τρεῖς Ζουλαταῖοι, ὁ
Γιώτης, ὁ Φῶτος καὶ ὁ Χρῆστος, ποὺ πᾶγαιναν
νὰ παρουσιαστοῦν στὸν Πασιᾶ, γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ
ἀρματωλίκια, ἐνῶ πᾶγαιναν στὸ μακελειό, σὺν
τὰ παχὰ κρεῖα.

"Ο ψευταρρωστημένος Τραγουδιστὴς σκέφτηκε
νὰ τοὺς φωνάξῃ ἀπὸ μακριὰ:

— Ποῦ πάτε, μωρὲ σκυλλιά! Σᾶς προσμέ-
νουν τὰ τσιγγέλια, ἡ κρεμάλα τοῦ Πλατάνου
καὶ τὰ σίδερα τῶν μπουντρουμιῶν.

"Αλλὰ κιντύνευε τὸ κεφάλι του, θὰ καταλαμ-
βανονταν ὁ σκοπὸς του καὶ δὲν θὰ ἐπιτύχαινε τὸ
σχέδιό του. Τί νὰ κἀνῃ; Πῶς νὰ τοὺς σιουρίξῃ
στ' αὐτί, ὅτι δὲν τοὺς καρτεροῦσαν ἀρματωλί-
κια, ἀλλὰ θάνατος; "Η συνοδείαν ὅσο πᾶγαινε
καὶ ζύγωνε κι' ἡ καρδιά τοῦ Τραγουδιστῆ χτυ-
ποῦσε δυνάτ, σὺν νὰ ἤθελε νὰ σχιστῇ. Ζύγωνε-
ζύγωνε ἡ συνοδείαν νὰ φτάσῃ στὸ διάσελλο τῆς
Προσκύνησης, ἀπ' ὅπου φαίνεται ἡ λίμνη καὶ
τὸ κάστρο τοῦ Γιαννίνου κι' ὅλη ἡ πολιτεία, καὶ
ὅπου στέκονταν ὁ καυμένος ὁ Τραγουδιστής, μὴ
γνωρίζοντας μὲ τί τρόπο θὰ κατάρθωνε νὰ γλυ-
τώσῃ τοὺς τρεῖς Ζουλαταῖους, ποὺ τοὺς καμάρω-
ναν τὰ Κούρεντα καὶ τὰ Ζαγόρια γιὰ τὴν λεβεν-
τιά τους καὶ τὴν ἀντρέϊαν τους, ὡς μόνους Σου-
λιῶτες, ποὺ βρισκονταν στὴν "Ηπειρο. Λίγες
δρασκέλες δρόμος ἔμενε ἀκόμα ἀπ' ἐκεῖ ποὺ βρί-
σκονταν ἡ συνοδείαν, ὡς ἐκεῖ, ποὺ βρισκονταν
αὐτοί.

"Η συγκίνησή του, ποὺ ἔβλεπε τὰ τρία ἀδέρ-

Ἀθηναϊκὸς γάμος κατὰ τὸ 1840.

φία, τοὺς τρεῖς τουρκοφάγους Σουλιώτες νὰ πη-
γαίνουν ἐννοικιστοὶ καὶ λαμπροφορεμένοι στὴν
ἀγκαλιά τοῦ θανάτου κι' ἡ ἀδυναμία του, ποὺ
δὲν μπορούσε νὰ τοὺς τὸ εἰπῇ, γιατί ἂν τοὺς τὸ
ἔλεγε χάνονταν στὴν στιγμή κι' ἐκεῖνοι κι' αὐτὸς
μαζὶ τοὺς, ξέσπασαν σ' ἓνα εἶδος τραγουδι, τρα-
γουδι γλυκόφωνο, ποὺ οἱ στίχοι τοῦ αὐτοσχέδιου,
εἴταν ἀπαύγασμα διαφόρων ἐθνικῶν τραγουδιῶν
ποὺ τραγουδοῦσε στοὺς γάμους, στὰ πανηγύρια
καὶ στὲς διασκεδάσεις τῶν μπένδων καὶ τῶν
παισιῶν τοῦ Γιαννίνου καὶ τῆς Ἀθανιτισῆς.
Ἀκούμπνητος πανηγύριμα σ' ἓνα μεγάλο κο-
τρῶνι καὶ καθόνοντας, πῶς δὲν πρόσεχε καθόλου
στοὺς διαβάτες, ποὺ περνοῦσαν ἀπὸ μπροστὰ του,
ἄρχισε τὸ τραγούδι μὲ μιὰν ἀγγελικὴ φωνή, σπά-
νια σὲ κάθε τραγουδιστῇ, κι' ἔλεγε μ' ἐκεῖνο τὸ
τραγούδι :

— «Γιὰ ἰδῆτε τρεῖς ἀγγελικὰ κορμιά κυπαρισσένια
«Πῶς πᾶνε γιὰ τὸ μακιελεύ, σὰν τὰ παχὰ κριάρια.
«Γιὰ ἰδῆτε τρεῖς ἀγγελικὰ, πανέμορφα κεφάλια,
«Ποῦ θὰ στολίζουν αὐριο τὰ μαῦρα Λιθαρίσια.
«Δὲν οἶσ' καλοῦνε γιὰ καλὸ κι' οὐδὲ γι' ἀσματωλίκια,
«Μὲν οἶσ' καλοῦν γιὰ κρίμασμα. (12)»

Οἱ τζοχανταραῖοι γινώριζαν ἑλληνικὰ, ἀλλὰ,
«τραγούδι εἶναι κι' ἄς λέη», προσέχαν στὸν ἦχο
κι' ὄχι στὰ λόγια καὶ στὸ νόημα τοῦ τραγου-
διοῦ. Ἐὰν τρεῖς ἀδέρφια ἔμως, ποὺ γινώριζαν τὴν
φωνὴ τοῦ ξακουσμένου Τραγουδιστῆ, πρόσέξαν
στὰ λόγια καὶ στὸ νόημα τοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ
τοὺς προέβλεπε τὴν τύχη ποὺ τοὺς περιέμενε
στὰ Γιάννινα, κυττάχτηκαν συναμετροῦ τους,
μὲ τὸ κύτταγμα συνεννόηθηκαν καὶ στὴν στιγμή
πετάχτηκαν μὲς ἀπὸ τοὺς δέκα τζοχανταραῖοι-
ους, ποὺ τοὺς συνόδευαν καὶ πῆραν φτεροπόδαρον

τὸν κάμπο, πηδώντας χαντάκια καὶ ρεματίζον-
τες ζαρκαδία. Ὡς ποῦ νὰ καταλάβουν οἱ τζο-
χανταραῖοι τὸ τί εἶχε τρεῖς, οἱ τρεῖς Ζουλαταῖοι
εἶχαν γαίνει ἄσπαντοι ἀπὸ μπροστὰ τοὺς !

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ μὲν Ζουλαταῖοι βρίσκονταν
ὠχυρωμένοι στὸ Νέο-Σούλι, κι' εἶχαν στημένα
καρπούλια, μὲν τοὺς πατήσουν ἔξαφνα οἱ Τούρ-
κοι ἀπὸ τὰ Γιάννινα, οἱ δὲ τζοχανταραῖοι ἀνέ-
φεραν στὴν Ἀρχὴ τους, ὅτι οἱ Ζουλαταῖοι εἴταν
ἀπὸ καιρὸ φευγᾶτοι ἀπὸ τὸ Νέο-Σούλι, κι' ὁ
Τραγουδιστὴς γλυκοτραγουδοῦσε ἡμερομηνία
μπροστὰ στὸν Ἑμίν-πασα, τὸν ἑταῖρο τοῦ Σαν-
τραζάμη καὶ σὲ τόσους μπένδες κι' ἀγᾶδες :

— «Διπορὸν οἱ κάμποι γιὰ νερό καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνι
Κι' οἱ Ζουλαταῖοι τὰ σκυλλὰ γιὰ τούρκικα κεφάλια. (12)»

Ὁ Μετκό-μπεης, ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ
τραγουδιοῦ, φώναξε μὲ θυμὸ :

— Τί λές αὐτοῦ, ὦρὲ παλιογκιαούρη !
— Τὸ τραγούδι τὸ λέει, μπέη μου, νὰ πάρω
τὸ κακό σ', κι' ὄχι ἐγώ...

Ἀπολογήθηκε μ' ὅλη τὴν ἀφέλεια ὁ Τραγου-
διστὴς.

— Πέ το, ἀφοῦ τὸ λέει τὸ τραγούδι !

Εἶπε ὁ Μπέης μισομεθυμένος καὶ κατεβασε
ἐν' ἀσημένιο τσεχί ραχί.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΗΣ

(1). Ντερεβέγιας = φάλακας τῶν μεγάλων δρόμων,
καὶ ἐν γένει διώκτης τῶν Κλεφτῶν.

(2). Λιθαρίσια = Ὑπόμα μέσα στὰ Γιάννινα, ὅπου
εἴταν τὰ παλιὰ δεσποτιὰ καὶ μέγαρο, κι' ὅπου εἴταν
ἡ κατοικία τῶν πασιῶν τοῦ τόπου, καθὼς καὶ τοῦ
ἑταίρου τοῦ Σαντραζάμη.

(3). Ἡ λέξις εἶναι τὸ μεγάλον ἐθνομορφωτικόν
ἔμβλημα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

(4). Ἡ λέξις εἶναι τὸ ἑθνολογικὸν ἔμβλημα τοῦ
ἑλληνικοῦ ἔθνους.

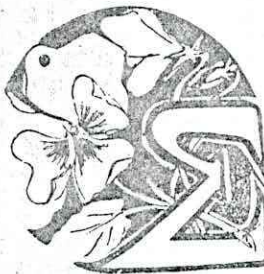
(5). Ἡ λέξις εἶναι τὸ ἑθνολογικὸν ἔμβλημα τοῦ
ἑλληνικοῦ ἔθνους.

(6). Ἡ λέξις εἶναι τὸ ἑθνολογικὸν ἔμβλημα τοῦ
ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

[ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ]

ΤΟ σεράγι του 'Ερίν-
πασιά στα Γιάννινα
γέγονταν μεγάλη δια-
σκεδάση για την κατα-
στροφή των 'Αρματω-
λῶν καὶ Κλεφτῶν ἀπὸ
διαφόρους ντερβεναγᾶ-
δες ⁽¹⁾ τῆς Θεσσαλίας. Σαράντα κεφάλια εἶχαν
φέρει στὰ Γιάννινα καὶ τὰ ἔστησαν ὅλα σὲ πα-
λουκία ἀράδα-ἀράδα στὴν πλατεία τῶν Λιθα-
ριτσιῶν ⁽²⁾ γιὰ νὰ τὰ βλέπουν οἱ Χριστιανοί, δη-
λαδή οἱ 'Ελληνες, καὶ νὰ τρομαζοῦν κι' οἱ Τοῦρ-
κοι νὰ χαίρωνται.

'Ανάμεσα σ' αὐτὰ τὰ κεφάλια εἶταν καὶ κε-
φάλια τραγουδημένα δοξασμένων 'Αρματωλῶν
καὶ Κλεφτῶν, ποὺ προστάτευσαν τὸν 'Ελληνι-
σμό καὶ προσπαθοῦσαν νὰ μετατοπίσουν τὰ
ἐλληνοτουρκικὰ σύνορα ἀπὸ τὸ Ραδεβύζι καὶ τὰ
τ' 'Αγραφα καὶ νὰ κλείσουν μέσα στὴν ἐλευθε-
ρωμένη 'Ελλάδα πρῶτα-πρῶτα τὴν 'Ηπειροθε-
σσαλία κι' ὕστερα τὴν Μακεδονία, τὰ νησιά καὶ τ'
ἄλλα μέρη καὶ τελευταία τὴν Πόλη μὲ τὴν 'Α-
γιά Σοφιά ⁽³⁾.

Ὁ 'Ερίν-πασιάς, ἂν καὶ παιδί ἀκόμα—εἶταν
δὲν εἶταν δέκα τεσσάρων χρονῶν—ἐπειδὴ εἶταν
γυιὸς τοῦ Σαντραζάμη, τοῦ Κιουταχῆ-πασιά,
εἶχε διοριστῇ πασιᾶς στὰ Γιάννινα στὸν τύπο
τοῦ φοβεροῦ καὶ τρομεροῦ 'Αλῆ-πασιά τοῦ Τεπε-
λενιώτη, κι' παιδί ποὺ εἶταν καθεμέρα διασκε-
δαζε μὲ τοὺς μεγαλύτερους μπένδες τοῦ Γιαννί-
νου καὶ τῆς 'Αρβανιτιᾶς κι' ἀντηχοῦσαν ἡ αὐλὴς
τοῦ σεραγιοῦ του ἀπὸ χοροὺς, τραγούδια, βιολιά
καὶ λαλοῦμενα, κι' ἂν δὲν ἔβλεπε κανεὶς τὰ κομ-
μένα κεφάλια, ποὺ συχνὰ-πυκνὰ ἔφεραν οἱ ντερ-
βεναγᾶδες καὶ ἔστηναν στὰ παλουκία, κι' ἂν
δὲν ἔβλεπε τοὺς σιλαβωμένους 'Ελληνες καὶ
τοὺς ἐπάναστάτες, ποὺ ἄλλους κρεμοῦσαν στὸν
Πλάτανο ⁽⁴⁾ κι' ἄλλους ἔρριχναν στὰ τοιγέ-
λια ⁽⁵⁾ κι' ἄλλους στὰ μουντρούμια τοῦ Κά-

στρου ⁽⁶⁾ ἄλυσσοφορεμένους, κι' ἤκουε μόνον τὲς
διασκεδάσεις ποὺ γέγονταν στὰ σεράγι τοῦ Πασιά
θὰ νόμιζαν ὅτι αὐτὸς ὁ τύπος εἶταν ὁ πλειὸ εὐτυχι-
σμένος τύπος τοῦ κόσμου, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

Ἐπάνω στὲς διασκεδάσεις καὶ στὰ ὄργια τοῦ
Πασιά γέγονταν κι' ἡ τρεχούμενη ὑπηρεσία.
'Υπογράφονταν θανατικές καταδίκες, δικαστικές
ἀποφάσεις, προσταγές πρὸς τοὺς δημογερόντους
τῶν χωριῶν καὶ τοὺς ντερβεναγᾶδες καὶ τοὺς
μουσελῆμινες ⁽⁷⁾ καὶ διαβάζονταν καὶ συντάσ-
σονταν ἡ ἐπίσημη ἀλληλογραφία. Ὁ 'Ερίν-πα-
σιᾶς, ὁ γυιὸς τοῦ Σαντραζάμη, ἔκανε ὅτι ἤθελε
κι' ὅ,τι ἔκανε εἶταν καλὸ καμωμένο.

Ἐνῶ ὁ Πασιάς χόρευε καὶ πιδοῦσε κι' ἔκανε
λογῆς λογιῶν ἀνοησίες, σὺν μεθυσμένο παιδί,
ποὺ εἶταν, δυὸ μπένδες, τὸ κλειδί ὅλης τῆς ὑπη-
ρεσίας, μιλοῦσαν ὑπηρεσιακά.

Ἐλεγε ὁ ἕνας, ρωτῶντας :

— Δὲν μοὺ λὲς Μετκό μπεν, τί ἔκανες γιὰ τὰ
τρία ἀδέρφια τοὺς Ζουλαταίους ⁽⁸⁾, τὸν Γιώτη,
τὸν Φῶτο καὶ τὸν Χρῆστο ; Μοὺ ἔλεγαν, ὅτι αὐ-
τὸ τὸ σπίτι, εἶνε τὸ μόνον σουλιώτικο σπίτι ποὺ
ἔμεινε ἀπὸ τὸ Κακοςούλι. Χρειάζεται κατα-
στροφή....

— Ἐπειδὴ εἶταν δύσκολο νὰ πιαστοῦν ζων-
τανοί, ἢ νὰ σκοτωθοῦν, κάναμαν μιὰ προσταγὴ
καὶ τοὺς προσκαλοῦμε καὶ τοὺς τρεῖς νάρθουν ἰδῶ
τάχα γιὰ νὰ τοὺς δώσωμε ἀμαρτωλίκια.... Χτὲς
ξεκίνησαν μὲ τὴν προσταγὴ οἱ τζοχανταράοι γιὰ
τὸ χωριὸ τοῦς.....

Ἀποκριθὲς ὁ Μετκό-μπεν :

— Ἐχουν κάνει καὶ χωριό ;

Ῥώτησε ὁ ἄλλος ὁ Μπένς μ' ἀπορία.

— Ὅχι μόνον ἔχουν κάνει χωριό, ἀλλὰ τὸ
λένε.... πῶς νομίζεις ;

— Πῶς ; Πῆ το ν' ἀκούσω στὸ Μωαμέτη σου !

— Σούλι ! ⁽⁴⁾

— Σούλι !

Κι' ἀνατινάχτηκε ἀπὸ τὸ μέρος, ποὺ κάθον-
ταν, σὺν νὰ τὸν εἶχε δαγκάσει φεῖδι φορμακερὸ
στὴν καρδιά.

— Καί με διαταγή τοῦ Σουλτάνου μάλιστα!
Πρόσεσε ὁ Μετκό-μπης.

— Διαταγή τοῦ Σουλτάνου! Τί λές, βρ' ἀ-
δερφέ! Ἐδῶκε ἄδεια ὁ Σουλτάνος ν' ἀναστηθῇ
τὸ Κακосуλί, πῶχει ξολοθρέφει τὴν Τουρκία;

— Ὅταν ὁ Σουλτάνος ἔβγαζε αὐτὴν τὴν
προσταγή, εἶχε σκοπὸ νὰ τοὺς μάση ὅλους ἐκεῖ,
νὰ τοὺς κἀνὴ ραγιαῖδες του, κι' ὅποτε ἤθελε νὰ
τοὺς πετσοκόβῃ. Τὸ σχέδιό εἶταν καλὸ, ἀλλὰ
δὲν τὸ ἀκυλοῦθησαν οἱ Κακосуλιῶτες, καὶ μό-
νον αὐτοί, οἱ Ζουλαταῖοι πῆγαν καὶ κατοίκησαν
στὸ Νέο-Σούλι. Ἄν πῆγαιναν οἱ Σουλιῶτες ὅλοι
νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ, δὲν θὰ πῆγαιναν στὸ Με-
σολόγγι νὰ πολεμήσουν μαζὺ με τοὺς ἄλλους
Ἕλληνας, καὶ δὲν θὰ γίνονταν τὸ ἐλληνικὸ βε-
σίλειο. Ἠσύχασε ὁ Σουλτάνος ἔχει μυκλὸ ἡμεῖς
δὲν ἔχομε.

— Ἐχεις δικιο... Ἐτσι εἶναι...

— Τώρα, ποῦ λές, Χασάν-μπη, μιὰ φορὰ
ποῦ οἱ Σουλιῶτες ἐγκαταστάθηκαν στὸ Βραχῶρι,
στὸ Μεσολόγγι, στὸν Ἐπαχτο καὶ στὴν ἄλλη
ἐλεύθερη Ἑλλάδα, ὁ σκοπὸς τοῦ Σουλτάνου δὲν
ἐπέτυχε, καὶ τὸ Νέο-Σούλι δὲν ἔχει πλεῖο σκοπὸ
καὶ πρέπει νὰ ξολοθρευτῇ, καὶ νὰ μὴν μείνῃ
πέτρα ἀπὸν σὲ πέτρα, γιατί...

— Γιατί τὸ Νέο-Σούλι μπορεῖ νὰ γείνῃ μιὰ
μέρα με τὸν καιρὸ σὰν τὸ παλιό.

— Εὐγέ σου! Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἰπῶ!

— Ξέρεις τί μαθαίνω γι' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς
Ζουλαταῖους; Ὅτι ὁ ἕνας κἀνει τὸν καπετᾶνο,
ὁ ἄλλος μεγαλώνει τὰ κοπάδια του, ὁ τρίτος
κἀνει τὸν κριτῇ.

— Τί ἄλλο θὰ κἀνουν; Γίνονται τὰ γουρού-
νια πρόβατα;

— Ὁ Σουλιῶτης, μπέη μου, δὲν βάνει ποτὲ
τὸ κεφάλι κάτω, ὅ,τι κι' αὐτὸ τοῦ κἀνῃ. Ραγιαῖς
δὲν γίνεται καὶ πρέπει με κάθε τρόπο νὰ λειψῇ
ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Ἐστερα ἀπὸ μικρὴ διακοπή, ὁ Χασάν-μπης
ἐξακολούθησε:

— Καὶ τὸ χωριὸ τους, καὶ τὰ κοπάδια τους
κι' οἱ λακινιῖς τους, καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους τί
θὰ γένουν;

— Ὁ Πασιᾶς μας—ζωὴ νάχη—μου τὸ χά-
ρισε ἑμένα. Τὸ Σούλι αὐτὸ γράφτηκε στὴν πλάκα
ὡς Σούλι Μετκό-μπη.⁽⁹⁾ Τ' ἄλλα τους, ὅ,τι κι'
ἂν ἔχουν θὰ τὰ μοιραστῇ τὸ Συμβούλιο καὶ μ'
αὐτὸ ὁ ἄλλος κι' ἐσὺ τὸ μοιράδι σου...

— Ναί, ἀλλὰ τὸ χωριὸ μου εἶπες ὅτι τὸ πῆ-
ρες ἐσὺ.

— Τί χωριὸ νομίζεις, καημένε, ὅτ' εἶναι αὐτὸ
τὸ χωριὸ; Ἐνὰ βουβαλοπέτσι τύπος.⁽¹⁰⁾

Ἀφ' οὗτοι οἱ δυὸ μπέηδες ἄρχισαν νὰ ὁμιλοῦν,
ὁ τραγουδιστὴς τοῦ σεραγιοῦ εἶχε καρφωμένο τ'
αὐτὶ του σ' ὅ,τι ἔλεγαν αὐτοί. Δὲν τοῦ εἶχε φύγει
οὔτε μιὰ λέξη ἀπ' ὅσα εἶχαν εἰπῇ, κι' ὅταν ἄλλα-
ξαν αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν, ἔκανε πῶς τὸν εἶχε πιάσει
κόψιμο στὴν κοιλιά καὶ μαζεύονταν σὰν κουβάρι.

— Γιατί ἔπαψε τὸ τραγούδι;

Ρώτησε ὁ Πασιᾶς μισομεθυσμένος.

— Ἀρρώτησε, Πασιᾶ μου, ὁ τραγουδιστὴς...
Ἀπολογήθηκε ὁ ἀρχιμουσικός.

— Ἀμάν, ἀφέντη μου, φώναζε ὁ τραγουδι-
στὴς, δός μου τὴν ἄδεια νὰ πάω νὰ κοιταχτῶ
γιατὶ με πεθάνει ὁ πόνος μὲς στ' ἄντερά μου.

— Τί λέει αὐτὸς ὁ γκιαούρης;

Ρώτησε τούρκικα ὁ Πασιᾶς τοὺς μπέηδες,
ποῦχε γύρα του κι' ἔπινε μαζὶ τους.

Ἐνας μπέης τοῦ ἐξήγησε τί ἔλεγε ὁ Τραγου-
διστὴς, κι' ὁ Πασιᾶς τοῦ ἔδωκεν ἄδεια νὰ πάῃ
νὰ ἡσυχάσῃ.

Ὁ Τραγουδιστὴς ξεκίνησε νὰ βγῇ ἔξω, κρα-
τούμενος ἀπὸ τὸν τοῖχο, σὰν νὰ εἶχε τὴν ψυχὴ
στὰ δόντια κι' ὅταν βγῆκε ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλό-
θυρα τοῦ σεραγιοῦ, ἄρχισε νὰ τρέχῃ σὰν ζαρκάδι
στοὺς δρόμους τοῦ Γιαννίνου πρὸς τὸ δυτικὸ
μέρος. Πέρασε τὸ κριθαροπαζαρο, τὸν Πλάτανο,
τὸ χάρι τοῦ Κούμπλου καὶ βγῆκε ὁλωσδιόλου
ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτείαν. Τράβηξε ἀκόμα παραπέρα
ὡς τὴν Προσκύνηση. Ἐκεῖ στάθηκε καὶ ἀγναν-
τέψε πρὸς τὰ ἔξω κατὰ τὸν κάμπο. Εἶταν δειλι-
νάκι. Ἀγναντεύοντας-ἀγναντεύοντας, παρατή-
ρησε μακριὰ μιὰ συνοδείαν ἀπὸ καθαλλακταίους.
Ἀνάμεικτα στοῖς καθαλλακταίους ἄστραφταν τρεῖς
πεζοὶ με τὲς χρυσοκίνητες τους τὲς φέρμελες,
τὰ γελέκια τὰ τσιαπραζωτά, καὶ τὲς χιονάτες
φουστανέλλες τους. Εἶταν οἱ τρεῖς Ζουλαταῖοι, ὁ
Γιώτης, ὁ Φῶτος καὶ ὁ Χρήστος ποῦ πῆγαιναν
νὰ παρουσιαστοῦν στὸν Πασιᾶ γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ
ἀρματωλίκια, ἐνῶ πῆγαιναν στὲ μακελειό, σὰν
τὰ παχυὰ κρυάρια.

Ὁ ψευταρρωστημένος Τραγουδιστὴς σκέφτηκε
νὰ τοὺς φωνάξῃ ἀπὸ μακριὰ:

— Ποῦ πάτε, μωρὲ σκυλλά! Σὰς προσμέ-
νουν τὰ τσιγγέλια, ἡ κρεμάλα τοῦ Πλατάνου
καὶ τὰ σίδερα τῶν μπουντρουμιῶν.

Ἀλλὰ κιντύνει τὸ κεφάλι του, θὰ καταλαμ-
βανόνταν ὁ σκοπὸς του καὶ δὲν θὰ ἐπιτύχαινε τὸ
σχέδιό του. Τί νὰ κἀνῃ; Πῶς νὰ τοὺς σιουρῇ
στ' αὐτὶ, ὅτι δὲν τοὺς καρτεροῦσαν ἀρματωλί-
κια, ἀλλὰ θάνατος; Ἡ συνοδεία ὅσα πῆγαινε
καὶ ζύγανε κι' ἡ καρδιά τοῦ Τραγουδιστῆ χτυ-
ποῦσε δυνατὰ, σὰν νὰ ἤθελε νὰ σχιστῇ. Ζύγανε-
ζύγανε ἡ συνοδεία νὰ φτάσῃ στὸ διάσελλο τῆς
Προσκύνησης, ἀπ' ὅπουθε φάνεταί ἡ λίμνη καὶ
τὸ κάστρο τοῦ Γιαννίνου κι' ὅλη ἡ πολιτεία, καὶ
ὅπου στέκονταν ὁ καυμένος ὁ Τραγουδιστὴς, μὴ
γνωρίζοντας με τί τρόπο θὰ κατάρθωνε νὰ γλυ-
τώσῃ τοὺς τρεῖς Ζουλαταῖους, ποῦ τοὺς καμάρω-
ναν τὰ Κούρεντα καὶ τὰ Ζαγόρια γιὰ τὴν λεβεν-
τιά τους καὶ τὴν ἀντρεία τους, ὡς μόνους Σου-
λιῶτες, ποῦ βρισκόνταν στὴν Ἠπειρο. Λίγες
δρασκεῖες δρόμος ἔμενε ἀκόμα ἀπ' ἐκεῖ ποῦ βρί-
σκονταν ἡ συνοδεία ὡς ἐκεῖ ποῦ βρισκόνταν
αὐτοί.

Ἡ συγκίνησή του, ποῦ ἔβλεπε τὰ τρία ἀδέρ-

Ἀθηναϊκὸς γάμος κατὰ τὸ 1840.

φικ, τοὺς τρεῖς τουρκοφάρους Σουλιώτες νὰ πα-
γχαίνουν ξέγνοιχτοι καὶ λαμπροφορεμένοι στὴν
ἀγκυλιὰ τοῦ θανάτου κι' ἡ ἀδυναμία του, ποῦ
δὲν μπορούσε νὰ τοὺς τὸ εἰπῇ, γιατί ἂν τοὺς τὸ
ἔλεγε χανόνταν στὴν στιγμή κι' ἐκεῖνοι κι' αὐτὸς
μαζὺ τοὺς, ζέσπασαν σ' ἓνα εἶδος τραγουδι, τρα-
γουδι γλυκόφωνο, ποῦ οἱ στίχοι του αὐτοσχέδιο
εἴταν ἀπαύγασμα διαφόρων ἑθνικῶν τραγουδιῶν
ποῦ τραγουδοῦσε στοὺς γάμους, στὰ πανηγύρια
καὶ στὲς διασκεδάσεις τῶν μπένδων καὶ τῶν
πασιάδων τοῦ Γιαννίνου καὶ τῆς Ἀθανιτιᾶς.
Ἀκουμπημένος πανήγυρμα σ' ἓνα μεγάλο κο-
τρώνι καὶ καμώνοντας πῶς δὲν πρόσεχε καθόλου
στοὺς διαβάτες, ποῦ περνοῦσαν ἀπὸ μπροστὰ του,
ἄρχισε τὸ τραγοῦδι μὲ μιὰν ἀγγελικὴ φωνή, σπάρ-
νια σὲ κάθε τραγουδιστῇ, κι' ἔλεγε μ' ἐκεῖνο τὸ
τραγοῦδι :

— «Γιὰ ἰδέτε τρεῖς ἀγγελικὰ κορμιά κυπαρισσῶνια
«Πῶς πᾶνε γιὰ τὸ μακιελεῖο, σὺν τὰ παχνὰ κοιτάρια.
«Γιὰ ἰδέτε τρεῖς ἀγγελικὰ, πανέμορφα κεφάλια,
«Ποῦ θὰ στολίζουν αἶσιον τὰ μαῦρα Λιθαρίτια.
«Ἄν σὰς καλοῦνε γιὰ καλὸ κι' οὐδὲ γι' ἀρματοωλίκια,
«Μὲν σὰς καλοῦν γιὰ κρίσιμα.....»

Οἱ τζοχανταραῖοι γινώριζαν ἑλληνικὰ, ἀλλὰ,
«τραγοῦδι εἶναι κι' ἄς λέῃ», προσέχαν στὸν ἦχο
κι' ὄχι στὰ λόγια καὶ στὸ νόημα τοῦ τραγου-
διοῦ· τὰ τρεῖς ἀδέρφια ὅμως ποῦ γινώριζαν τὴν
φωνὴ τοῦ ξακουσμένου Τραγουδιστῇ, προσέξαν
στὰ λόγια καὶ στὸ νόημα τοῦ τραγουδιοῦ, ποῦ
τοὺς προμάντευε τὴν τύχη ποῦ τοὺς περιέμενε
στὰ Γιάννινα, κυττάχτηκαν συναμεταξύ τους,
μὲ τὸ κύτταγμα συνεννοήθηκαν καὶ στὴν στιγμή
πετάχτηκαν μὲς ἀπὸ τοὺς δέκα τζοχανταραῖοι-
ους, ποῦ τοὺς συνώδευαν καὶ πῆραν φτεροπόδαρα

τὸν κάμπο, πηδώντας χαντάκια καὶ ρεματιές,
σὺν ζαρκαδία. Ὡς ποῦ νὰ καταλάβουν οἱ τζο-
χανταραῖοι τὸ τί εἶχε τρεῖς, οἱ τρεῖς Ζουλαταῖοι
εἶχαν γαίνει ἄφαντοι ἀπὸ μπροστὰ τοὺς !

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ μὲν Ζουλαταῖοι βρίσκονταν
ὠχυρωμένοι στὸ Νέο-Σούλι, κι' εἶχαν στημένα
καραούλια, μὲν τοὺς πατήσουν ἔφαρνα οἱ Τούρ-
κοι ἀπὸ τὰ Γιάννινα, οἱ δὲ τζοχανταραῖοι ἀνέ-
φεραν στὴν Ἀρχὴ τοὺς, ὅτι οἱ Ζουλαταῖοι εἴταν
ἀπὸ καιρὸ φευγάτοι ἀπὸ τὸ Νέο-Σούλι, κι' ὁ
Τραγουδιστῇς γλυκοτραγουδοῦσε στὰ Λιθαρίτια
μπροστὰ στὸν Ἐμίν-πασια, τὸν γιὸ τοῦ Σαν-
τραζάμη καὶ σὲ τόσοις μπένδες κι' ἀγάδες :

— «Διποῦν οἱ κάμποι γιὰ περὶ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνι
Κι' οἱ Ζουλαταῖοι τὰ σκυλλιά γιὰ τουρκικὰ κεφάλια.

Ὁ Μετκό-μπης, ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ
τραγουδιοῦ, φώναξε μὲ θυμὸ :

— Τί λές αὐτοῦ, ὦρὲ παλιογκικουρῇ !

— Τὸ τραγοῦδι τὸ λέει, μπέν μου, νὰ πάρω
τὸ κακό σ', κι' ὄχι ἐγώ...

Ἀπολογήθηκε μ' ὅλη τὴν ἀφέλειαν ὁ Τραγου-
διστῇς.

— Πέ το, ἀφοῦ τὸ λέει τὸ τραγοῦδι !

Εἶπε ὁ Μπέης μισομεθυμένος καὶ κατέβηκε
ἐν' ἀσκήνιόν τῶν ρακί.

Χ. ΚΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

(1) Ντερβέντς=φυλάκας τῶν μεγάλων δρόμων,
καὶ ἐν γένει διώκτης τῶν Κλεφτῶν.

(2) Λιθαρίτια=Ἰγώμα μέσα στὰ Γιάννινα, ὅπου
εἴταν τὰ παλιὰ δεσποτικὰ μέγαρα, κι' ὅπου εἴταν
ἡ κατοικία τῶν πασιῶδων τοῦ τόπου, καθὼς καὶ τοῦ
Ἀλῆ-πασια.

(3). Ὑπάρχει ἐθνικὴ παράδοσις, ὅτι ὅπως ἡ Πόλις πάρεθηκε τελευταία ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἔτσι τελευταία θὰ παρῇ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

(4). Ὁ Πλάταγος εἶνε τοποθεσία μέσα στὰ Γιάννινα ὅπου ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει ἕνας πλάτανος καὶ ὅπου ἐκρεμοῦσαν ὄσους ἀρματολούς καὶ κλέφτες ἐπαιναν οἱ Τούρκοι.

(5). Τσεγγέλια=ἀρπάγαι ὅπου ἔσχιζαν τοὺς κατάδικους, ὄσους ἤθελαν γὰ τμηωρήσουν μὲ τρομερὴ ποινὴ θανάτου. Εἴταν ἕνα πηγάδι γεμάτο σιδερένιες ἀρπάγες ἀπὸ τὸ στόμιο ὡς τὸν βυθὸ του, ἢ μιὰ πλευρὰ τοῦ φρουρίου ἀπὸ ἀπάνω, ὡς κάτω στὴν λίμνη.

(6). Κάστρο λέγεται τὸ φρούριο τοῦ Γιαννίνου, βυ-

ζαντινὸ κτίσμα, καὶ ἐπιδιωρωθὲν κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς χρόνους.

(7). Μουσέλλης=διοικητὴς μικροῦ μέρους (ἐπαρχος).

(8). Ζουλαταῖοι, ἱστορικὴ Σουλιάτικη οἰκογένεια, τῆς ὁποίας ἕνας κλάδος εἶταν καὶ στὴν Πάργα.

(9). Στὴν ἐπαρχία-Κοντρέτων, 6 ὥρες δυσμικὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα εἶνε χτισμένον ἕνα μικρὸ χωριὸ Μικρὸ Σούλι καὶ Σουλιάπουλο λεγόμενον, ὅπου ἐμελλε νὰ γείνη ὁ συνουσιασμὸς τῶν Σουλιωτῶν.

(10). «Ἐνα βουβαλοπέτοι τόπος», τόπος, ἔκτασις, ὅση μπορεῖ νὰ περικλεισθῇ μὲ λεπτὸ λωρὶ ἐνὸς βουβαλοπετιοῦ.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

Ἡ ἐλλή, ὁ τζιτζικας καὶ ἡ κουκουβάγια, τὰ τρία πανάρχαια τοῦ τοπικισμοῦ σύμβολα, ἔλαβον εἰς τὸν δρόμον τῶν αἰώνων πολλὴ διαφορευτικὴν τύχην, ἀπαράλλακτα ὅπως τρεῖς παιδικοὶ φίλοι, ποῦ ὕστερα χωρίστηκαν, καὶ ὁ ἕνας ἔγεινε γεωργονοματίας, ὁ ἄλλος βιολιτζῆς καὶ ὁ τρίτος φυγόδικος.

Α'. Η ΕΛΛΗ

Ὡ, ἡ ἐλλή! τὸ σύμβολον τῆς νίκης τῶν εἰρηνικῶν ἀγώνων καὶ τῆς εἰρήνης τῶν φονικῶν πολέμων, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Ἑρεχθίδεως, ὅπου τὴν ἐφύτευσεν ἡ θεὰ τῆς Παρθένου χεὶρ καὶ τῆς ἐχάρισε τὴν ἀθανάσιαν — διότι ἐπ' ἀπειρον ἀναγεννᾶται — ἐξηπλώθη εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπετέλεσε τὸ ἱερὸν ἄλσος, τὸν αἰωνόβιον ἐλαιῶνα, τὸν ὁποῖον, εἰς τὸ πείσμα Πυσειδῶνος, κινεῖ ἡ Ἀθηνᾶ, ὁσάκις καὶ αὐτὸς κινεῖ τὸ κύματά του.

Ὡ ἡ ἐλλή! ποῦ προσφέρει εἰς τὰς Ἀθῆνας δρόσον καὶ ὕειαν καὶ τροφὴν καὶ θερμανσιν, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας ἀνεπαύθησαν οἱ μεγαλοφυέστατοι τῶν δημιουργῶν καὶ οἱ κτηνωδέστεροι τῶν καταστροφέων. Ὅσάκις ἄρα γε αἱ κατασκηνώσασαι ὀρδαὶ δὲν ἠσθάνθησαν τοῦ εἴκτου τὰς τύφεις, ὅταν διὰ μέσου τῶν θαλλῶν διέβλεπον τὰ στοιχειωμένα τῆς Ἀκροπόλεως μάρμαρα...

Ὡ ἡ ἐλλή! ποῦ μὲ τοὺς χυμοὺς τῆς ἐξηγόρασε παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τὰ προνόμια τῆς πολέως καὶ δὲν ἐμίανεν αὐτὴν τοῦ Πισσαῖ ἡ ποδάρα...

Ὑστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια, οὔτε ἡ θαλίς τοῦ τοπικοῦ ἰδιώματος δὲν θὰ διακλῇ πλέον ποῦ εἶνε τὸ σπιτικὸ κρασί. Θὰ λείψουν ἡ θρούμπαις, καὶ τῆς ἄρμης καὶ ἡ τσακισταίς, ποικιλίαι τῆς παρασκευῆς τῶν καρπῶν τῆς προαιωνίου, ἀφ' οὗτος ὡς δρύππαι καὶ ἀλμαδες καὶ θλασταὶ διεφθμίζοντο... ἀφοῦ ἀπὸ τῶρα ἔλειψαν τοῦ Δεσπότης ἡ διαλεχταὶς κολυμπάδες!

Ἐρημος εἶνε πλέον ὁ μικρὸς καὶ ὁ μεγάλος γῦρος τοῦ γλαυκοῦ ἐλαιῶνος, ὅπου ἀναγαλλιάζετο ἡ πραγματικὴ ἀριστοκρατία τῶν περασμέ-

νων χρόνων... Σήμερον ὁ κρότος τοῦ τσεκουριοῦ σπραινεὶ ρυθμικῶς μίξιν ἀκμὴν ποῦ περνᾷ, καὶ κατακρεουργεῖ, καὶ ἐξυντώνει διὰ πρόσκαιρον κέρδος, χωρὶς νὰ βρίσκεται ἕνα ἀριστερὸ χεῖρ νὰ πιάνῃ ἀπὸ τ' αὐτὶ καὶ ἕνα δεξιὸ ἀπ' τὸν λαιμὸ τὸν κτηνώδη νομέα καὶ νὰ τοῦ φωνάξῃ: «Εἶνε τὸ ἄλσος ἱερὸν καὶ σεμνὴ ἡ ἐλλή. Τρῶγε τὸν καρπὸν καὶ βράζε τὸν χυμὸν τῆς, ζῆδόν, ἀλλὰ δὲν σοῦ ἀνήκει τὸ σῶμα τὸ εὐγενές... Ἡ γενιὰ τῆς ἐλλῆς αὐτῆς ἐγνώρισε τὴν Ἀθηνᾶν καὶ σὺ δὲν ξέρεις οὔτε ἀπὸ ποῦ κρατεῖ ἡ σκούφια σου».

Β'. Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Τὸ κακὸν ποῦ ἔπαθε ἡ Κουκουβάγια, τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς πουλί, δὲν τὸ ἔπαθον οὔτε οἱ Ἀγιοί μας. τοὺς ὁποίους βλασφημοῦν εἰς τοὺς δρόμους καὶ λατρεῖουν εἰς τὰς εἰκόνας τῶν διότι, ἐνφ' φηγουράρει μαρμαρωμένη εἰς κτίρια, τυπωμένη εἰς τὰ χαρτιά τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ κεντημένη εἰς τὰ διαφορὰ καπέλλα μαθητῶν καὶ ὑπηρετῶν τῶν σορῶν καθιδρυμάτων, ὑφίσταται πόλεμον ἐξοντώσεως, καταδιωκομένη σὰν φυγόδικος, ἀπὸ κυνηγούς, ἀπὸ παιδιὰ, ἀπὸ πουλιὰ τῆς ἡμέρας, καὶ ἀπὸ πᾶν ἐν γένει τὸ ὅποιον δὲν εἶνε κουκουβάγια· ἀκόμη καὶ εἰς τὰ μωρὰ παιδικὰ χρησιμεύει ὡς διασκεδασίς, καὶ χτυποῦν τὰ χεράκια τοὺς ἀπὸ ἐνθουσιασμῶν, ὅταν ἡ μητέρα τοὺς πιάνῃ τὴν κουκουβάγιαν ἀπὸ τὰ κεντρικὰ πούπουλα τοῦ κεφαλοῦ τῆς καὶ τὴν σηκώνῃ ψηλὰ τραγουδοῦσα:

Κουκουβάγια ροδιῇ
πὺς κοιμᾶσαι μοναχῇ;
δὲν κοιμᾶμαι μοναχῇ,
ἔχω ἄνδρα καὶ παιδί.

Αὐτὴ δὲ, μὲ τὰ πόδια κρεμασμένα καὶ κολημένη στὸ σῶμά τῆς, οὔτε ἀποπειράται καὶ νὰ ἀπκλαγγῇ, ἀλλ' εὐθυτενῆς, σὰν στρατιώτης τῶν βορείων κλιματῶν, ταλαντεύεται ἡμικυκλικῶς καὶ ρυθμικῶς σὰν ἰδιορρυθμοῦ καὶ μυστηριώδους ὠρολογίου ἐκκρεμῆς... Πιστεύει ἄρα γε, ὅτι ἐκ-

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

ΤΟΥ ΜΠΕΗ

(Ιστορικό διήγημα)

Στό σεράγι του Έμιν Πασά, γυνού του Σατραζάμη, στά Γιάννινα, γινόταν μεγάλη διασκέδασι γιά τήν καταστροφή τών άρματωλών και τών κλεφτών, όπου ελχαν κάμει οί διάφοροι ντερεβαναγάδες τής Θεσσαλίας. Σοράντια κεφάλια ελχαν φέρει στά Γιάννινα και τά ελχαν στή-σει σέ παλούκια, άράδα-άράδα, στήν πλατέα τών Λιθαριτσιών γιά νά τά βλέπουν οί χριστιανοί και νά τρομάζουν. Άγάμεσα σ' αυτά τά κεφάλια ήσαν και κεφάλια δοξασιμένων άρματωλών και κλεφτών, πού προστάτευαν τή χριστιανισμένη κ' ελεγαν πώς τά 'Ελληνικά σύνορα, πού ελχαν βαλθ' ψηλά σ' 'Αγιοφω και στο Ραδοβίτς, ελενε προσω-ρινά, πώς ή 'Ηπειρο κ' ή Θεσσαλία γρήγορα θά λευτερωθούν και πώς, μιά μέρα, άν θελήσ' ο Θεός, θά λευτερωθ' κ' ή Πόλι με τήν 'Αγιά Σοφιά.

Ο Έμιν Πασάς ήταν παιδί άκόμα — ήταν δέν ήταν δεκατεσσά-ρων χρόνων — και κάθε μέρα διασκέδαζε, κ' άντηχοούσαν ή αλλές του σεραγιού από τραγούδια, βιολιά και λαλούμενα. Δέν έγλενετοίσε θως μόνος του. 'Όλοι οί μπέηδες του Γιαννίνου και τής 'Αρθανιτις του έκαναν συν-τροφιά. 'Αν δέν έβλεπε κανείς τά κοιμένα κεφά-λια, πού συχνά-πυκνά έφερναν εκεί και τά στήναν στά παλούκια, άν δέν έβλεπε τούς χριστιανούς πού άλλους κοροϊούσαν στον Πλάτανο κ' άλλους έσοι-χαναν στά τοιγέλια και στά μπουντρούμια άλυσσο-δεμένους, άν άκουγε μόνο τις διασκέδασις πού γί-νονταν στο σεράγι του Πασά, θά νόμιζε πώς αυτός ο τόπος ήταν ο πιο εύτυχημένος τόπος του κόσμου, κή γή τής επαγγελίας.

Απώνο στις διασκέδασις και στά όργια έπογοί-φρονταν ή θανατιές καταδίκες, ή δικαστιές άπο-φάσεις, ή διαταγές πώς τούς ντερεβαναγάδες και τούς μουσουλμάνους, κ' άκόμα διαβαζόταν και γινό-ταν όλη ή έπίσημη άλληλογραφία. Ο Έμιν Πασάς, σάν γυνός του Σατραζάμη, έκανε ή τι ήθελε, κ' ή τι έκανε ήταν καλά καινομένο.

Από μεγάλοι μπέηδες, πού ήσαν τό δεξί χέρι του Πασά, μιλούσαν εκείνη τήν ώρα ύπερσοφικά :

— Δέν μου λές, Πετρώπη, τί έκανες γιά τά τρία άδέρφια, τούς Ζιουλαταίους, τό Χρήστο, τό Φώτο και τό Γιώτη; Μου ελεγαν πώς αυτό τό σπίτι ελενε τό μόνο Σουλτανικό σπίτι πού έ-μεινε έδω άπ' τό Κακασοφί...

— 'Επειδή ήταν άσχολο νά πιστωθούνε ή νά σφατωθούνε, στείλιανε μιά διαταγή και τούς προσκαλέσαμε και τούς τρεις νάρθουν έδω, τά-χα γιά νά τούς δώσουμε άρματωλίκια. Χτές ξεκίνησαν οί τζιχαντι-σάι(1) νά τών στο χωριό τους.

— Έχουν κάνει και χωριό;

— Βέβαια. Και τό λέν... πώς, νομίζεις;

— Ξέρω κ' έγώ;

— Σούλι.

— Σούλι! ελεπε ο άλλος κ' άντινιάστηκε από τό μέρος πού καθό-ταν, σάν νά τόν ελεγε διαγκάσει φαρμακερό φεϊδί.

— Και με διαταγή βασιλική του Σουλτάνου μάλιστα!

— Διαταγή του Σουλτάνου! Τί λές εκεί, καϊμένε! Έδωκε άδεια ο Σουλτάνος ν' άναστηθ' τό Κακο-σοφί πού έχει έξολοθέρπει τήν Τουρ-κιά;

— 'Όταν ο Σουλτάνος έβγαζε άπ' τή διαταγή, ελεγε σκοπό νά τούς μύση όλους τούς Σουλτανούς εκεί και νά τούς κύν' ραγιάδες του γιά νά τούς πέσοσκόψη άποτε θελήση. Τό σχέδιο ήταν καλό, αλλά οί Σουλτα-νός δέν τό άκολούθησαν και μόνο οί Ζιουλαταίοι πήγαν και κατοίκησαν στο Νέο Σούλι. 'Αν πήγαιναν εκεί όλοι οί Σουλτανός νά κατοικήσουν, δέν θά κατέβαιναν στο Μοσχό νά τολεμίσουν μαζί με τούς Μοχαίτες. Ο Σουλτάνος έχει μωαλό, αλλά έμεις δέν έχουμε...

— Έχεις δόχη, 'Ετσι ελενε...

— Τώρα, πού λές, Χασάν μπέη.

(1) Χωροφυλακές εκείνης τής εποχής.

μιά και οί Σουλτανός έγκαταστάθηκαν στήν 'Ελλάδα, Βραχόρι και Ή-παχτο, ο σκοπός του Σουλτάνου δέν έπέτυχε και τό νέο Σούλι πρέπει νά έξολοθρευτ' ή νά μ'ήνι πέτρα στήν πέτρα, γιατί...

— Γιατί τό Νέο Σούλι μπορεί νά γίν' σάν τό παλιό...

— Μπαόδο σου! Αυτό ήθελε νά ελε' κ' έγώ.

— Ο Σουλτανός, πού λές, δέν βάνει τό κεφάλι κάτω, δέν γίνεται ραγιάς και πρέπει νά λείψ...

Από τότε πού οί δυό μπέηδες άρχισαν νά μιλούν, ένας νεοτούσκος, άπ' τούς μουσουλμούς πού βαρύναν τά βιολιά, ένας μικρός τραγουδιστής, ελεγε κοροϊόμενος τ' αὐτί του στο τί ελεγαν και δέν του ελεγε φύγει ού-τε μιά λέξη άπ' τά λόγια τους. Κ' ήταν, σέ λίγο, άλλαξαν κουβέντα, έκανε πώς τόν έπασσε κόψιμο στήν κοιλιά και μαζενόταν σάν κουβάρι.

— Γιατί έπασσε τό τραγούδι; ρώτησε ο Πασάς μισομειθυμένος.

— Άρρώστησε ο τραγουδιστής μας, τού ελπαν οί άλλοι μουσικοί.

— Άμάν, άρέντη μου! φώναξε ο τραγουδι-στής στον Πασά. Δός μου τήν άδεια νά πάω νά ήσυχάσω, γιατί πεθαίνω...

— Τι λείν αυτός; ρώτησε ο Πασάς τούρκικα τούς μπέηδες πού ελεγε γύρω του και τραγώπινε μαζί τους.

Ένας μπέης τότε του ξήγησε τί ελεγε ο τρα-γουδιστής κ' ο Πασάς του έδωσε τήν άδεια νά πάη νά ήσυχισ.

Ο τραγουδιστής ξεκίνησε νά βγ' έξω, κρα-τούμενος από τόν τοίχο, σάν γά ελεγε τήν ψυχ' στα δόντια. Μά ήταν βγήκε έξω άπ' τήν αϊλόπορτα του σεραγιού, άρχισε νά τρέχει σάν ξαρκάδι στους δρόμους του Γιαννίνου πρós τό δυτικό μέρος. Πέ-ρσας τό Κοιθαροπάζαρο, τόν Πλάτανο, τό χάνι του Κοιμπλίου και βγήκε όλότετα έξω από τήν παλιετα.

Όταν έφτασε στήν Προσκύνησι, στάθηκε κ' άγνάντεψε κατά τών κάμα. Άγναντεύοντας, ά-γναντεύοντας ελεγε μακρύν' μιά συνοδεία από κα-βαλλαρέους. Άνάμεσα στους καβαλλαρέους άστρα-φταν τρεις πέσοι με τά φλωροκατασμένα τους τ' άρματα και με τις χροσικεντημένες τους φρέμες και με τις χιονό-λινες φροτανέλλες τους και με τά στολισμένα γίλεκα. Ήσαν τά τρία άδέρφια, οί Ζιουλαταίοι, ο Χρήστος, ο Φώτης κ' ο Γιώτης, πού θά αεροσιάζονταν στον Πασά γιά νά τούς δώση άρματωλίκια, όπως νόμιζαν, ένώ πήγαιναν σάν τά παχιά ζούρια στο μακελιό.

Ο φρεταρωσστημένος τραγουδιστής σκέφτηκε νά τούς σπονάξη :

— Ποι αὐτε, μωρέ ακού! Σας περιμένουν τά τοιγέλια κ' ή κοράλλα του Πλάτανο...

Αλλά θά τόν έκινούσαν οί τζιχαντισάι, κ' έτσι και τό κερά-λι του θά κινδύνευε κ' ο σκοπός του δέν θά πετύχανε.

Η συνοδεία, όσο πήγαινε και ζύγωνε, όσο πήγαινε και ζύγωνε, κ' ή καρδιά του τραγουδιστή χτυπούσε δυνατά, σάν νάθελε νά ραγι-στή. Αίγες δρασκελιές έγούσαν άκόμα τόν τραγουδιστή άπ' τή συ-νοδεία με τούς τρεις Ζιουλαταίους, πού τούς περιέβαλλαν τά Κούρεντα και τά Ζαγούρια γιά τήν παλλημαρία τους.

Η συγκίνησή του, πού έβλεπε τά τρία άδέρφια, τούς τρεις τοιχοφρά-γους Σουλτανούς, νά πηγαίνουν έξ-ουσιαστοί και λαμπροσφρεμένοι στού θανάτου τήν άγκαλιά, κ' ή άδυναμία του πού δέν μπορούσε νά τούς τό π' ή, έσπύσαν σ' ένα τραγούδι, τραγούδι γλυκύφωνο, πού οί στίχοι του ήσαν παρμένα από διάφορα τραγούδια πού ήσαν νά τραγουδά στους γάμους και στα πανηγύρια και στις διασκέδασις των μπέηδων και των πασιδών του Γιαννίνου και τής 'Αρθανιτις. Κι ελεγε τό τραγούδι :

Γιά ιδέτε τρία άγγελικά κορμά κυ- (παρισσέμια)

αὐτά πάν' γιά τό μακελιό σάν σέ (πανηγύρι).

Γιά ιδέτε τρία άγγελικά πανέμορ- (ρα κεφάλια)

Η άπογραφή του Βουλκίως Γεωργίου του Α' ήταν ή-ταν νίος και μετά τήν άρτίειν του στήν 'Ελλάδα.

ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑΚΙΑ

Μιά φορά ο Θόδωρος Δηλιγιάννης βρισκόταν στα λουτρά της Αιδηγού. Ήταν η εποχή που δεν παραπήγαινε και πολύς κόσμος σ' αυτά.

Μιά μέρα ξέδιδρανε, μαζί με μερικούς φίλους του, στο χωριό ο "Άγιος, που είνε κοντά στα λουτρά, όταν, σ' ένα χάνι του δρόμου, παρατήρησε μερικούς χωρικούς που σινεσκέπτοντο. Έπειδή δε είχαν β-ποποτο ύψος, ο Δηλιγιάννης και οι φίλοι του τους πέρασαν για ληστές και σταματήσαν.

Έκείνοι, όμα τους είδαν, προχώρησαν προς αυτούς, έβγαλαν τα φέσια τους, τους χαϊρέτισαν, και ο πιο γέρος απ' αυτούς είπε, απο-τενόμενος στο Δηλιγιάννη :

— Καλώς ώρισατε, κύριε... ένομοτάραχα !

Ο Δηλιγιάννης διηγείτο κατόπιν συχνά το επεισόδιο αυτό, γελώντας με την καρδιά του.

— Δεν είχαν άδικο, έλεγε, νά μιλήσουν όπως μίλησαν. Ή άνω-τέρα άρχη, γιά την Παιδεία, δεν είνε ούτε ο ύπουργός, ούτε ο πρωθυπουργός, ούτε κανένας άλλος, έκτός από τόν... ένομοτάραχα!...

Μιά φορά ο Σωτήρης Σακελλαρόπου-λος, ο γνωστός παλιός Γηνασιάρχης τών Αθηνών, είχε υποσχεθί στο γνωστό κα-θηγητή της Ανωτάτης Σχολής κ. Σιγάλα ότι θα τόν δωρίζε στο ύπουργείο της Παιδείας. Γι' αυτό, όταν τόν συναντούσε, τού έλεγε :

— Χαίρετε, κύριε... τμηματάρχα !

Στο μεταξύ ή τύχη τού έφερε ώστε, με-τά τις εκλογές της 1 Νοεμβρίου του 1920, νά διορισθί ο κ. Σακελλαρόπουλος Γενι-κός Γραμματέας του ύπουργείου της Παι-δείας. Μεταξύ τών άλλων που τόν συνεζή-ησαν ήταν, φυσικά, και ο Σιγάλας.

— Λοιπόν, μείνε ήσυχος, τού είπε ο Σα-κελλαρόπουλος, ή θέσις σου είνε έτοιμη.

Αλλά ο καιρός περνούσε και ο διορι-σμός δεν εγινότανε. Ο Σιγάλας, ο οποίος δεν είχε πάρει και σία σούδα το ζήτημα της θέσεως, σηκώθηκε τέλος μιά μέρα και πήγε στο ύπουργείο.

— Πόθα νά σ' εύχαριστήσω, είπε στο Σακελλαρόπουλο.

— Γιατί ; τόν ρώτησε εκείνος. Ο διο-ρισμός σου δεν έγινε ακόμα !

— Πόθα νά σ' εύχαριστήσω, τού ά-πάντησε ο Σιγάλας, γιατί με... έπαφες πριν νά με διορίσης !...

Μιά μέρα πάλι ο Δήμαρχος Πατρών κ. Μπορσαφής, ρωτούσε τόν κ. Σιγάλα αν κανίξει.

— Δεν κανίξω, απάντησε ο κ. Σιγά-λας, αλλά λέω... ότι μου κανίξει !...

που θα στολίζουν αύριο τα μαύρα Λιθα- (ρίσια).

Δεν σ'α καλούν για χορό κι' ούτε γι' (άρματωλούς,

μόν' α'α καλούν για κοίμασκα...

Οι τζιχανταραίοι ήξεραν κάμποσα Έλληνικά, αλλά όχι και τόσα για νά πονηρούν από τα λόγια του τραγουδιού. Τα τρία αδέλφια όμως, που γνώ-αν τη φωνή του τραγουδιστή, γιατί είχε μεγαλώσει στο σπίτι τους, μόλις άκουσαν από τα λόγια του τραγουδιού την τύχη που τους περιέμενε στα Γιάννινα, κατόχτησαν άνησχα άναμιαξή των.

Με το ζήτημα συνεννοήθηκαν και, σέ μιά στιγμή, πετάχτηκαν μισ' από τους δέκα τζιχανταραίους που τους συνόδευαν και πήσαν φτεροπόδαροι τόν άνήρωρα τού βουνού που άγκαλιάζει τα Γιάννινα κι' όπου τα κοιρασμένα άλογα τών τζιχανταραίων δεν μπορούσαν νά τους πάρουν άπ' τό κοντό. Κι' όσο νά καταλάβουν οι τζιχανταραίοι τί είχε συμβή, οι τρεις Ζουλαταίοι είχαν γίνει άφαντοι.

Τήν άλλη μέρα τα τρία αδέλφια βρισκόταν άχρησμένα στο Νέο Σοφί κι' έβαν καραούλια μόν τους πατήση άξαρνα Τονοζιά άπ' τα Γιάννινα. Ένώ οι τζιχανταραίοι άναγέροναν στον Πασά πως τάχα οι Ζουλαταίοι ήσαν από καιρό φρενγάτοι από τό Νέο Σοφί.

Κι' ο τραγουδιστής γλεγοτραγοδούσε τώρα στί Λιθαρίτσινα, προο-στί στον Ένιν Πασά, τό γνή τοϋ Σατραζήμ, και σέ τούτους άλλους μετέδδες :

Διψούν οι κάμποι για νερό και τα βουνά για χόρι,
κι' οι Ζουλαταίοι τα σκυλιά για Τούρκικα κεφάλια...

Ένας μετέξ, που άκουσε τα λόγια του τραγουδιού, τού είπε :

— Τι λές αυτό, φρέ παληργιασθή ;
— Τό τραγουδι τό λέει, μπή μου, νά πάω το κατό σου, δεν τό λέω εγώ, άπο-κριθηκε τρομαγμένος ο τραγουδιστής, βλέ-ποντας πως πάρα πολύ είχε προχωρήσει.

— Αφού τό λέει τό τραγουδι, πές το κι' εσύ ! τού είπε ο μετέξ μισομειθυμένος και κατέβασε ένα άσημένιο τάσι γεμάτο ραζι.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΕΝΑ ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟ ΕΠΟΣ

Η ΑΛΗΠΑΣΣΙΑΣ

"Όπως ο "Όμηρος έγραψε την ε'Ιλιάδα, ο Κάμοσης την «Λυσιτανιάδα», ο Βιργίλιος την «Αινειάδα», έγραψε κι' ο "Αλδανός Χατζή Σαχρέτης την «Αλη-πασσιάδα». Ο Χατζή Σαχρέτης ήταν σύγχρονος τού "Αλη Πασσά, άνηκε στήν υπηρεσία του. Στήν «Αληπασσιάδα» του έξιμνει φυσικά τόν Τύραννον τών "Ιωαννίνων και κύριο του μέχρις υπερβολής. Από τό περίφημο αυτό έπος τού "Αλδανού ποιητού, τό άγνωστο στο πολύ Έλληνικό κοινό, δημοσιεύουμε έδώ μερικά άποσπάσματα.

Στό πρώτο γίνεται λόγος για τόν τρομερό Γιουσούφ "Αράπη, τόν όποιο έσκότωσε, ως γνωστόν, ο Καταστάνης :

Και τό λαλά τ' "Αλη Πασσά τόν λέν "Ισούφ "Αράπη,
μερόνυχτα στο τζίκι του αυτός δίνει τζεβάζι.
Σ' όσους καυγάδες έλαχε "Αλη Πασσάς άτός του,
τού βρισκόταν στο νύχι του κι' "Αράπης ο δικός του.
Αύτός τσακίζει κόκκαλα και πλάτες και παγίδια,
και κλέφτες σ' άγρια βουνά τους τρών τα μαύρα φρέδια.
Κι' οι μπέηδες της Ρούμελης βλιν τόν προσκυνούνε,
τό μαύρο χέρι τού λαλά τού τό γλυκοφιλούνε.

"Όταν θα βγή στί Τρίκαλα, οι κλέφτες
άπ' όλα τ' άγρια βουνά σκίζουν τη γή και
[τό μαθαίνουν,
[μπαίνουν.

Και στί ντερεβένια πουθενά δεν βλαιζούν
[οι ζοριμάδες,
τί τό σπαθί του πέρασε άμετροντες χιλιάδες.

Γιατί' είνε μαυροκέφαλος και θάνατο δεν
[γοάφει,
κι' όποιον νά βάνη στο σπαθί δεν κώνει
[πειδ νισάφι.

Δεν' ανυλογείται θάνατο, πως έχει νά πε-
[θάνη,
μηδ' ή γούρνα ή στενή στο νού του δεν
[τή βάνει.

"Αλη Πασσάς άφέντης του τόν έχει στο
[ναζάφι,
κι' έμπιστεμένον άνθρωπο και τίμο χασ-
[νατάρη.

Και στον έμπιά τ' "Αλη Πασσά αυτός ελ-
[νε μεγάλος,
και σ' όλα τα ούμοια του αυτός και δεν
[είν' άλλος.

Ακόμα και σ' άσκέρι του αυτός δίνει έ-
[σάφι,
κι' "Αλη Πασσάς δεν τόν ρωτά τί κάνει,
[μωρ' "Αράπη.

"Εχει θεωριά φαρμακερή και μαύρο τό κορ-
[μί του,
που τόν τηρά τόν άνθρωπο και σκάζει τη
[χολή του.

Κι' όποι νά πάη "Αλη Πασσάς, όπ'σ' αυ-
[τόν άφίνει,
και σ' όλα τα ούμοια του αυτός παίρνει
[και δίνει.

Στό δεύτερο άποσπασμα γίνεται μνεία της
τρομερής σφαγής που έγινε στήν Πρέβεζα, υπό
των Τούρκων τού "Αλη :

"Ως τούτος θρήνος γέννηκεν ένεινη την ή-
[μέρα,

Μανάδες με μικρά παιδιά κι' αυτές άλημονόσαν,
όσαν την ώρα ή φονιάς το Χάος κατεστράσαν.

Και τα μαζούμια παιδιά ποίχαν στί γονάτα τους.
Μανάδες δεν εγνώριζαν νά πουνε τί βλάτι τους.

"Ο,τ' έκαμε στήν Πρέβεζα κανείς δεν τόχει ζήσει,
που πέφτει μισ' στή θάλασσα τό αίμα σάν ποτάμι.

"Αλη Πασσάς έπρόσταζε τους σκλάβους νά τους πιάη
στήν Πρέβεζα προΐόντες σόακι στο σοκάκι.

Βάι, βάι, ναμένη Πρέβεζα, πως ήσαν πανευμένη,
και τούσα καταντήματα στί αίματα ναμένη !

Οι κλέφτες τούπεσαν φάιν και ράι δεν τους δίνει,
όσ' ήσαν στήν Πρέβεζα μηδ' ήσαν δεν άφνει.

Γιατί σου ήρε, Πρέβεζα, άρα τό κεφάλι,
και τούσα σελιμωδίζαταν βλιν, μικροί - μεγάλοι :

"Αλη Πασσάς στήν Πρέβεζα τούτο νήμα δίνει,
ζώρτε κορμά - παύνη μωρές, δεν και' έλεησάνη.

Περσούς σκλάβες έπισσε, χοιρίσια και νημάδες,
και στέλνει στήν "Αδωνάτι άμειροτες χιλιάδες.

Πολλές μανάδες χροίσαν από τίς θυσιαρές
για νά γράσουν στο ντουλά κι' ένεινες τίς μωρές

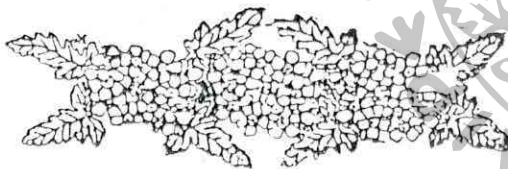
πολλά παιδιά που χροίσαν από τους πατε-
[ράδες

και τους χροτούν στί Γιάννινα σάν μωρούς
[ζωοτάδες.

Πολλές γυναίκες χροίσαν κι' αυτές από
[τους άντρες
και βλάζουν σάν τα πρόβατα και σάν τ' άγ-
[γίαι στίς μάντρες.

Ο "Αλη Πασσάς
(Εικόν' έξίνου περιηγητού)

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΤΤΗΣ

Ένα χειμωνιάτικο δειλινό, που κολυμπούσε σ' άπεραντή φωτοθάλασσα, δυ' κβάχαλαίτοι συναπαντήθησαν στην «Προσκύνηση», έξω από τὰ Γιάννινα. 'Ο ένας έβγαίνει, κι' ο άλλος έμπαινε στην πολιτεία. Έκείνος που έβγαίνει είταν ρωμιός, κι' ο άλλος που έμπαινε είταν τουρκός.

Άπάνω στο συναπάντημα, ο ρωμιός χαιρέτησε τόν τουρκο, άλλ' ο τουρκός προσπέρασε χωρίς νά τόν αντιχαιρέτησ. Θύμωσε ο ρωμιός κ' έγεινε φωτιά και γύρισε άμέσως τó άλογο του νά τόν ακολουθήτῃ και νά του ζητήσῃ πίσω τó «χαιρετισμό», όταν βλέπει τó άλογο του τουρκου νά ξαπνίζεται, και τόν τουρκο κρεμασμένο με τó ένα ποδάρι από τόν αναβολέα του σαμμεαριού.

Τó άλογο άρχισε νά κοντιρίχνε και νά κλωτσά, τραβώντας τó δρόμο πρὸς τὰ Γιάννινα και σέρνοντας σβάρνα τόν τουρκο καταγής. Φώναζε με όλκ του τὰ δυνατά ο τουρκός γιά νά σταθῇ τó άλογο και τó βλαστημούσε, αλλά τó άλογο τραβούσε με την ίδια όρμη με την ίδια κακοκεφαλιά, πρὸς τὰ μέσα της πολιτείας. 'Ο δρόμος εύτυχως είταν χωματερός και δεν ύπόφερεν ακόμα τόσο πολὺ ο τουρκός, άλλ' ο κίντυνος θάρχιζε ύστερα από λίγα βήματα, όταν τó άλογο θάπαιρνε τόν κατήφορο, πού ο δρόμος είταν γεμάτος πέτρες και λακκώματα.

Τά άλογο τραβούσε και τραβούσε κακοκέφαλο κι' ο τουρκός σβηνίζονταν τὰ προύματα και φώναζε και βλαστημούσε και προσπαθούσε με τὰ χέρια του νά προφυλάξῃ τó πρόσωπο, κι' ο ρωμιός τόν κύτταζε, τόν κύτταζε, χωρίς νά αίστάνεται ούτε χαρά, ούτε λύπη, κι' αὐτή ή ουδέτερη κατάσταση τόν είχε καρφωμένο άπάνω στο άλογο χωρίς νά πάῃ ούτε έμπρός, ούτε πίσω. Τέλος ο τουρκός στην άπελπισία του πάτησε τó διάβολο και φώναζε μ' όση δύναμη είχε μες στά στήθια του :

— Βοήθεια ρωμιέ !

‘Ο ρωμιός, αν κι' είταν πειραγμένος από τόν τρόπο του τουρκου, πού δεν αντιχαιρέτητε, όταν όμως τόν άκουσε νά-τού ζητήῃ βοήθεια, λησμόνησε τó πάθος, πού κάθε ρωμιός έχει στην καρδιά του μέσθ γιά τόν κάθε τουρκο, κι' έκαμε νά κινηθῇ, αλλά πάλι του φαίνονταν άφύσι-

κο, ρωμιός αὐτός νά γλυτώσῃ τούρκο ! 'Ηθελε και δεν ήθελε νά κάμῃ τó καλό. Μιά μεγάλη δύναμη τόν έσπρωχνε πρὸς τὰ έμπρός, και μια άλλη τόν τραβούσε πρὸς τὰ όπίσω. Τό άλογο ως τόσο προχωρούσε ολόενα, και πολὺ λίγα βήματα χωρίζαν τόν τουρκο από βέβαιο θάνατο.

Σ' αὐτό άπάνω, φώναζε πάλι ο τουρκός με κλάμενο παράπονο :

— Στο Χριστό σου, ώρ ρωμιέ, γλύτωσέ με ! και πάρε μου, ότι θέλεις !

‘Ο έξορκισμός αὐτός τώρα είταν από τούς ιερωτέρους. Δεν προσκαλούσε πλειά ο τουρκός τó ρωμιό, άλλ' ο τουρκός τó Χριστό, κι' ο ρωμιός έπρεπε νά δείξῃ τή δύναμή του, και τή στιγμή, πού τó ζαλήμικο τó άλογο πατούσε με τὰ μπροστινά του στόν κατήφορο κι' ο τουρκός έμπαινε στο βασίλειο του θανάτου, κι' ούτε κι' ο ίδιος κατάλαβε πώς, έβγαλε τήν πιστόλα του, από τή μέση, τή ζυγιάσε, τραβήσε τó σκάνταλο, φωτιά και καπνός ανακατεύονται μ' ένα-αμπάμ ! » μαζί και τó ζαλήμικο κι' άγριεμένο τ' άλογο σωριάστηκε κατά γής !

Πέφτοντας τ' άλογο, ο τουρκός ξεθηλύνωσε τó ποδάρι του από τόν αναβολέα και σηκώθηκε γεμάτος χώματα. Άρχισε νά τινάζεται και ν' αναθεματίζει γιά τόν κίντυνο πού τραβήσε. ‘Ο ρωμιός όμως, χωρίς νά αισθάνεται εκείνη τήν ιερή και γλυκειά εύχαρίστηση, πού αισθάνεται κανείς όταν γλυτόνῃ άνθρωπο, ένα πλάσμα του Θεού, γύρισε άμέσως τó άλογο του και εξακολούθησε τó δρόμο του, όταν άκούῃ από πίσω του τόν τουρκο νά φωνάζῃ.

— Στάσου, ώρ ρωμιέ, νά γνωριστούμε ! Σου χρωστῶ τή ζωή μου κι' εγώ και τó σπίτι μου !

‘Ο ρωμιός σταμάτησε, χωρίς νά θέλῃ, κι' ο τουρκός φτάνοντας του είπε με φωνή, πού έβγαине μες από τὰ ριζοκάρδια του

— Σκύψε νά τῇ φιλήσω, άδερφέ ! Με γλύτωσες από τó στόμα του χάρου !

‘Ο ρωμιός έσκυψε ξεκαρδία, ύπακούοντας σέ μι' άγνωστη δύναμη, κι' ο τουρκός τόν φίλησε μ' όλη του τήν καρδιά κ' έκλαψε από εύγνωμότητα, λέγοντάς του :

— Πώς σέ λέν; Πέ μου πώς σέ λέ ;

— Χρῆστο Ζουλάτῃ με λέν !

Του άπολογήθηκε ο ρωμιός μ' εκείνη τήν περηφάνεια πού δίνει ένα τιμημένο και δοξασμένο όνομα.

— Κι' εγώ Ζουλάτῃς είμαι, του άπολογήθηκε ο τουρκός με χαρά. Με

λέν Μωαμέτῃ Ζουλάτῃ . . .

— Είσ' από τó Σκλιάθι ;

— Είσ' από τó Σούλι ; τόν τῆσε στήν ίδια στιγμή κι' ο Μωτῆς και χωρίς ν' άποκριθῇ ο στο ρώτημα του άλλου, κι' οι δυό μ' ένα στόμα :

— Είμεστε ξαδέρφια !

— Είμεστε ξαδέρφια !

‘Η άποκάλυψη αὐτή τούς πῆνε και τών υιωνών κατάπῃ. Συνήρθαν, κουβέντιασαν καμπόσο τώντας ο ένας τόν άλλο γιά κατάστασή του, κι' ύστερα άπορετήθηκαν μ' άγκαλιάσματα και λήματα και τραβήσαν. ο καθένα δρόμο του. άλλ' ο Χρῆστος, σ' είχε λημονήσει κάτι ακόμα, γι' πάλι τó άλογο του και φώναζε Μωαμέτῃ.

— Ξάδερφε ! Ξάδερφε !

Γύρισε ο Μωαμέτῃς και του άλογήθηκε.

— Τί όρίζεις, ξάδερφε ;

— Έλα δώ μια στιγμή, του ο Χρῆστος.

‘Ο Μωαμέτῃς πῆγε κοντά του ο Χρῆστος, βγάζοντας τή φλωρεπνισμένη του τήν πιστόλα, πο χτυπήσει μ' αὐτή τó ζαλήμικο άλογο, του είπε :

— Σου τῇ χαρίζω γιά νά θυμάτῃ σημερινή τήν ήμέρα . . .

‘Ο Μωαμέτῃς τήν πῆρε χαρόνος και στή στιγμή έβγαλε τή δ του και του τήν έδωκε, ως άντλαγμα, λέγοντας :

— Πάρε και σύ τή δική μου, νά θυμάσαι πώς μ' έσωσες . . .

— Άδειασέ τη πρώτα, του είπ Χρῆστος, κι' ύστερα δός μου τη . . .

— Συμπάθειο, τó λησμόνησα .

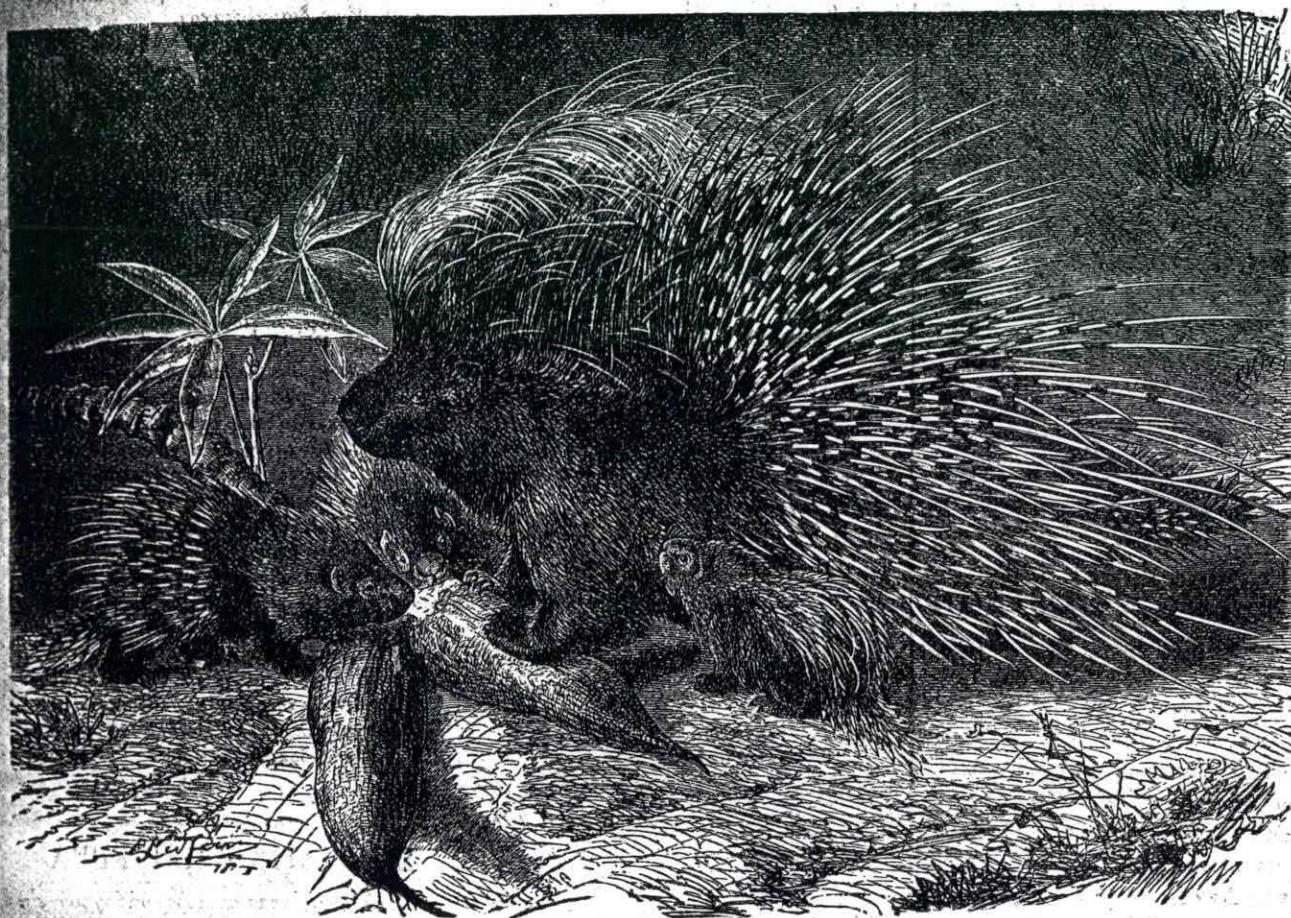
Άπολογήθηκε ο Μωαμέτῃς κι' μέσως σήκωσε τó λύκο και τήν δειασε στόν άγέρα, κι' ύστερα τήν έδωκε.

‘Ο Χρῆστος τήν πῆρε μ' εύχαρίστηση, τήν έβαλε στή ζώνη του και ματαξέχωρίστηκαν, τραβώντας ο έν για τó χωριό του, κι' ο άλλος γιά Γιάννινα.

Β' Παλιά ιστορία

Άλήθεια πολὺ παράξενο θά φανεται τó νάνε ξαδέρφια ένας ρωμι μ' έναν τουρκο. Και όμως είταν ληθινά ξαδέρφια ο Χρῆστος κι' Μωαμέτῃς συναμεταξύ τους. άλλ' άλλαξοπισία τούς είχε άπομακρύνε τόσο πολὺ, πού αν δεν τύχαινε αὐτá περιστάτικá νά τούς άνταμώσῃ γιά νά γνωριστουνε, δε θά γνωρίζονταν ποτέ συναμεταξύ τους ο Χρῆσ-

Ἀπὸ τὸν Ζωολογικὸν Κήπον τοῦ Φαλήρου.

Ῥοστρίγγξ

Ζουλάτης, μετὰ τὸ Μωαμέτη Ζουλάτη.

Εἶναι παλιὰ ἱστορία τῆς ξαδερφοσύνης τῶν τούρκων Ζουλαταίων μετὰ τοὺς ρωμιούς Ζουλαταίους. Μιὰ φορά... ἑκατὸν πενήντα χρόνια πρὶν, ὅλοι οἱ Ζουλαταῖοι εἶταν ἓνα σπῖτι, πολὺ μεγάλο καὶ ξακουστὸ, ἀκέρια φάρα, μ' ἑκατὸν πενήντα ὀνοματάιους καὶ πρᾶπάνω. Σαράντα τρία τούφεκια ἔβγαζε ὅλη ἡ φάρα σ' ὅρα ἀνάγκης τότε... Πίστευαν ὅλοι τὸ Χριστὸ κι' εἶταν ἀπὸ τοὺς καλλίτερου ρωμιούς τοῦ χωριοῦ Ζουλατῶν τῆς Λιαπουργιάς, λίγο παραπάνω ἀπὸ τὴ Χειμάρρα.

Μιὰ δισεφτη χρονιά εἶχε πέσει μεγάλη πείνα στὸν τόπο, καὶ κοινὰ στὴν πείνα εἶρθε κι' ἡ σαρκαστὴ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων μετὰ σαράντα τρεῖς μέρες νηστεία. Ὁ κόσμος ἦρθε σὲ μεγάλη ἀνάγκη καὶ στενοχώρια ἀπὸ τὴ νηστεία, γιατί τοὺς ἔκοψε τὸ γάλα καὶ τ' αὐγὰ, καὶ ζήτησαν ἄδεια ἀπὸ τὸ Δεσπότη ν' ἀρτυθοῦν. Ὁ Δεσπότης νομίζοντας ὅτι μιὰ τέτοια ἀπόλυση θάφερνε σὲ συνάφεια τοὺς ρωμιούς μετὰ τοὺς τούρκους καὶ μ' αὐτὴ τὴ συνάφεια εὐκολώτερα θὰ γίνονταν οἱ ρωμιοὶ τούρκοι, δὲν ἔδωκε τὴν ἄδεια ν' ἀρτυθοῦν. Τὸ χωριὸ θύ-

μωσε, τὸν ἔβρισε, ἄρχισε ν' ἀρταίνε-ται, ὁ Δεσπότης τοὺς ἀφώρεσε κι' αὐτοὶ ἀρνήθηκαν τὸ Χριστὸ, ποῦ τοὺς ἐμπόδιζε τὸ φαγητὸ, καὶ πῆγαν μετὰ τὸ Μωαμέτη, ποῦ δὲν τοὺς ἐμπόδιζε τίποτε κι' ἔγειναν ὅλοι τούρκοι καὶ μόνον ἓνα σπῖτι, τὸ σπῖτι τῶν προπαπούδων τοῦ Χρήστου Ζουλάτη καὶ τοῦ Μωαμέτη Ζουλάτη, σπῖτι πρωτόσπιτο καὶ θεοφιλοῦμενο, δὲν παραδέχτηκαν ν' ἀρνηθοῦν τὴν πίστι τους, κι' ἐπειδὴ δὲν μπορούσαν νὰ μείνουν πλεὶς στὸ τουρκεμένο χωριὸ τους, ξέθαψαν τὰ κόκαλα τῶν πεθαμμένων τους, πῆραν τὲς εἰκόνες, ἔκαψαν τὴν ἐκκλησιά τους, τὰ σπῖτια τους, τὲς καλύβες τους, τὰ χειμᾶδια τους καὶ τὰ μανδριά τους, ρόρτωσαν τὸ βίό τους, τὰ μικρά τους, τὲς κόττες τους, τὲς γάτες τους, ἔβαλαν μπροστὰ τὰ γιδο-πρόβατά τους, τὰ γελᾶδια τους, τ' ἄλογο φόρτᾶ τους καὶ τὰ σκυλιὰ τους καὶ τράβησαν τὸν κατήφορο γιὰ τὴν Τσαμουριά καὶ καταστάθηκαν δυο-τρὲς μέρες μακριὰ, πέρα ἀπὸ τὸν Καλχημὲ στὸ Παράμυθουτικὸ, σ' ἓνα ἐρημοχωριὸ, ποῦ λέγονταν Σκλιαβί.

Αὐτὸ τὸ μέρος εἶταν ἄλλοτε χωριὸ μ' ὅλα του τὰ χρειζόμενα:

νερό, χωράφια, λειβάδια, λόγια κι' ἀπάνεμο, γιὰ νὰ ξαναγένῃ παλιὸ. Ἐχτίσαν ἀμέσως σπῖτια, καλύβες καὶ τὴν ἐκκλησιά, ἔστησαν τὰ χειμᾶδια καὶ τὰ μανδριά κι' ἔρκιασαν καὶ τὸ νούργιο χωριὸ καὶ περνοῦσαν καλὰ. Δὲν πέρασαν ὅμως δέκα—δέκα πέντε χρόνια κι' ἄρχισαν καὶ στὸ Τσιτάμικο νὰ τουρκεύουν. Ντερβισιᾶδες καὶ σι-ἐχίδες περιεφέρονταν τὰ χωριά καὶ κήρυχναν ὅτι ἡ τούρκικη ἢ πίστη εἶνε καλλίτερη ἀπὸ τὴν ρωμαϊκὴν. Κι' ὁποῖος πιστεύει στὸ Μωαμέτη ἔχει κερδισμένο τὸν παράδεισο καὶ σὲ τοῦτον τὸν κόσμον καὶ στὸν ἄλλον, ἔχει δόξες καὶ τιμὲς καὶ μπορεῖ νὰ τρώῃ πάντα ὅ,τι θέλει, χωρὶς νὰ φοβᾶται τὲς σαρκαστὲς, τὲς Τετάρτες καὶ τὲς Παρασκευές. Κι' ἀλήθεια, ὅσοι ἀρνοῦνταν τὸ Χριστὸ καὶ πίστευαν τὸ Μωαμέτη, εἶχαν ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου... ἔκαναν ὅ,τ' ἤθελαν, κι' εἶχαν ὅλους τοὺς ρωμιούς στὴν ὑποταγὴν τους, γένονταν ἀγάδες, μπέηδες, ἀρεντάδες καὶ πασιάδες, εἶχαν νὰ τρῶν καὶ νὰ πίνουν ἀπὸ τοὺς κόπους ἐκείνων, ποῦ δὲν ἀρνοῦνταν τὸν Χριστὸ, ζοῦσαν χωρὶς νὰ δουλεύουν καθόλου, κι' ἔκοβε τὸ σπαθί τους ἀπὸ ὅλες τὲς μερίες, ἐνῶ

όσοι έμεναν πιστοί στη χριστιανω-
σύνη δέν είχαν μέρα στον κόσμο
καί ζούσαν καταφρονεμένοι κάτω από
τό τούρκικο σπαθί.

Έτυχε σ' εκείνη την εποχή οι
Ζουλαταίοι νά είναι μοιρασμένοι σέ
δύο κόμματα. Τό ένα κόμμα— τό
μεγαλειότερο— είταν μέ τόν άρχηγό
της φέρας, τόν καπετάν Πάντο, γέ-
ροντα όγδοήντα χρονών κι' άπάνω,
κι' ό άνεπίδός στό πείσμα του θείου,
καί γιά νά γείνη μεγαλειτερός του,
προσκάλεσε τούς Ντερβισιάδες καί
τούς Σιέχιδες. άρνήθηκε τό Χριστό
μέ όλα τό κόμμα του, πίστεψε στό
Μωαμέτη καί έγεινε τούρκος, ώνομά-
στηκε Φεζζή-άγας!

Έπε αι τό τέλος)

ΒΑΣ. ΕΙΣ

ΠΡΙΓΚΗΠΕΣ

ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΙΣ

Ό μεγαλειότερος των βασιλικών
κυνηγών είνε ό Έδουάρδος της Άγ-
γλίας. Ούτος νεαρός ών έκυνήγει εις
τάς Ινδίας τίγρεις, έκ των όποιών
έφόνευσεν εις μίαν ημέραν έννέα με-
• ούτον έρχεται ό αυτοκράτωρ της
Γερμανίας, ό βασιλεύς της Ιταλίας
καί ό πρόεδρος Λουμπέ καί ό Βασι-
λεύς της Δανίας.

X

Ό Τσάρος της Ρωσίας έχει έ-
κατόν περίπου άνάκτορα καθ' όλην
τήν έκτασιν του άχανούς κράτους του.
Εις τούς σταύλους του διατηρεί
πλέον των πέντε χιλιάδων ίππων
καί είνε ιδιοκτήτης πλέον των 50000
προβάτων καί βοών.

Λέγεται, ότι δέν γνωρίζει ούτε
τό ήμισυ των άνακτόρων του, καί-
τοι όλα διατηρούνται μέ πλήρες
προσωπικόν άμοιβόμενον αυτοκρατο-
ρικώς. Έν τῷ μεταξύ οι Μουζίκτοι
εις τούς όποιους πλειστάκις λείπει ό
έπιούσιος, εξακολουθούν νά τόν άπο-
καλούν «μικρόν πατέρα»

X

Η Βασίλισσα της Ολλανδίας καί
ό Σουλτάνος της Τουρκίας είνε οι
μόνοι κυρίαρχοι του κόσμου, οι ό-
ποιοι δέν πίνουν ούδέν πνευματώδες
ποτόν.

X

Ό μικρός πρίγκηψ Μίκη, έγγο-
νος του Ιάπωνος Μικχίου καί μι-
κρός διάδοχος της χώρας των Χρυ-
σανθέμων, εισέρχεται εις τό τέταρτον
έτος της ήλικίας του.

Είπε τό πρώτον Ιαπωνικό πριγ-
κηπόπουλο, τό όποτον άνατρέφεται
Εύρωπαϊστί από της γεννήσεώς του

Καί τά μαλλιά του άκόμη δέν έξυ-
ρίσθησαν, αφού αύτή ή καθιερω-
μένη συνήθεια έχει.

X

Η νεαρά Δούκισσα του Μάρλ-
μπορφ είνε σφαιρήστρια πρώτης δυ-
νάμεις. Άγαπή τόσον πολύ τό
μπιλιάρδο, ώστε καθημερινώς προσ-
καλεί φίλας της νά συμπαιξουν.
Έχει ώσαύτως την μανιάν νά συ-
νάξη περιέργα ζῶα, τηρούσα άπο
κλειστικώς ζωολογικόν κήπον δι' έ-
αυτήν.

X

Πολλά λέγονται έν Ρώμη περί
της καλωσύνης του Πάπα.

Όταν ή ο άπλους έφημέριος εις
έν χωρίον, έπέσεν εκεί χολέρα. Ό
ρόβος είχε καταλάβει όλους. Οι νε-
κροθάπται δέν ήννόουν νά σκάψουν
λάκκους διά τούς νεκρούς. Καί ό τότε
πτωχός έφημέριος έσκαπτε καί ήνοι-
γε τάφους μόνος του. Οι χωρικοί
τόν έλάτρευον καί τόν ένθυμούνται
άκόμη.

X

Όταν ό αυτοκράτωρ Γουλιέλμος
ταξιδεύη εις τό έσωτερικόν του
Κράτους του, γίνεται δι' αύτόν λε-
πτομερής λογαριαμός των μιλλίων,
τά όποια διέτρεξε, καί ό αριθμός των
άμαξών, αίτινες έχρησιμοπιήθησαν
δι' αύτόν καί την συνοδείαν του.
Υπολογίζεται ότι πληρώνει εις τούς
Πρωσσικούς σιδηροδρόμους έτησίως
περί τάς 5000 λίρας.

ΜΑΓΙΚΑ

Ένα κάθε εβδομάδα. — Πώς
θά γίνεται όλοι μάγοι

(Από τά μυστήρια της έπιστή-
μης της μαγείας)

Είνε άληθές ότι ή εποχή των θαυμά-
των παρήλθεν· άλλ' είνε επίσης άληθές
ότι διανύομεν την εποχήν της ψευτιάς
καί της άπάτης. Καί αν θαύματα δέν
έκτελούνται πλέον εις την πραγματικό-
τητα, μέ την βοήθειαν όμως των δύστού-
των αξιολόγων μέσων εμπορεί κανείς, εις
άπλοϊκούς τουλάχιστον όφθαλμούς, νά
φανή πραγματικώς θαυματοργών. Καί
θά σάς διδάξω έν τοιούτου είδους θαύμα,
πρὸ τοῦ όποιου έκ πρώτης όψεως θά ενό-
μιζε κανείς έκμηδενίζόμενον τό περίφη-
μον της Κανά της Γαλιλαίας.

Προσκαλείτε κάποιον νά συγγευματί-
σετε καί έχετε εις τό τραπέζι σας δύο
φιάλας, μίαν πλήρη οίνου καί άλλην ύ-
δατος. Όταν ό ξένος σας διψάση καί χύ-
ση νερό εις τό ποτήρι του θά έκπλαγῇ
βλέπων, καί μη πιστεύων εις τούς ό-
φθαλμούς του, τό ύδωρ μετατρέπομενον
εις εύχρουν έρυθρόν οίνον. Αν κατόπιν

θέλει νά δοκιμάση τόν οίνον της φιάλη-
θά τρίψη άλλην μίαν φοράν τούς όφθαλ-
μούς του βλέπων τόν οίνον μεταβαλλόμε-
νον εις ύδωρ διαυγέστατον.

Τό διπλούν αύτό θαύμα της Κανά δέ-
οφείλεται φυσικά εις την θαυματοργική-
σας δύναμιν, άλλ' εις χημικάς ιδιότητα
μερικῶν ουσιῶν.

Διότι τό κρασί τό όποϊον παρεθέσται
εις την τράπεζάν σας πρὸς τιμήν τοῦ ξέ-
νου σας κάθε άλλο είνε παρά ό γλυκύ
ζωμός τοῦ φυτοῦ τοῦ Βάκχου. Μία λίτρο
ύδατος εις τό όποϊον διαλύσατε 1 γραμ-
μάριον υπερμαγγανικοῦ καλίου καί δύο
γραμμάρια θειικοῦ δξέος θά παρουσιάσουν
—εις τό βλέμμα μόνον—οίνον ζηλευτοῦ
χρώματος. Εις τόν πυθμένα τοῦ ποτη-
ρίου έχουν άφεθῇ έκ των προτέρων όλί-
γαι σταγόνες ύδατος μεμιγμένου μέ τας
ουσίας ταύτας, αίτινες άποτελοῦν την θαυ-
ματούργον δύναμιν ή οποία θά τό μεταβάλ-
η άκαριαίως εις ύδωρ διαυγέστατον,

Όσον διά τό νερό, αύτό θά είνε μίγ-
μαῦδατος καί οίνουπνεύματος· εις τό ποτή-
ριόν σας έχετε άφήσει έλαχίστην ποσότητα
έρυθρου της άνελίνης, τό όποϊον διαλυό-
μενον τάχιστα εις τό μίγμα τό μεταβάλ-
λει, —κατά την θέαν· πάντοτε—εις πρώ-
της τάξεως κ ο κ κ ι ν ε λ ι

Αύτά είνε τά μυστικά τοῦ θαύματος.

Τάς αναγκαίας ουσίας εύρίσκετε αντί
όλίγων πενταλέπτων, εις όλα τά φαρμα-
κεία. Όποτε δοκιμάσατε.

•Ο μάγος

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Κατά τούς στατιστικούς υπάρχουν εις
όλων τόν κόσμον 10,932,770 Έβραίοι.
Έκ τούτων έν Ρωσία υπάρχουν 5,189,401,
έν Αυστρία 2,076,387, έν Αμερικῇ 1,253
218, έν Γερμανίᾳ 586,948 καί έν Τουρ-
κία 466,381.

Η όλική παραγωγή της παγκοσμίου
ζαχαρώς άνέρχεται εις 2,000.000 έτη-
σίως. Τά 9/10 της παραγωγῆς ταύτης γίνον-
ται έκ ζαχαροκάλαμου έκ τοῦ όποιου
άπαιτοῦνται 25,000,000, όπως παραγάγουν
τήν ειρημένην ποσότητα.

Εις την προσεχῇ έκθεσιν της Βέρνης
θέλουν παρουσιασθῇ 1785 διάφορα είδη
λουκανίκων

Κατά τας στατιστικάς υπάρχουν 1576
διάφορα καί διακεκριμένα είδη έπαγγελ-
μάτων εξασκούμενα έν Λονδίῳ καί τοῖς
περιχώροις.

— Έν έγένετο ούδεμία επανά-
στασις ή πόκεμος έναντιον των Τούρ-
κων εις τάς όποιās νά μη λάβῃ έ-
νεργόν μέρος καί κατά τό 1821, έμά-
χητο εις τάς τάξεις των Έλλήνων.

Προ έτών είχεν επισκεφθῇ καί
τάς Αθήνας.

— Έωρτασε την έκατονταετηρί-
δα του, ως στρατιώτης, ό γηραιός
έμπορος Στοιάν Κηκίτς Κουτρίν, έν
Νήσση της Σερβίας. ήλικίας 116
έτών,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΤΤΗΣ

(Συνέχεια και τέλος)

Ἀντήχησε τότε τὸ χωριὸ ἀπὸ τὰ νταούλια τῶν Ντερβισιῶδων καὶ τῶν Σιεχηδῶν.

Βλέποντας ὁ καπετάν-Πάντος, ὁ θεὸς του, αὐτὴ τὴν κατὰστασιν, τὸν κατάρσθηκε, φορῶντας ἀνάποδα τὰ φορέματά του, καὶ μὴ μπορῶντας νὰ ζήσει πλεῖον στὸ ἴδιον χωριό, καὶ νὰ βλέπῃ τὰ σπλάχνα του τουρκεμένα, ἔμασε τὸ κόμμα του, τὸ βιό του ὅλο, ζωντανὸ καὶ ἀζώντανον, καὶ τὲς εἰκό- νες, ἔκαψε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ σπί- τια, τὰ μυντριά καὶ τὰ χειμωδιά, ξέθαψε τὰ κόκκαλα τῶν πεθαμμένων καὶ τράβησε γιὰ τὴν Πάργα. Αὐτοῦ ἔμεινε ἡ μισὴ ἡ φάρα καὶ ἡ ἄλλη ἡ μισὴ τράβησε στὸ Σούλι. Ἐκατὸ χρόνια ὕστερα, ὅταν τὸ Σούλι χαλά- στηκε ἀπὸ τὸν Ἀλῆ-Πασῖν τὸν Τε- πελενιώτη, ὅσοι Σουλιῶτες Ζουλα- ταῖοι εἶχαν γλυτώσει ἀπὸ τοὺς πο- λέμους, πῆρυν ὅ,τι εἶχαν καὶ γλύ- τωσαν στὴν Ἀγιο-Μαύρα, καὶ μὴ μπορῶντας καὶ ἐκεῖ νὰ ζήσουν, γύρι- σαν πίσω στὴν Ἠπειρο, τράβησαν πρὸς τὸ Κουρεντινὸ, καὶ ἐκεῖ στὲς ὄχ- τες τοῦ Καλαμᾶ ἔχτισαν καινούργιο χωριό, ἔχοντας πάντα στὴν καρδίαν τοὺς τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ οἱ Σκλησιῶτες οἱ Ζουλαταῖοι ζοῦσαν, δὲν ταραχθῆκαν καθόλου ἀπὸ τὸ χω- ριὸ τους, ἀφόντας εἶχαν τουρκέψει.

Πέρασαν ἀπὸ τότε χρόνια πολλὰ καὶ οἱ Ζουλαταῖοι οἱ τοῦρκοι μετὰ τοὺς Ζουλαταῖους τοὺς ρωμιούς δὲν εἶχαν καμμιὰ σχέση καὶ καμμιὰ γνωριμία, καὶ οὔτε ἀντιμῶθηκαν ποτὲ καὶ μο- νυχᾶ ἡ περὰδοση τῆς κοινῆς οἰκογε- νειακῆς ἱστορίας περνοῦσε ἀπὸ πα- τέρα σὲ παιδί, καὶ ἀπὸ παιδί σ' ἀγ- γόνι, καὶ ἤξεραν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὅτι κρατιῶνταν ὅλοι τοὺς ἀπὸ τοῦ Ζου- λαῆτος τῆς Λιμπουριᾶς, καὶ ὅτι ἄλλοι τουρκεψαν στὸ Σκλησιό, καὶ ἄλλοι ἐγ- κατεστάθησαν στὴν Πάργα καὶ στὸ Σούλι, καὶ ἀπὸ τὸ Σούλι στὸ Κου-

1 Τὰ νταούλια εἶναι τὸ μουσικὸ ὄργανο γιὰ κάθε θρησκευτικὴ ἐορτὴ τῶν Μωαμε- θανῶν. — 2 Στὴν ἱστορίαν τοῦ Σουλι καὶ τῆς Πάργας ὑπὸ Χ. Περραιβοῦ μνημονεύε- ται ἡ φάρα τῶν Ζουλαταίων. — 3 Τὸ μέρος ποὺ ἐγκατεστάθησαν οἱ Ζουλαταῖοι ὀνομά- ζεται Σούλι. — 4 Σῶζονται λείψανα τῆς φάρας τῶν Ζουλααίων καὶ ἀπὸ τὸν κλάδον τῆς Πάργας καὶ ἀπὸ τὸν κλάδον τοῦ Σου- λιοῦ. Οἱ Παργίνοι Ζουλαταῖοι φέρουν ἰσόμα καὶ τ' ὄνομα, ἐνῶ οἱ Σουλιῶτες Ζουλαταῖοι τῶσαν τ' ὄνομα, καὶ ἔχουν ἄλλα νεώτερα ὀνόματα.

Ἡ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀρικνουμένη ἐνταῦθα μεγάλη ἡθοποιὸς
Σίρρα Βερνιό

ρεντινὸ, καὶ πρώτη φορὰ, ποὺ ἀντι- μῶθηκαν καὶ μίλησαν τουρκοζουλά- της μετὰ ρωμιοζουλάτη καὶ γνωρίστη- καν, εἶταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέραν, ποὺ ὁ Χρῆστος ὁ Ζουλάτης γλύτωσε μετὰ πιστολὰ τὸ Μωαμέτη τὸ Ζουλάτη, τὴ στιγμὴ, ποὺ τὸν σβάρνιζε τὸ ἄ- λογοῦ του κρεμασμένον ἀπὸ τὸ πο- δάρι, στὴν «Προσκύνηση» ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

γ'. Ἐξω ἀπὸ μὴν πίστη ἀδέρφια

Κῆμποτες βδομάδες ὕστερα ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν ἡμέραν τοῦ γλυτωμοῦ του, ὁ Μωαμέτης ὁ Ζουλάτης πῆρε καμ- μιὰ δεκχρία ξαδέρφια του τουρκοζου- λαταίων γιὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ σω- τῆρά του τὸ Χρῆστο Ζουλάτη καὶ νὰ γνωρίσῃ καὶ τὸ λοιπὸ συγγενολόγι. Στὴ στιγμὴ σφάχτηκαν γιὰ τοὺς τουρκοζουλαταῖους τραχιά καὶ κραι- ρα, ὅλο τὸ σπίτι ἀνταλλάχθηκε ἀπὸ χαρὰ, οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια εἴ- ταν ἀδιάκοπα, τὰ χροῦμένα του-

φέκια ἀχολογοῦσαν, σὰ σὲ εὐτυχι- σμένο γάμο καὶ ἔγεινε μεγάλον καὶ θυμωχτὸ πνιγύρι.

Τρεῖς ἀκέρια ἡμερόνυχτα βάσταξε αὐτὸ τὸ συγγενικὸ ξεφάντωμα, καὶ τὴν Τετάρτη πρωτὶ οἱ τουρκοζουλα- ταῖοι ζήτησαν ψωμί γιὰ τὸ δρόμον καὶ ἔδωσαν τὰ τσαρούχια τοὺς νὰ κι- νήσουν γιὰ τὸ χωριὸ τους.

Τότε ἔγεινε τὸ τελευταῖον ἀπ' ὅλα: ρωμιοὶ καὶ τοῦρκοι ἀνοιξαν ὁ καθέ- νος φλέβα τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ του, καὶ οἱ μὲν τοῦρκοι μετὰλαβαν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ρωμιῶν, οἱ δὲ ρωμιοὶ ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν τουρκῶν, καὶ ἔτσι ἀ- δερφώθηκαν καὶ εἶπαν ὅλοι μ' ἓνα στόμα:

— Ἐξω ἀπὸ τὴν πίστη, εἴμαστε ἀδέρφια καὶ ἀδέρφια θὰ εἴμαστε πάντα!

Ὑστερα οἱ τοῦρκοι περκαλάσαν τοὺς ρωμιούς νὰ τοὺς ἐπισκεφθοῦν καὶ αὐτοί.

— Πότε; Πότε;

— Οὔτε σαρκαστὴ, οὔτε ραμα- ζάνι...

— Ούτε πασκαλιά, ούτε μπαϊράμι...

— Μ' άλλη γιορτή...

— Τ' "Αη-Γεωργίου!"

— Ναι, ναι, τ' "Αη-Γεωργίου!"...

— Τ' "Αη-Γεωργίου, χωρίς άλλο!"...

— Τότε, τότε!

— Ναι, τότε αν έμειστε καλά!...

— Καλή αντάμωσι τότε!...

— Ναι, ναι, τότε καλή αντάμωσι!

"Υστερα απ' αυτή τη συμφωνία άρχισαν τὰ φιλήματα, τὰ ώρακκλήματα και τὰ καλνταμώματα.

Οι ρωμιόζουλαταί οι ξεπροβόδισαν τὰ τουρκοζαδέρφια τους, ως δξω από τὸ χωριό, στη ράχη, κι' εκεί πάλε φιλήματα, ώρακκλήματα και καλνταμώματα και χαρμόσυνες τουφεκιές από τη μιὰ μεριά κι' από την ἄλλη κήρυξαν τὸν ξεχωρισμό.

Οι τούρκοι τράβησαν μπροστὰ τουφεκοβολώντας, κι' οι ρωμιοί γύρισαν πρὸς τὸ χωριό, τουφεκοβολώντας κι' αὐτοί, κι' εκείνοι και τοῦτοι τέλος άρχισαν νὰ τραγουδοῦν τὸ τραγούδι τῆς ἀδερφοσύνης:

• Ἀνάθεμά τον ποὺ θὰ εἴπῃ

• ἀδέρφια δὲν ποιοῦνται...

• Τ' ἀδέρφια ράχουν τὰ βοινὰ

και ξεροζώνουν δένδρα,

• Ν' ἀνταμώθουν χαρούμενα

μ' ἀδέρφια κι' ἀδελφεία

• Τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεταί,

ἀλλ' ἂν ποτὲ του γένῃ

• Καὶ πόση ἀπάνω σὲ σκουτιά,

μὲ μιὰς τὰ κοκκινίζει» 2.

δ'. Χριστὸς και Μωαμέτης δὲν τρῶν ποτὲ ψωμὶ ἀντίμα

Πέρασε ὁ χειμῶνας, ἤρθε ἡ ἀνοιξη, μπήκε κι' ὁ ἀπρίλης.

Στὲς 22 τοῦ ἀπριλίου οἱ ρωμιόζουλαταί διαλέχτηκαν ἕνας κι' ἕνας απ' ὅλο τὸ ρωμαϊκό τὸ συγγενολόγι τους, ἄντρες και γυναῖκες κι' ἀνύπαντρα παλληκάρια, σαράντα ὀνοματαῖοι, οἱ ἄντρες και τὰ παιδιὰ μὲ τ' ἄρματά τους τὰ φλωροκαπνισμένα, και τὲς χιονάτες τους τὲς φουστανέλλες, οἱ γυναῖκες μὲ τὲς πασκαλιάτικες τὲς ἀρματωσιές τους και ξεκίνησαν ἀπὸ τὸ χωριό τους γιὰ τὸ χωριὸ τῶν τουρκοζαδερφῶν τους μὲ

μεγάλῃ χαρὰ και μεγάλῃ ἐπιθυμία. Ἡ ιδέα τῆς ἰδιαίτερης πίστεως και τὰ πολλὰ τὰ χρόνια ποὺ εἶχαν περάσει ἀφόντας εἶχαν ξεχωριστῇ οἱ παποῦδες τους στὸ Σκλιαδί, δὲν τοὺς ἐμποδίζαν καθόλου νὰ θεωροῦν πλεῖο τοὺς τουρκοζουλαταίους ὡς πρῶτοζαδέρφα, σὰ νὰ εἶχαν δύο ἀδερφῶν παιδιὰ.

Βράδυ-βράδυ μπήκαν στὸ σύνορο τοῦ Σκλιαδίου. Ἄμα ξεκάμπισαν κι' εἶδαν τὸ χωριό, άρχισαν νὰ τουφεκοβολοῦν. Μὲ μιὰς ἀπὸ τὰ παράθυρα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σκλιαδίου κάπνισαν και βρόντισαν τουφέκια και σὲ λίγο τοῦρκοι και ρωμιοὶ ἀγκυλιάζονταν και φιλιῶνταν ἐγκραδικά. Οἱ τουρκοζουλαταί μοίρσσαν τοὺς ρωμιόζουλαταίους γιὰ τὸν ὕπνο στὰ καλλίτερα και εὐρυχωρότερα σπίτια τους, πέρασε ἡ νύχτα ἐκεῖνη χωρίς μεγάλῃ ἐπισημότητα, και τὸ πρῶτ, τοῦ "Αη-Γεωργίου, άρχισαν οἱ ἐτοιμκσιές γιὰ τὸ μεγάλο κοινοτικό τραπέζι, ποὺ θὰ κάθονταν ὅλο τὸ χωριό μαζί μὲ τοὺς ρωμιόζουλαταίους, γιὰ νὰ θυμηθοῦν τὰ χρόνια τῶν κοινῶν παποῦδων τους, ὅταν παρόμοιες γιορτές, πασκαλιές κι' ἀποκρηές, "Αη-Γεωργίου κι' "Αη-Δημητρίου, ἔτρωγαν σ' ἕνα κοινὸ τραπέζι, σὰν ἕνα σπῖτι ποὺ εἶταν.

Τὸ πρῶτ, ἄμα ξύπνησαν οἱ ρωμιόζουλαταί και συγυρίστηκαν, βγήκαν ἔξω κι' ἀνταμώθηκαν καὶ πήγαν ὅλοι μαζί στὴν κρεμισμένη τὴν ἐκκλησιά, ὅπου φάνινονταν ἀκόμα στὸν περίβολό της τὰ μνήματα τῶν τελευταίων χριστιανῶν Ζουλαταίων. Ἐκεῖ ἀναψαν τ' ἀποκαλδία τῶν κηριῶν τῆς μεγάλης Πασκαλιάς, ποὺ εἶχαν φέρεῖ μαζί τους, κι' ὁ πλεῖο γραμματισμένος απ' ὅλους τοὺς ἔψαλε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» και τὸ τροπάρι τοῦ "Αη-Γεωργίου:

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ὁ ἔλευθερωτῆς και τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἱατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε, μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε σωθῆναι ἡμᾶς ψυχὰς ἡμῶν...»

"Υστερα γύρισαν στὸ μεσοχώρι ὁ ποὺ τοὺς περίμεναν λαμπροφορεμένοι κι' ἀρματωμένοι ὅλοι οἱ ἄντρες τοῦ χωριοῦ, και ἀρκετὲς γυναῖκες. Ἀπ' ἐκεῖ ἔφεραν ὅλα τὰ σπῖτια γύρα, νὰ χαιρετήσουν τὸν κάθε νοικοκύρη, και ξαναβγήκαν στὸ μεσοχώρι, ὅπου οἱ γεροντότεροι, τούρκοι και ρωμιοί, στρώθηκαν στὸν ἴσκιό τῆς πυκνόκλαδης και πολύφυλλης βαλανιδιάς κι' άρχισαν νὰ κουβεντιάσουν γιὰ τὰ γεννήματα, γιὰ τὰ ζωντανὰ και γιὰ

τοὺς παποῦδες τοὺς, νὰ πίνουν ρακὶ μὲ τὰ παγούρια, και νὰ λέγουν εὐκὲς ἀγάπης κι' ἀδερφοσύνης. Οἱ δὲ νεώτεροι, ἄλλοι πηδοῦσαν τὲς τρεῖς, ἄλλοι ἔρριχναν τὸ λιθάρι, κι' ἄλλοι τραβοῦσαν στὸ σημάδι κι' οἱ γυναῖκες, οἱ μὲν γεροντότερες ρωμιές κουβεντιάζαν μὲ τὲς γεροντότερες τὲς τούρκισσες, οἱ νιώτερες τούρκισσες και ρωμιές ἔστησαν τὸ χορὸ, και μιὰ καλὴ ζυγὴ λαλούμενη βκραῖσαν γλυκὰ στὴ μέση τοῦ χοροῦ.

Πέρασαν δύο-τρεῖς ὥρες ἔτσι, ὅταν άρχισαν νὰ κουβαλοῦν ἀπὸ τὸ χωριὸ ψάθες γιὰ στρώσιμο, τραπέζια, λίμπες, χουλιάρια, ψωμιὰ, καζάνια γεμάτα φαγητά, ἄρνια και κατσίκια ψημένα στὸ σουβλί, τεψιὰ μὲ πῆττες και πλόσκες γεμάτες κοκσί.

Χερί σὲ χερί ἔστρωσαν τὲς ψάθες, ἔβαλαν τὰ τραπέζια στὴν ἀράδα τοῦ μάκρου, ἀπόθεταν ἀπάνω τὰ ψωμιὰ, τὰ χουλιάρια, τὲς λίμπες, και τὰ τεψιὰ μὲ τὲς πῆττες, κι' άρχισαν ὅλοι νὰ κάθονται κατὰ ἡλικία, χώρια οἱ ἄντρες και χώρια οἱ γυναῖκες. Εἶχαν μάζευτῇ ἐκεῖ ὅλο τὸ χωριό και καποὺ κανέναν ἄρρωστο, θὰ ἔλειπε. Διακόσιοι ἄνθρωποι και ἴσως πλεόντεροι εἶταν καθισμένοι γύρα στὰ τραπέζια. Στὸ κεφαλοτράπεζο κάθονταν οἱ γεροντότεροι ἄντρες κι' ἀνάμεσά στοὺς γεροντότερους εἶταν καθισμένοι πλάι-πλάι ὁ Χρῆστο-Ζουλάτης κι' ὁ Μωαμέτης Ζουλάτης, οἱ δύο πρῶταῖτοιοι ἐκείνου τοῦ ἀδερφικοῦ πανηγυριοῦ.

Πρῶτα-πρῶτα ἔβαλαν στὰ τραπέζια τὲς πῆττες. Καθὼς συνηθίζονταν τότε, ὅταν τύχινε νὰ τρῶν μαζί τούρκοι και ρωμιοὶ συγγενίδες, κάθε πῆττα εἶταν μισὴ μὲ χοιρινὸ κρέας γιὰ τοὺς ρωμιούς και μισὴ μὲ πρόβειο ἢ τράγιο γιὰ τοὺς τούρκους. Στὴ μέση τῆς πῆττας, ἐκεῖ ποὺ σμίγονταν τὸ μέρος τὸ χοιρινὸ μὲ τὸ μέρος τὸ πρόβειο, εἶταν δύο κλωστὲς μιὰ κόκκινη και μιὰ γαλάζια· ἡ κόκκινη πρὸς τὸ μέρος τὸ πρόβειο κι' ἡ γαλάζια πρὸς τὸ μέρος τὸ χοιρινό.

Εἶταν ὅλα ἐτοιμα γιὰ νάρχιση τὸ φαγητό, και δὲ λείπονταν ἄλλο, παρὰ τὸ σύνθημα τοῦ προεστοῦ, ποὺ κάθονταν στὸ κεφαλοτράπεζο και τὸ σύνθημα αὐτὸ εἶταν συνηθισμένες εὐκὲς. Τέλος ὁ γεροντότερος ἀπὸ τοὺς τούρκους ἔπλωσε τὴ δεξιὰ του τὴν ἀπαλάμη στὸ στῆθος του, ὅλοι σιωπασαν μὲ μιὰς κι' αὐτὸς ἤρχισε νὰ λέγῃ:

1 Αὐτὸ τὸ ἔθιμο ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἀκόμα στὴν Ἡπειρο.

1 Διατηριέται ἔκτοτε αὐτὸ τὸ ἔθιμο, ὅταν θέλουν ν' ἀδερφοποιηθοῦν τούρκος μὲ χριστιανό.—2 Μωαμεθανικὴ νηστεία.—3 Μωαμεθανικὸ πάσκα.

2 Δημοτικὴ παροιμία:

Τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεταί

Κι' ἂν γέν' σκουτιά δὲν πλέν'

Ἡ ἀλληγορικὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ τραγουδιοῦ εἶναι, ὅτι ὅταν μπεῖ ἀμάχη στὴ συγγένεια, χύνεται αἷμα.

— Καλῶς ὠρίσταν καὶ καλῶς σὰς ἀποδεχτήκαμεν, ξαδέρφια ρωμιοί!

— Καλῶς ἀνταμωθήκαμεν!

Ἐπανελάσαν ὅλοι, κι' ὁ προσεπὼς ἐκκολούθησε:

— Ὁ Θεὸς! στὸ καλὸ καὶ μετὰ τὴ βοήθειά του νὰ πάρουμε οἱ τούρκοι τὸ Μωριά ...!

Οἱ τούρκοι ἀπλωσαν τὰ χεῖρά στές πῆττε; ἀλλ' οἱ ρωμιοὶ ὅλοι. σὲ νὰ τοὺς εἶχε δαγκάσει μαῦρο φεῖδι τὰ φυλλοκάρδια, σὲ νὰ εἶχε πέσει ἀπάνω τους ὁ Οὐρκανός, δὲν ἀπλωσε κανέναν χέρι. Στὴ στιγμή ὁ προσεπὼς τῶν ρωμίων Χρῆστο Ζουλάτης φώναξε με τρανταχτικὴ καὶ τρομερὰ φωνὴ καὶ τὰ μάτια του πέταξαν ἀστραπές:

— Ἐχω κι' ἐγὼ μιὰ εὐχὴ νὰ σὰς πῶ, ὦρ ξαδέρφια! Μὴ βάνετε χαψιά στὸ στόμα σας ἀκόμα!

Ὅλοι ἔμειναν σὲ μαρμωμένους. Μιὰ βουδὴ νεκρίλα ἀπλωσε τὰ φτερά της σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ πανηγύρι καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ἀκούονταν παρὰ οἱ κρωγμοὶ τῶν κορακιῶν, ποὺ στεφάνονταν ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὰ κορφοκλάδια τῆς βλακινιδιάς.

Ὁ Χρῆστος ἔκκνε τὸ σταυρὸ κι' ὅλοι οἱ ρωμιοὶ σταυροκοπήθηκαν, καὶ τελειώνοντας τὸ σταυροκόπημα, εἶπε ὁ Χρῆστος:

— Καλῶς σὰς ἤρξαμεν καὶ καλῶς μὰς ἀποδεχτήκατε, ξαδέρφια τούρκοι! ... Βοήθειά μας ὁ Θεός κι' ὁ Ἄη Γιώργης καὶ μετὰ τὴ βοήθειά του οἱ ρωμιοὶ νὰ πάρουμε τὴν Πόλιν καὶ νὰ διώξουμε τοὺς τούρκους ὡς τὴν Κόκκινη Μηλιά ...!

Ἀπάνω στὸ «λιὰ» ἓνα «μπάμ!» ἀκούστηκε ἀπὸ τὴν πιστόλα τοῦ Μωκαμέτη Ζουλάτη, κι' ὁ Χρῆστος Ζουλάτης ἔγειρε καταγῆς σκοτωμένος!

Βοῦζαν τὰ κοράκια ἀπάνω στὴ βαλκινιδιά ἀπὸ διμιονισμένη χαρὰ, καὶ στὴ στιγμή ὁ καθένας ἔδγαλε πιστόλια καὶ σημάδεψε ὁ τούρκος ρωμίων, κι' ὁ ρωμὸς τούρκος! Ὑστερα ἀπὸ τὲς πιστολιές ἀστράψαν τὰ γιγαστράνια καὶ σὲ μιὰ στιγμή κάτω ἀπὸ τοὺς πένθιμους κι' αἰμόχρους κρωγμοὺς τῶν κορακιῶν οἱ σπράντα ρωμιοζουλαταῖοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ διπλοὶ τουρκοζουλαταῖοι εἶταν ἀψυχα κουφάρια, καὶ τὸ αἷμα τὸ ρωμικίκο σμίγονταν ἀδελφικὰ μετὰ τὸ αἷμα τὸ τούρκικο!

1 Ὅλοι οἱ ἐξωμότες Ἑπειρώτες, εἴτε Ἑλληγες, Ἀλβανοί, τ' ὄνομα «θεὸς» τὸ προσφέρουν ἀθεοῦς νομίζοντας ὅτι ἔτσι ἐκτουρκίζεται κι' ὁ θεός. — 2 Εἶναι στερεότυπη εὐχὴ τῶν ἡπειρωτῶν ἐξωμοτῶν. 3 Συνθισμένη εὐχὴ τῶν χριστιανῶν Ἑπειρωτῶν.

Χερὰ μεγάλη τὰ κοράκια ποὺ γοργοπετοῦσαν γύρα στὰ κορφοκλάδια τῆς βλακινιδιάς.

Ἐχτρα, λῦτη καὶ τρομερὰ σέπασαν μετὰ μαῦρο σύννεφο τὴν ἀγάπην, τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐχαρίστησιν· μαῦρα μοιρολόγια ἔσδυσαν τὰ τραγούδια, ἀνελεήμονες κατάρτες ἐπνίξαν τὲς εὐκές, κι' ἐκεῖ ποὺ λίγες στιγμὲς πρὶν χόρευε ἡ ζωὴ καὶ ξεφάντωναν τὰ γέλοια, ἐτοιμάστηκε τροφή γιὰ τὰ μνήματ' αὐτὰ καὶ γιὰ τὰ κοράκια.

Ἐφριξε ὁ τόπος ἀπὸ τὸ φοβερὸ φονικό, κι' ἀπὸ τότε ἔμεινε νὰ λέεται σ' ὅλη τὴν Ἑπειρὸν:

«Ὁ Χριστὸς κι' ὁ Μωαμέτης δὲ γίνονται ξαδέρφια;»

Χ. Χρηστοδασείλης

Συνέχεια ἀπὸ τὰ «Ἔνα Α. Ο. Δ. Ο.»

Μετὰ δὲ τὴν αἰχμαλωσίαν Βαβυλῶνος ὁ πάπας ἐγέννησε τὴν ἀνομίαν, ἡ ἀνομία ἐγέννησε τὴν σοφιστικὴν, ἡ σοφιστικὴ ἐγέννησε τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἱερᾶς Γραφῆς.

Ἡ ἀπόρριψις τῆς ἱερᾶς Γραφῆς ἐγέννησε τὴν τυραννίαν, ἡ τυραννία ἐγέννησε τὸν φόνον τῶν ἁγίων, ὁ φόνος τῶν ἁγίων ἐγέννησε τὴν καταφρόνησιν τοῦ Θεοῦ. κτλ. κτλ.

Καὶ ἡ ἀμφιβολία ἐγέννησε τὴν ἀναζήτησιν τῶν βάσεων τῆς ἀληθείας, καὶ αὕτη ἀποκαλύπτει τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ἡ τὸν Ἀντίχριστον, τοῦτέστι τὸν Πάπαν.

κ. Α. Κ. Ἀλβαν... Λευκάδα. — Ποῖα φύλλα σὰς λείπουν; Γράψατέ μας, νὰ σὰς τὰ σταίλωμεν.

ΚΕ. Σ. ἐνταῦθα. — Γιατί αὐτὰ δὲν μὰς τὰ καταγγέilate ἀμέσως, γιὰ νὰ δώσῃ λόγον ὁ διανομεύς, ὁ μόνος ὑπαίτιος τῆς ἀργοπορίας; Τὰ φύλλα σὰς τὰ ἐστείλαμεν καὶ πάλιν καὶ νομίζομεν ὅτι θὰ τὰ ἐλάσετε.

Νυκτοκόρακα Σύρον. — Εἰς τὴν κρίσιν τοῦ διαγωνισμοῦ θὰ δῆτε διὰ τὸ δικό σας. Βεβαίως, ἂν ἐγγραφῆτε συνδρομητὴς θὰ λαμβάνετε ταχτικώτερον τὸ φύλλον, διότι θὰ στέλλεται ταχυδρομικῶς. Στείλατέ μας λοιπὸν τὴν διεύθυνσίν σας καὶ τὴν συνδρομήν.

κ. Μήτσον Ἰ. — Τὸ τοῦ Κατοῦλ-Μαντὲς θὰ δημοσιευθῇ, ἄλλο δὲν ἐλάβαμεν.

κ. Ἀδάμ ἐνταῦθα. — Ὁραῖότατο τὸ τετράστιχό σας. — Τὸ Α. Ο. Δ. Ο. δὲν ἀσχολεῖται εἰς τὴν πολιτικὴν, ἐπειδὴ ὁμῶς εἶναι φιλολογικὸν περιοδικὸν τὸ δημοσιεύο

1 Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι οἱ τουρκοζουλάτες ἔφαγαν τοὺς δικούς τους, τοὺς δὲ ρωμιοζουλάτες τοὺς ἄφησαν ἀταφούς καὶ τοὺς ἔφαγαν τὰ κοράκια.

μεν ὡς φιλολογικὸν ἔργον χωρὶς νὰ τὸ συμμερίζομεθα.

Κόψε τοῦδ' ὅλο καίμε Κάντη,
Κι' ἀπὸ κούτσουρο Ζαμῆτη,
Κι' ἂν ρωτᾷς γιὰ Ντεληγιάννη,
Καὶ σανίδ' ἂν κοψῆς κάνει.

Κυπ. . . . ν. Παριδίους, δημοδευόμεν τὸ ὠραῖον Μακεδονικὸν ποίημα.

Γιατὶ τὰ χεῖλ' αὐτὰς κλειστά;
γιατὶ βουδὸ τὸ στόμα;
Γιατὶ χλωμάδα νεκρική;
γιατὶ θανάτου χρώμα;
Ποῖο μαῦρο σὰς ἐμάθαν
τὰ σπλάγχνα καρδιοχτύπι;
Σὰν ποῖός ν' ἄνε ὁ πόνος σας;
ποῖα ἡ κρυφὴ σας λύπη;
Τὸ ξέρω· βλέπω τὸν καὶ μὸν
ὅπου βαθεῖα σὰς τρώει
Καὶ τῆς ψυχῆς σας τὸ σεμνὸ
γνωρίζω μοιρολόι!

Μαῦρο πουλὶ μὰς ἔφερε
τὸ μαῦρο μὴνυμά του
Ἀπὸ τὸν τόπο τῆς σκλαβιάς
τὸν ἐνδοξοῦ 'κεῖ κάτου,
Ποῦ τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς
μοσχοβολοῦσε τὸ μῦρον,
Ποῦ τὸν ποτίζουσιν δάκρυα
καὶ αἵματα μαρτύρων,
Πῶς τὸν Μελά μὰς σκότωσαν,
τὸ τίμιο παλληκάρι,
Τὸν δοξασμένον ἀρχηγό,
τ' ἀτρόμητο λιοντάρι!

Κλάψτε δάση καὶ βουνά!
κλάψτε λαγκάδια, κάμποι,
Τὸ παλληκάρι τὸ ἀφοδοῦ
ποῦ πεῖδ' μετὰ σὲς δὲν λήμπει!
Ἄς γονατίσῃ ὁ Ὀλυμπος
γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσῃ!
Ἄς τόνε κλάψῃ ὁ Κίσσαβος
κι' ἡ Ὀσσα ἄς τὸ θρηνήσῃ,
Ἄς βουδαθοῦνε τὰ πουλιά,
ἄς πέσουν τὰ λουλούδια,
Κι' ἄς τὸν ὑμνήσουν στὰ βουνά
τὰ κλέφτικα τραγούδια!

Δὲν θὰ βροντήσῃ περὶ ποτὲ
τ' ἀνδρεῖο τοῦ τουφέκι.
Καὶ γρηγόρω σὺν ἀστραπῇ
καὶ σὺν ἀστροπελέκι
Τὸ βόλι τοῦ δὲν θὰ σκορπᾷ
ποτὲ τοῦ περὶ τὸν φόνον
βαρβάρων Τούρκων καὶ αἰσχυρῶν
Βουλγάρων δολοφόνων.
Δὲν θὰ σκορπίσῃ περὶ ποτὲ
παρηγοριά κι' ἐλπίδα
Σ' τοὺς σκλαδωμένους ἀδελφούς,
σ' τὴ δούλην μας πατρίδα!

Παῦλε Μελά! ἀθάνατο
τοῦ ἔθνους μας καμάρι!
Ποῦ πηγες μὲς τὸ θάνατο
μετὰ ἀφοδίαν καὶ χάρι,
Ποῦ ὅλα τ' ἀφῆκεν ἔρημα
ἢ ἀτρόμητη καρδιά σου,
τὰ πλοῦτη, τὴ γυναικα σου,
τὴ μάνα, τὰ παιδιὰ σου,
Κ' ἐπέταξες ὡς ἀν πουλὶ
μετὰ μόνον ἐλπίδα μία
Νὰ ἀποθάνῃς ἐνδοξος
γιὰ τὴ Μακεδονία!

Παῦλε Μελά, τριδένδοξε!
ὁ θάνατός σου μόνον

(1)

Κ. 112

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΜΩΑΜΕΤΗΣ¹

(Ιστορικό διήγημα)

Α. Τ. ΑΛΛΟΠΙΣΤΑ ΞΑΔΕΡΦΙΑ

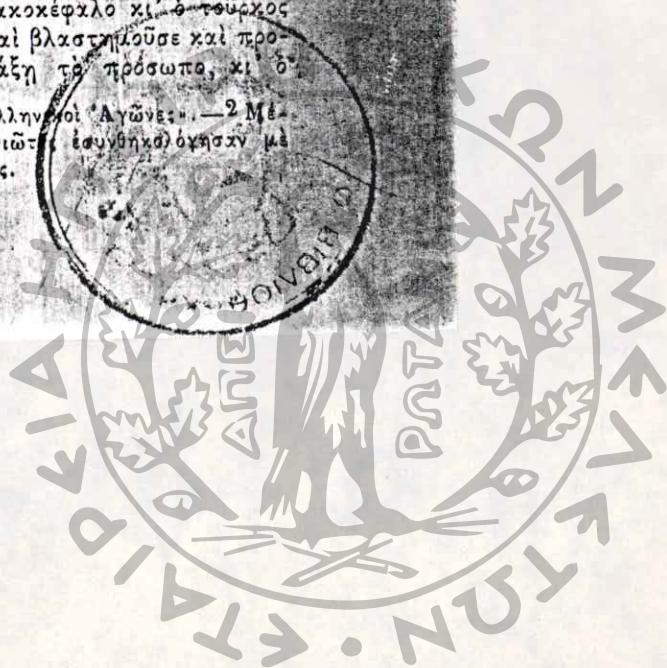
ΕΝΑ χειμωνιάτικο δειλινό, πού κολυμπούσε σ' ἀπε-
ραντη φωτοθάλασσα, δυὸ καβαλαραῖοι συναπαντή-
θησαν στὴν « Προσκύνηση », ² ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάν-
νινα. Ὁ ἓνας ἔβγαине, κι' ὁ ἄλλος ἔμπαινε στὴν
πολιτεία. Ἐκεῖνος πού ἔβγαине εἶταν ρωμιός, κι' ὁ ἄλλος πού
ἔμπαινε εἶταν τοῦρκος.

Ἀπάνω σὸ συναπάντημα ὁ ρωμιὸς χαιρέτησε τὸν τοῦρκο,
ἀλλ' ὁ τοῦρκος προσπέρασε χωρὶς νὰ τὸν ἀντιχαιρέτησῃ. Θύ-
μωσε ὁ ρωμιὸς κι' ἔγεινε φωτιά καὶ γύρισε ἀμέσως τὸ ἄλογο
του νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ πίσω τὸ « χαιρε-
τισμό », ὅταν βλέπει τὸ ἄλογο τοῦ τοῦρκου νὰ ξαφνίζεται, καὶ
τὸν τοῦρκο κρεμασμένο μὲ τὸ ἓνα ποδάρι ἀπὸ τὸν ἀναβολέα
τοῦ σάμμηριου.

Τὸ ἄλογο ἄρχισε νὰ κεντορρίχνηται καὶ νὰ κλωτσᾷ, τρα-
βῶντας τὸ δρόμο πρὸς τὰ Γιάννινα καὶ σέρνοντας σῶμα τὸν
τοῦρκο κατὰ γῆς. Φώναζε μὲ ὅλα του τὰ δυνατὰ ὁ τοῦρκος
γιὰ νὰ σταθῇ τὸ ἄλογο καὶ τὸ βλαστημοῦσε, ἀλλὰ τὸ ἄλογο
τραβοῦσε μὲ τὴν ἴδια ὁρμὴ καὶ μὲ τὴν ἴδια κακοκεφλιά, πρὸς
τὰ μέσα τῆς πολιτείας. Ὁ δρόμος εὐτυχῶς εἶταν χωματερός
καὶ δὲν ὑπόφερεν ἀκόμα τόσο πολὺ ὁ τοῦρκος· ἀλλ' ὁ κίντυ-
νος θάρριζε ὕστερα ἀπὸ λίγα βήματα, ὅταν τὸ ἄλογο θάπαιρνε
τὸν κατήφορο, πού ὁ δρόμος εἶταν γεμάτος πέτρες καὶ λακ-
κώματα.

Τὸ ἄλογο τραβοῦσε καὶ τραβοῦσε κακοκέφλο κι' ὁ τοῦρκος
σβαρνίζονταν τὰ προύμυτα καὶ φώναζε καὶ βλαστημοῦσε καὶ προ-
σπαθοῦσε μὲ τὰ χέρια του νὰ προφυλάξῃ τὸ πρόσωπο, κι' ὁ

¹ Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη Συλλογὴ μου: « Ἕλληνες καὶ Ἀγῶνες ». — 2 Μί-
ρος, πού λέγεται ἔτσι διότι αὐτοῦ οἱ Γιαννιώται ἐσυμβήκαλον ὄνομα μὲ
τοὺς τοῦρκους καὶ παρέδωκαν τὴν πόλιν τους.

ρωμιός τὸν κύτταζε, τὸν κύτταζε, χωρὶς νὰ αἰστάνεται οὔτε χαρά, οὔτε λύπη, κι' αὐτὴ ἡ οὐδέτερη κατάστασις τὸν εἶχε καρφωμένο ἀπάνω στὸ ἄλογο χωρὶς νὰ πάῃ οὔτε ἐμπρός, οὔτε πίσω. Τέλος ὁ τοῦρκος στὴν ἀπελπισία του πάτησε τὸ Διάβολο,¹ καὶ φώναξε μ' ὅση δύναμη εἶχε μὲς στὰ στήθια του :

— Βοήθεια, ρωμιέ !

Ὁ ρωμιός, ἂν κι' εἶταν πειραγμένος ἀπὸ τὸν τρόπο τοῦ τοῦρκου, ποῦ δὲν ἀντιχαιρέτησε, ὅταν ὅμως τὸν ἄκουσε νὰ τοῦ ζητᾷ βοήθεια, λησμόνησε τὸ πάθος, ποῦ κάθε ρωμιός ἔχει στὴν καρδιά του μέσα γιὰ τὸν κάθε τοῦρκο, κι' ἔκπνε νὰ κινήθῃ, ἀλλὰ πάλε τοῦ φκινόνταν ἀφύσικο, ρωμιός αὐτός νὰ γλυτώσῃ τοῦρκο ! Ἦθελε καὶ δὲν ἤθελε νὰ κάμῃ τὸ κακό. Μιὰ μεγάλη δύναμη τὸν ἔσπρωχνε πρὸς τὰ ἐμπρός, καὶ μιὰ ἄλλη τὸν τραβοῦσε πρὸς τὰ ὀπίσω. Τὸ ἄλογο ὡς τόσο προχωροῦσε, προχωροῦσε ὁλοένα, καὶ πολὺ λίγα βήματα χωρίζαν τὸν τοῦρκο ἀπὸ βέβαιο θάνατο.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω, φώναξε πάλε ὁ τοῦρκος μὲ κλάμενο παράπονο :

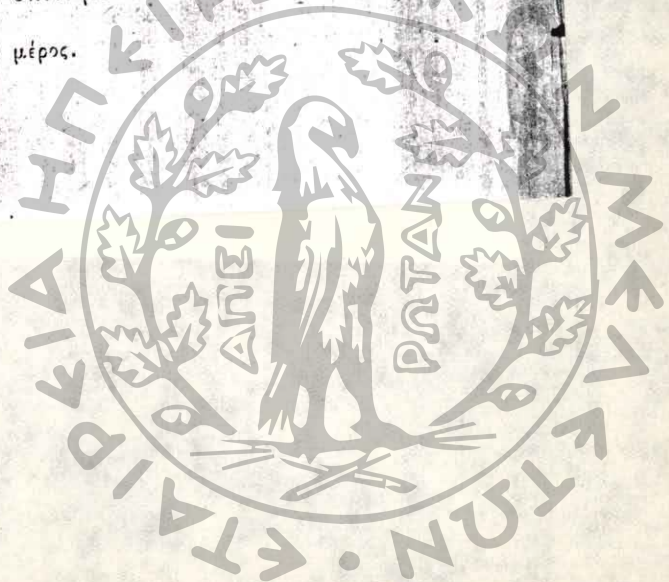
— Στὸ Χριστό σου, ὦρὲ ρωμιέ, γλύτωσέ με ! καὶ πάρε μου, ὅ,τι θέλεις !

Ὁ ἐξορκισμὸς αὐτὸς τὴν ὥρην εἶταν ἀπὸ τοὺς ἱερώτερους. Δὲν προσκαλοῦσε πλειὰ ὁ τοῦρκος τὸ ρωμιό, ἀλλ' ὁ τοῦρκος τὸ Χριστό, κι' ὁ ρωμιός ἔπρεπε νὰ δείξῃ τὴ δύναμή του, καὶ τὴ στιγμὴ, ποῦ τὸ ζαλήμικο τὸ ἄλογο πατοῦσε μὲ τὰ μπροστινά του στὸν κατήφορο κι' ὁ τοῦρκος ἔμπαινε στὸ βασίλειο τοῦ θανάτου, κι' οὔτε κι' ὁ ἴδιος κατάλαβε πῶς, ἔβγαλε τὴν πιστόλα του, ἀπὸ τὴ μέση, τὴ ζύγιασε, τράβηξε τὸ σκάνταλο, φωτιά καὶ καπνὸς ἀνακατεύονταν μ' ἓνα « μπάμ ! » μαζί καὶ τὸ ζαλήμικο κι' ἀγριεμένο τ' ἄλογο σωριάστηκε κατὰ γῆς !

Πέφτοντας τ' ἄλογο, ὁ τοῦρκος ξεθηλύκωσε τὸ ποδάρι του ἀπὸ τὸν ἀναβολέα καὶ σηκώθηκε γεμάτος γώματα. Ἄρχισε νὰ τινάζεται καὶ ν' ἀναθεματίζει γιὰ τὸν κίντυνο ποῦ τράβηξε. Ὁ ρωμιός ὅμως, χωρὶς νὰ αἰστάνεται ἐκείνη τὴν ἱερὴ καὶ γλυκειὰ εὐχαρίστηση, ποῦ αἰστάνεται κανεὶς ὅταν γλυτόνη ἄνθρωπο, ἓνα πλάσμα τοῦ Θεοῦ, γύρισε ἀμέσως τὸ ἄλογό του καὶ ξεκολούθησε τὸ δρόμο του, ὅτ' ἂν ἀκούῃ ἀπὸ πίσω του τὸν τοῦρκο νὰ φωνάζῃ :

— Στάσου, ὦρὲ ρωμιέ, νὰ γνωριστοῦμε ! Σοῦ χρωστῶ τὴ ζωή μου κι' ἐγὼ καὶ τὸ σπίτι μου !

¹ Ἄφησε τὸ πᾶλος κατὰ μέρος.

Ὁ ρωμιὸς σταμάτησε, χωρίς νὰ θέλῃ, κι' ὁ τοῦρκος φτάνοντας τοῦ εἶπε μὲ φωνή, ποῦ ἔβγαине μὲς ἀπὸ τὰ ριζοχάρδια του :

— Σκύψε νὰ σὲ φιλήσω, ἀδερφέ ! Μὲ γλύτωσες ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ χάρου !

Ὁ ρωμιὸς ἔσκυψε ξέκαρδα, ὑπνικεύοντας σὲ μι' ἄγνωστη δύναμη, κι' ὁ τοῦρκος τὸν φίλησε μ' ὅλην του τὴν καρδιά κι' ἔκλαιγε ἀπὸ εὐγνωμοσύνη, λέγοντάς του :

— Πῶς σὲ λέν ; Πέ μου πῶς σὲ λέν ;

— Χρῆστο Ζουλάτη μὲ λέν !

Τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ ρωμιὸς μ' ἐκείνη τὴν περηφάνεια, ποῦ δίνει ἓνα τιμημένο καὶ δοξαζόμενο ὄνομα.

— Κι' ἐγὼ Ζουλάτης εἶμαι ! τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ τοῦρκος μὲ χαρά. Μὲ λέν Μωαμέτη Ζουλάτη...

— Εἰς' ἀπὸ τὸ Σκλιάβι ;¹ τὸν ρώτησε ὁ Χρῆστος.

— Εἰς' ἀπὸ τὸ Σούλι ; τὸν ρώτησε στὴν ἴδια στιγμή κι' ὁ Μωαμέτης· καὶ χωρίς ν' ἀποκριθῇ ὁ ἓνας στὸ ρώτημα τοῦ ἀλλουνοῦ, εἶπαν κι' οἱ δύο μ' ἓνα στόμα :

— Εἴμεστε ξαδέρφια !

— Εἴμεστε ξαδέρφια !

Ἡ ἀποκάλυψη αὐτὴ τοὺς προξένησε καὶ τῶν δυοῶν κατὰ-πληξ. Συνῆρθαν, κουβέντιασαν καπὸσο, ρωτώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο γιὰ τὴν κατὰστασή του, κι' ὕστερα ἀποχαιρετήθηκαν μ' ἀγκαλιάσματα καὶ φιλήματα καὶ τράβησαν ὁ καθένας τὸ δρόμο του· ἀλλ' ὁ Χρῆστος, σὲ νὰ εἶχε λησμονήσει κάτι ἀκόμα, γύρισε πάλι τὸ ἄλογό του καὶ φώναξε τοῦ Μωαμέτη :

— Ξάδερφε ! Ξάδερφε !

Γύρισε ὁ Μωαμέτης καὶ τοῦ ἀπολογήθηκε :

— Τί ὀρίζεις, ξάδερφε ;

— Ἐλα δῶ μιὰ στιγμή, τοῦ εἶπε ὁ Χρῆστος.

Ὁ Μωαμέτης πῆγὲ κοντά του κι' ὁ Χρῆστος, βγάζοντας τὴ φλωροκαπνισμένη του τὴν πιστόλα, ποῦχε χτυπήσει μ' αὐτὴ τὸ ζαλήμικο τὸ ἄλογο, τοῦ εἶπε :

— Σοῦ τὴ χαρίζω, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὴ σημερινὴ τὴν ἡμέρα...

Ὁ Μωαμέτης τὴν πῆρε χαρούμενος καὶ στὴ στιγμή ἔβγαλε τὴ δική του καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, ὡς ἀντάλλαγμα, λέγοντας :

— Πάρε καὶ σὺ τὴ δική μου, γιὰ νὰ θυμᾶσαι πῶς μ' ἔσωσες...

— Ἀδειχσέ τη πρῶτα, τοῦ εἶπε ὁ Χρῆστος, κι' ὕστερα δός μου τη...²

¹ Χωρὶς τῆς ἐπαρχίας Παραμυθιάς, στὴ ἀριστερὴ ὁχτὴ τοῦ Κιλίκου.

² Θεωρεῖται ὡς κακὸς οἰωνὸς ἡ ἀντάλλαγή γεμάτων ὀπλῶν.

— Συμπάθειο, τὸ λησμόνησα ...

Ἀπολογήθηκε ὁ Μωαμέτης κι' ἀμέσως σήκωσε τὸ λύκο καὶ τὴν ἄδειασε στὸν ἀγέρα, κι' ὕστερα τοῦ τὴν ἔδωκε.

Ὁ Χρῆστος τὴν πῆρε μ' εὐχαρίστηση, τὴν ἔβαλε στὴ ζώνη του καὶ μὲταξὺ χωρίστηκαν, τραβῶντας ὁ ἕνας γιὰ τὸ χωριό του, κι' ὁ ἄλλος γιὰ τὰ Γιάννινα.

Β', ΠΑΛΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἀλήθεια πολὺ παράξενο θὰ φαίνεται τὸ νᾶναι ξαδέφρια ἕνας ρωμιὸς μ' ἕναν τούρκο. Καὶ ὅμως εἶταν ἀληθινὰ ξαδέφρια ὁ Χρῆστος κι' ὁ Μωαμέτης συναμεταξύ τους· ἀλλ' ἡ ἀλλαξοπιστιὰ τοὺς εἶχε ἀπομακρύνει τόσο πολὺ, ποῦ ἂν δὲν τύχαινε αὐτὸ τὸ περιστατικὸ νὰ τοὺς ἀνταμώσῃ γιὰ νὰ γνωριστοῦνε, δὲ θὰ γνωρίζονταν ποτὲ συναμεταξύ τους ὁ Χρῆστο - Ζουλάτης μὲ τὸ Μωαμέτη - Ζουλάτη.

Εἶναι παλιὰ ἱστορία τῆς ξαδερφοσύνης¹ τῶν τούρκων Ζουλαταίων μὲ τοὺς ρωμιοὺς Ζουλαταίους. Μιὰ φορά ... ἑκατὸν πενήντα χρόνια πρὶν, ὅλοι οἱ Ζουλαταῖοι εἶταν ἕνα σπῖτι πολὺ μεγάλο, καὶ ξακουστό, ἀκέρια φάρα, μ' ἑκατὸν πενήντα ὀνοματάιους καὶ παραπάνω. Σαράντα τρία² τουφέκια ἔβγαζε ὅλη ἡ φάρα σ' ὥρα ἀνάγκης τότε ... Πίστευαν ὅλοι τὸ Χριστὸ κι' εἶταν ἀπὸ τοὺς καλύτερους ρωμιοὺς τοῦ χωριοῦ Ζουλάτων τῆς Λιαπουριᾶς, λίγο παραπάνω ἀπὸ τὴ Χειμᾶρα.

Μιὰ δίσεφτη χρονιά εἶχε πέσει μεγάλη πείνα στὸν τόπο, καὶ κοντὰ στὴν πείνα ἦρθε κι' ἡ σαρακοστή τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων μὲ σαράντα τρεῖς μέρες νηστεία. Ὁ κόσμος ἦρθε σὲ μεγάλη ἀνάγκη καὶ στενοχώρια ἀπὸ τὴ νηστεία, γιὰ τὸ τοὺς ἔκοψε τὸ γάλα καὶ τ' αὐγά, καὶ ζήτησαν ἄδεια ἀπὸ τὸ Δεσπότη ν' ἄρτυθοῦν. Ὁ Δεσπότης νομίζοντας ὅτι μιὰ τέτοια ἀπόλυση θ' ἄφερνε σὲ συνάφεια τοὺς ρωμιοὺς μὲ τοὺς τούρκους καὶ μ' αὐτὴ τὴ συνάφεια εὐκολώτερα θὰ γένονταν οἱ ρωμιεὶ τούρκοι, δὲν ἔδωκε τὴν ἄδεια ν' ἄρτυθοῦν. Τὸ χωριὸ θύμωσε, τὸν ἔβρισε, ἄρχισε ν' ἀρτάνεται, ὁ Δεσπότης τοὺς ἀφώρεσε κι' αὐτοὶ ἀρνήθηκαν τὸ Χριστό, ποῦ τοὺς ἐμπόδιζε τὸ φαγητό, καὶ πῆγαν μὲ τὸ Μωαμέτη, ποῦ δὲν τοὺς ἐμπόδιζε τίποτε κι' ἐγείναν ὅλοι τούρκοι καὶ μόνον ἕνα σπῖτι, τὸ σπῖτι τῶν προπαπούδων τοῦ Χρήστου Ζουλάτη καὶ τοῦ Μωαμέτη Ζουλάτη, σπῖτι πρωτόσπιτο καὶ θεοφοβούμενο, δὲν παραδέχτηκαν ν' ἀρνηθοῦν τὴν

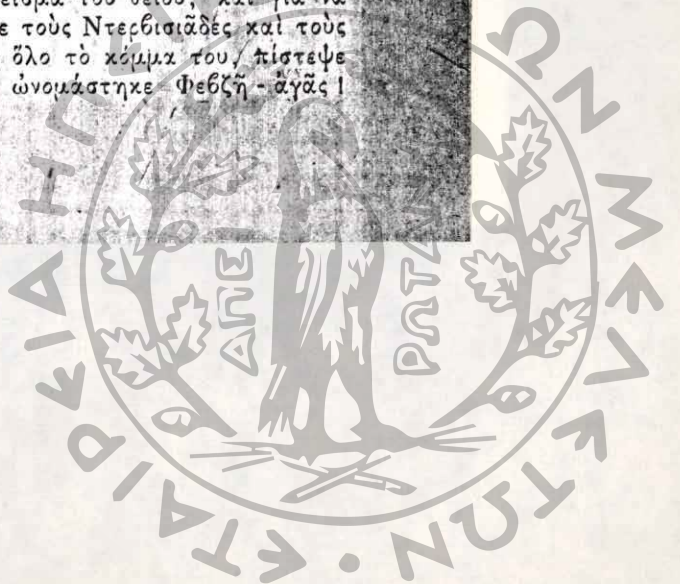
¹ Ἐδῶ ἡ λέξις δὲ σημαίνει συγγένεια, ἀλλὰ χωρισμὸ· ξαδερφόνω = διαχωρίζω. — ² Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εἶναι ὠρισμένος ἀπὸ τὴ παράδοση.

πίστη τους, κι' ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ μείνουν πλεῖο στὸ τουρκεμένο χωριό τους, ξέθαψαν τὰ κόκκαλα τῶν παθαμμένων τους, πῆραν τὲς εἰκόνες, ἔκκλυσαν τὴν ἐκκλησιά τους, τὰ σπίτια τους, τὲς καλύβες τους, τὰ χειμᾶδια τους καὶ τὰ μαντριά τους, φόρτωσαν τὸ βιό τους, τὰ μικρά τους, τὲς κόττες τους, τὲς γάτες τους, ἔβαλαν μπροστὰ τὰ γιδοπρόβατά τους, τὰ γελᾶδια τους, τ' ἄλογοφόραδὰ τους καὶ τὰ σκυλιά τους καὶ τράβησαν τὸν κατήφορο γιὰ τὴν Τσιαμαουριά καὶ κατὰστὰθῆκαν δυὸ τρεῖς μέρες μακριὰ, πέρα ἀπὸ τὸν Καλαμά στὸ Παραμουθιώτικο, σ' ἓνα ἐρημοχώρι, ποῦ λέγονταν Σκλιάβι.

Αὐτὸ τὸ μέρος εἶταν ἄλλοτε χωριὸ μ' ὅλα του τὰ χρειαζόμενα: νερό, χωράφια, λειβάδια, λόγγα κι' ἀπάνεμο, γιὰ νὰ ξαναγενῇ πάλε. Ἔχτισαν ἀμέσως σπίτι, καλύβες καὶ τὴν ἐκκλησιά, ἔστησαν τὰ χειμᾶδια καὶ τὰ μαντριά κι' ἐφκίασαν καινούργιο χωριὸ καὶ περνοῦσαν καλά. Δὲν πέρασαν ὅμως δέκα — δέκα πέντε χρόνια κι' ἄρχισαν καὶ στὸ Τσιάμικο νὰ τουρκεῖσουν. Ντερβισιάδες καὶ σιέγῃδες περιφέρονταν τὰ χωριά καὶ κήρυχναν ὅτι ἡ τουρκικὴ ἢ πίστη εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ, κι' ὁποῖος πιστεύει στὸ Μωαμέτη ἔχει κερδεμένο τὸν παράδεισο καὶ σὲ τοῦτον τὸν κόσμον καὶ στὸν ἄλλο, ἔχει δόξες καὶ τιμὲς καὶ μπορεῖ νὰ τρώῃ πάντα ὅ,τι θέλει, χωρὶς νὰ φοβᾶται τὲς στραχκοστές, τὲς Τετράδες καὶ τὲς Παρασκευές. Κι' ἀλήθεια, ὅσοι ἀρνιῶνταν τὸ Χριστὸ καὶ πίστευαν τὸ Μωαμέτη, εἶχαν ὅλα τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου... ἔκλιναν ὅ,τ' ᾔθελαν, κι' εἶχαν ὅλους τοὺς ρωμιοὺς στὴν ὑποταγὴ τους, γένονταν ἀγάδες, μπέηδες, ἀφεντάδες καὶ πασιάδες, εἶχαν νὰ τρώω καὶ νὰ πίνουν ἀπὸ τοὺς κόπους ἐκεινῶν, ποῦ δὲν ἀρνιῶνταν τὸν Χριστό, ζοῦσαν χωρὶς νὰ δουλεύουν καθόλου, κι' ἔκοβε τὸ σπαθί τους ἀπὸ ὅλες τὲς μεριές, ἐνῷ ὅσοι ἔμεναν πιστοὶ στὴ χριστιανωσύνη δὲν εἶχαν μέρα¹ στὸν κόσμον καὶ ζοῦσαν κατὰφρονεμένοι κάτω ἀπὸ τὸ τουρκικὸ σπαθί.

Ἔτυχε σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ οἱ Ζουλαταῖροι νὰ εἶναι μοιρασμένοι σὲ δυὸ κόμματα. Τὸ ἓνα κόμμα — τὸ μεγαλύτερο — εἶταν μὲ τὸν ἀρχηγὸ τῆς φάρας, τὸν καπετὰν - Πάντο, γέροντα ὀγδοῶντα χρόνων κι' ἀπάνω, καὶ τὸ ἄλλο — τὸ μικρότερο — εἶταν μὲ τὸν ἀνεψιὸ του, τὸν καπετὰν - Φῶτο. Μία μέρα μάλωσαν πολὺ, κι' ὁ ἀνεψιὸς στὸ πείσμα τοῦ θείου, καὶ γιὰ νὰ γεῖνῃ μεγαλύτερός του, προσκάλεσε τοὺς Ντερβισιάδες καὶ τοὺς Σιέγῃδες, ἀρνήθηκε τὸ Χριστὸ μὲ ὅλο τὸ κόμμα του, πίστεψε στὸ Μωαμέτη κι' ἔγεινε τοῦρκος, ὠνομάστηκε Φεβζῆ - ἁγᾶς!

¹ = Ζοῦσαν ἄδοξοι.

κι' ἀντήχησε τὸ χωρὶ ἀπὸ τὰ νταούλια¹ τῶν Ντεβισιάδων καὶ τῶν Σιέχιδων.

Βλέποντας ὁ καπετάν - Πάντος, ὁ θεὸς του, αὐτὴ τὴν κατάστασιν, τὸν καταράστηκε, φορῶντας ἀνάποδα τὰ φορέματά του, καὶ μὴ μπορῶντας νὰ ζήσει πλεὶς στὸ ἴδιο χωριό, καὶ νὰ βλέπῃ τὰ σπλάχνα τοῦ τουρκεμένου, ἔμασε τὸ κόμμα του, τὸ βίό του ὅλο, ζωντανὸ κι' ἀζώντανο, καὶ τὰς εἰκόνες, ἔκκλεψε τὴν ἐκκλησιά καὶ τὰ σπίτια, τὰ μαντριά καὶ τὰ χειμαδιά, ξίθαψε τὰ κόκκαλα τῶν πεθαμμένων καὶ τράβησε γιὰ τὴν Πάργα. Αὐτοῦ ἔμεινε ἡ μισὴ ἢ φάρα² κι' ἡ ἄλλη ἢ μισὴ τράβησε στὸ Σούλι.³ Ἐκατὸ χρόνια ὕστερα, ὅταν τὸ Σούλι χαλάστηκε ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασιᾶ τὸν Τεπελενιώτη, ὅσοι Σουλιῶτες Ζουλαταῖοι εἶχαν γλυτώσει ἀπὸ τοὺς πολέμους, πῆραν ὅ,τι εἶχαν καὶ γλύτωσαν στὴν Ἀγιο - Μάγρη, καὶ μὴ μπορῶντας κι' ἐκεῖ νὰ ζήσουν, γύρισαν πίσω στὴν Ἠπειρὸν, τράβησαν πρὸς τὸ Κουρεντινὸ, κι' ἐκεῖ στὲς ὄχτες τοῦ Καλαμά, ἔχτισαν καινούργιο χωριό, ἔχοντας πάντα στὴν καρδιά τους τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, ἐνῷ οἱ Σκλιαδιῶτες οἱ Ζουλαταῖοι ζοῦσαν, δὲν ταραχτήκαν καθόλου ἀπὸ τὸ χωριό τους, ἀφόντας εἶχαν τουρκεψεῖ.

Πέρασαν ἀπὸ τότε χρόνια πολλὰ κι' οἱ Ζουλαταῖοι οἱ τούρκοι μὲ τοὺς Ζουλαταῖους τοὺς ρωμιούς δὲν εἶχαν καμιὰ σχέση καὶ καμιὰ γνωριμία, κι' οὔτε ἀνταμώθηκαν ποτὲ καὶ μοναχὰ ἡ παράδοση τῆς κοινῆς οἰκογενειακῆς ἱστορίας περνοῦσε ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, κι' ἀπὸ παιδί σ' ἀγγόνι, κι' ἤξεραν κι' οἱ μὲν κι' οἱ δὲ ὅτι κρατιῶνταν ὅλοι τους ἀπὸ τοὺς Ζουλάτες τῆς Διαπουριᾶς, κι' ὅτι ἄλλοι τούρκεψαν στὸ Σκλιάδι, κι' ἄλλοι ἐγκαταστάθηκαν στὴν Πάργα⁴ καὶ στὸ Σούλι, κι' ἀπὸ τὸ Σούλι στὸ Κουρεντινὸ, καὶ πρώτη φορὰ, ποῦ ἀνταμώθηκαν καὶ μίλησαν τουρκοζουλάτης μὲ ρωμιοζουλάτη καὶ γνωρίστηκαν, εἶταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, ποῦ ὁ Χρῆστος ὁ Ζουλάτης γλύτωσε μὲ μιὰ πιστολιά τὸ Μωαμέτη τὸ Ζουλάτη, τὴ στιγμὴ, ποῦ τὸν σβάρνιζε τὸ ἄλογό του κορμασμένον ἀπὸ τὸ ποδάρι, στὴν « Προσκύνηση » ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

¹ Τὰ νταούλια εἶναι τὸ μουσικὸ ὄργανο γιὰ κάθε θρησκευτικὴ ἐορτὴ τῶν Μωαμεθανῶν. — ² Στὴν ἱστορίαν τοῦ Σουλιῦ καὶ τῆς Πάργας ὑπὸ Χ. Περραιβοῦ μνημονεύεται ἡ φάρα τῶν Ζουλαταίων. — ³ Τὸ μέρος ποῦ ἐγκαταστάθηκαν οἱ Ζουλαταῖοι ὀνομάζεται Σούλι. — ⁴ Σφύονται λείψανα τῆς φάρας τῶν Ζουλαταίων, καὶ ἀπὸ τὸν κλάδο τῆς Πάργας κι' ἀπὸ τὸν κλάδο τοῦ Σουλιῦ. Οἱ Παργινοὶ Ζουλαταῖοι φέρουν ἀκόμα καὶ τ' ὄνομα, ἐνῷ οἱ Σουλιῶτες Ζουλαταῖοι τῷχασαν τ' ὄνομα, κι' ἔχουν ἄλλα νεώτερα ὀνόματα.

